

audit FINANCIAR

5/2012

● Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

- Studiu empiric privind obținerea probelor de audit pe baza comparării informațiilor rezultate din analiza bursieră
- Utilizarea analizei erorilor de regresie în cadrul tehnicilor de audit în mediu informatizat
- Studiu privind controlul și auditarea informațiilor de mediu
- Aspecte teoretice privind auditarea capitalului intelectual
- Considerații privind cercetarea contabilă normativă și normalizarea contabilă - trecut, prezent și viitor

În dezbateri, propunerile Comisiei Europene pentru reforma auditului financiar

Noutățile legislative ale Comisiei Europene privind politica de audit au făcut obiectul unor profunde și pertinente analize în cadrul Camerei Auditorilor Financiari din România. În acest scop Consiliul Camerei a inițiat un șir de dezbateri cu auditorii financiari care au avut loc la Brașov, Timișoara și Cluj-Napoca. La 2 aprilie 2012, la Hotel Marriott din Capitală, a fost organizată o asemenea sesiune de discuții profesionale la care, la invitația președintelui Camerei, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, au luat parte două personalități importante implicate în procesul de reformare a auditului la nivel european: **Sebastian Valentin Bodu**, membru al Comisiei juridice a Parlamentului european și shadow-rapporteur al Parlamentului european pe această temă și **Martin Manuzi**, director regional pentru Europa al ICAEW. Au participat reprezentanți ai unor instituții publice, precum și ai unor firme de audit.

În acest moment proiectul Comisiei Europene se află în dezbateri în comisiile Parlamentului european.

În cursul seminarului de la București au adresat întrebări, au făcut comentarii și au intrat în dialog cu personalitățile care au avut expuneri la tema anunțată: **Eugen Nicolăescu** - auditor

financiar, deputat, **Dan Schwartz** - managing partner RSM Scot, **Alexandru Groza** - administrator Gradient SRL, Cluj-Napoca, **Mircea Bozga** - membru al Consiliului CAFR, Partner PricewaterhouseCoopers Romania, **Garry Collins** - Partner Ernst&Young Romania, **Șerban Toader** - Senior Partner KPMG Romania, **Carmen Mataragiu** - prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR, administrator PKF Econometria, Timișoara, **Maria Constantin** - administrator Audit Analis Expert, Ploiești, **Laurențiu Dobroțeanu** - director executiv, Consiliul pentru Supravegherea Activității de Audit Statutar și **Emil Cudla** - administrator, Eculda SRL Cluj-Napoca.

În intervențiile lor, participanții la dezbateri au apreciat poziția echilibrată și constructivă a Camerei Auditorilor Financiari din România față de propunerile Comisiei Europene, precum și implicarea și demersurile întreprinse pentru clarificarea aspectelor controversate de către domniile Sebastian Valentin Bodu și Martin Manuzi în actuala etapă de clarificări și discuții din Parlamentul european, rugându-i să facă cunoscute opiniile și argumentele organizației profesionale a auditorilor financiari din România. Cu deosebire s-a insistat asupra cerinței evaluării riguroase, pe baza unor studii de impact, a efectelor pe care le-ar putea avea măsurile ce urmează a fi cuprinse în forma finală a noii Directive europene a auditului statutar și în Regulamentul aferent.

O relatare pe larg de la această dezbateri a apărut în revista „Practici de Audit” nr. 2/2012, editată de Camera Auditorilor Financiari din România.

București, 21 aprilie 2012

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiari din România

Bucharest, April 21, 2012

The Annual Conference of the Chamber of Financial Auditors of Romania

3

**Prof. univ. dr. Marilena MIRONIUC, drd. Mihaela-Alina ROBU
& drd. Ioan-Bogdan ROBU**

Studiu empiric privind obținerea probelor de audit pe baza comparării informațiilor rezultate din analiza bursieră

Empirical Study on the Obtaining of Audit Evidence Based on Comparison of Information derived from Stock Analysis

16

**Dr. Adrian VINTILESCU BELCIUG, drd. Daniela COLOIU (CREȚU),
dr. Lăcrămioara CORCHEȘ, drd. Alexandra STĂNESCU & drd. Adriana LUPU**

Utilizarea analizei erorilor de regresie în cadrul tehnicilor de audit în mediu informatizat

Using Error of Regression Analysis into CAAT Audit Tools

27

**Asist. univ. dr. Ionel-Alin IENCIU, prof. univ. dr. Dumitru MATIȘ
& lect. univ. dr. Adrian GROȘANU**

Studiu privind controlul și auditarea informațiilor de mediu

A Study on the Management and Auditing of Environmental Information

33

Drd. Nicoleta Maria IENCIU

Aspecte teoretice privind auditarea capitalului intelectual

Theoretical Aspects Regarding the Audit of Intellectual Capital

41

Rodica BĂLĂȘOIU

Considerații privind cercetarea contabilă normativă și normalizarea contabilă - trecut, prezent și viitor

Considerations on Regulatory Accounting Research and Accounting Normalization - Past, Present and Future

47

Revistă editată de
**Camera Auditorilor Financiari
din România**
Str. Sirenelor, nr. 67-69, sector 5, București

Colegiul editorial științific

- Prof. univ. dr. **Sorin BRICIU**, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia
Prof. univ. dr. **Alain BURLAUD**, Institut National des Techniques Economiques et Comptables, Paris
Prof. univ. dr. **Robin JARVIS**, director pentru IMM-ACCA, profesor de contabilitate Universitatea Brunel, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **David HILLIER**, decan, Leeds University Business School, Marea Britanie
Prof. univ. dr. **Allan HODGSON**, Amsterdam Business School, Olanda
Prof. univ. dr. **Dumitru MATIȘ**, decan, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca
Prof. univ. dr. **Maria MANOLESCU**, ASE, București
Prof. univ. dr. **Ion MIHĂILESCU**, Universitatea "Constantin Brâncoveanu", Pitești
Prof. univ. dr. **Vasile RĂILEANU**, Facultatea de Contabilitate și Informatică de Gestione - ASE București
Prof. univ. dr. **Donna STREET**, Universitatea Dayton, SUA
Prof. univ. dr. **Ioan TALPOȘ**, președintele Senatului, Universitatea de Vest din Timișoara
Prof. univ. dr. **Alexandru ȚUGUI**, Universitatea "Alexandru Ioan Cuza", Iași
Prof. univ. dr. **Eugeniu ȚURLEA**, directorul Departamentului de contabilitate, audit, analiză și informatică de gestiune, ASE București
Academician **Iulian VĂCĂREL**, Academia Română

Director științific: Prof. univ. dr. **Pavel NĂSTASE**

Director editorial: Dr. **Corneliu CÂRLAN**

Redactor șef: **Cristiana RUS**

Colectiv redacțional: Marina ANTOFIE, Alexandra COMĂNESCU, Alice PETCU, Adriana SPIRIDON, Daniela ȘTEFĂNUȚ, Angela TUDOR

Secretar de redacție: **Cristina RADU**

Prezentare grafică și tehnoredactare: **Nicolae LOGIN**

Colegiul editorial științific și colectivul redacțional nu își asumă responsabilitatea pentru conținutul articolelor publicate în revistă.

Publicație recunoscută de CNCSIS, categoria B+

B.D.I.: <http://www.ulrichsweb.com>; <http://www.proquest.com>; www.ebscohost.com, www.cabells.com

Revista este inclusă în platforma editorială română SCIPPIO: www.scipio.ro

Revista este indexată în trei baze de date recunoscute

de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor, Diplomelor și Certificatelor Universitare (CNATDCU)

Marcă înregistrată la OSIM, sub nr. M2010 07387

Telefon: **(021) 410.74.43 interior 120**; Fax: **(021) 410.03.48**;

E-mail: revista@cafr.ro; <http://revista.cafr.ro>

ISSN 1844 - 8801

Tipar: Print Group S.R.L., Soseaua Fundeni nr. 50B, Bucuresti, tel: 0744.638.772

București, 21 aprilie 2012

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiarî din România

Conferința anuală a Camerei Auditorilor Financiarî din România a avut loc la 21 aprilie 2012 la Centrul de conferințe al Patriarhiei Române și a debutat cu semnarea, în plenum lucrărilor, a Acordului de cooperare între Camera Auditorilor Financiarî din România și Institutul Național al Profesioniștilor Contabili, Managerilor Financiarî și Economistilor din Federația Rusă.

Deschizând lucrările conferinței cu urarea creștină „Hristos a înviat!”, prof. univ. dr. Horia Neamțu, președintele Camerei Auditorilor Financiarî din România, a spus: *„Ne aflăm la o săptămâna de la sărbătoarea Învierii Domnului Isus Hristos și avem privilegiul ca în această perioadă plină de semnificații să ne întâlnim la Conferința anuală, într-o locație deosebită, în care ne-am mai aflat și cu alte prilejuri. Sub aceste auspicii, sperăm ca Dumnezeu să ne ajute și să ne lumineze în încercările noastre de a face bine profesiei de auditor și de a fi noi înșine mai buni, mai înțelegători cu cei cu care colaborăm”*.

În context, președintele Camerei a adresat salutul de „Bun venit!” participanților, membrilor Consiliului CAFR și invitaților de marcă, reprezentanți ai unor instituții, organisme și organizații care colaborează cu CAFR: Comisia Națională a Valorilor Mobiliare, Comisia de Supraveghere a Sistemului de

Pensii Private, Consiliul pentru Supravegherea Publică a Activității Auditorilor Statutari, Corpul Experților Contabili și Contabililor Autorizați din România, Camera Consultanților Fiscali, Oficiul Național de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor, Academia de Studii Economice din București, Fundația ACCA România.

A fost supusă aprobării ordinea de zi a Conferinței, care a cuprins:

- Raportul de activitate a Consiliului Camerei pentru anul 2011;
- Situațiile financiare anuale ale CAFR pentru exercițiul 2011;
- Execuția bugetului de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2011;
- Proiectul bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2012;
- Raportul Comisiei de auditori statuari asupra situațiilor financiare ale CAFR pentru anul 2011;
- Programul de activități al Consiliului CAFR pentru anul 2012;
- Supunerea spre aprobare a materialelor Conferinței;
- Dezbateri.

Expunerea Raportului de activitate al Consiliului Camerei

La primul punct al Ordinei de zi, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei, a prezentat, cu comentarii, principalele aspecte cuprinse în Raportul de activitate al Consiliului Camerei pe anul 2011. Acest document, în forma extinsă, a fost înmănat în prealabil tuturor participanților.

„În mare măsură, realizările Camerei în anul care a trecut vă sunt cunoscute. La 18 iunie 2011 a avut loc Conferința anuală a auditorilor financiari, prilej cu care a fost ales, prin votul membrilor Camerei, noul Consiliu al CAFR.

Într-o ședință a Consiliului nou ales s-a stabilit modificarea modului de organizare a programului de pregătire profesională, în sensul că s-a hotărât ca întregul proces să se desfășoare în organizarea Camerei. Cunoașteți că, până acum, pregătirea profesională s-a desfășurat apelând la alte firme; din acest an, ținând seama de experiența dobândită, am stabilit această nouă modalitate, care credem că va da o anumită consistență sistemului de pregătire. Ca formă de pregătire, în afară de sistemul clasic, am introdus și forma de e-learning, pentru care s-au exprimat deja multe opțiuni din partea membrilor Camerei.

Acest proces de optare spre un sistem sau altul, din păcate, nu s-a încheiat. De ce insistăm acum pentru a finaliza înscrierile la cursuri? Pentru că, în perioadele precedente, din diverse motive, în partea finală a anului se aglomerau solicitările de pregătire la o firmă sau alta, acum dorim să asigurăm o eșalonare rațională a programelor de pregătire și deci nu va mai fi posibil ca pregătirea să se aglomereze în noiembrie-decembrie.

În anul care a trecut s-au mai petrecut o serie de evenimente importante, cum ar fi Congresul Camerei, care s-a bucurat de succes. De asemenea, ne-am implicat activ în analiza și dezbaterea propunerilor Comisiei Europene pentru modificarea Directivei 43/2006 privind auditul statutar și am colaborat cu bune rezultate cu organizații de prestigiu ale profesiei la nivel național și internațional.

În sprijinul membrilor Camerei, am reactivat Grupul de lucru al CAFR, cu scopul de a asigura soluționarea profesională a celor mai delicate probleme întâlnite în activitatea de audit financiar și în activități conexe. Într-o primă întâlnire au fost abordate probleme privind definirea unui cadru unitar de aplicare a cerințelor reglementărilor legale privind piața de capital și alte chestiuni de mare interes, cum sunt cele de negociere cu marii asigurători pentru modelarea unor condiții generale avantajoase de asigurare.

La sfârșitul anului 2011 în cadrul Consiliului am constituit două colective de lucru pentru a analiza modul în care se desfășoară auditarea proiectelor cu finanțare din fondurile europene, domeniu în care există o serie de disfuncționalități. Am demarat în acest sens unele negocieri cu Autoritatea de Management pentru Programul operațional sectorial privind dezvoltarea resurselor umane, care sperăm că vor fi reluate și finalizate cu noua conducere a instituției respective.

Un alt domeniu important este cel al seminariilor profesionale. Am căutat să ne apropiem cât mai mult de membrii noștri, de ceea ce îi interesează și le este util. De pildă, recent, am organizat o asemenea acțiune la București în colaborare cu ACCA, la care au participat, timp de două zile, 200 de auditori, pe problematica auditării proiectelor cu finanțare europeană. De altfel, în noua organizare a pregătirii profesionale continue ne străduim, noi Camera, să acoperim o parte cât mai mare din costuri și să degrevăm efortul financiar al participanților pentru diverse acțiuni.

Câteva cuvinte despre activitatea Reprezentanței Nord-Est, de la Iași, a Camerei, care a căpătat experiență și care vine în sprijinul membrilor Camerei din județele Bacău, Botoșani, Iași, Neamț, Suceava și Vaslui. Am constatat că această formă de organizare este utilă și chiar astăzi vă vom propune înființarea unei noi reprezentanțe teritoriale.

Între alte activități desfășurate în sprijinul membrilor Camerei, menționăm în primul rând revista „Audit Financiar”, care se află în al 10-lea an de apariție și are o înaltă recunoaștere profesională și academică. Ca o noutate, în baza unei hotărâri adoptate anul trecut, edităm a nouă revistă: „Practici de Audit”, din care primele două numere au apărut. Această revistă vine tot în sprijinul auditorilor, cu articole mai puțin teoretice și mai mult de natură practică.

Consiliul și Executivul s-au ocupat intens de organizarea examenelor de acces la stagiul și a examenelor de competență profesională pentru atribuirea calității de auditor financiar.

În contextul pregătirii profesionale am adâncit și am detaliat colaborarea cu o serie de universități. Cunoașteți că am recunoscut o serie de programe de master ale unor institute de învățământ superior în sensul că, dacă acestea corespund din punctul nostru de vedere, deci dacă au un anumit număr de ore de pregătire în audit și o anumită structură tematică, am acordat absolvenților posibilitatea echivalării testului de acces la stagiul, iar, ca noutate, stagiarii care vor solicita echivalare vor beneficia și de reducerea cu 2 ani la

Conferința anuală a CAFR

vechimea necesară în activitatea din domeniul financiar-contabil. De asemenea, conform protocolului încheiat cu CECCAR avem posibilitatea recunoașterii reciproce a activității de stagiar.

O altă problemă se referă la cei care au obținut calitatea de auditor financiar în alte state, iar în urma unei testări s-a aprobat exercitarea de către aceștia a profesiei în România.

Nou în pregătirea practică a stagiariilor este și faptul că s-a stabilit ca finalizarea unui an de stagiu, respectiv accesul în anul următor de stagiu să se realizeze în perioada aprilie-mai a fiecărui an.

Programul de pregătire profesională continuă, obligatoriu pentru toți membrii Camerei, în anul 2011 a fost organizat în perioada septembrie-noiembrie. Totodată, pentru auditorii financiari care sunt membri ACCA, în baza protocolului încheiat a fost echivalat întregul program de pregătire profesională. Se vor echivala, de asemenea, părți din pregătirea profesională nestructurată pentru cei care au urmat programe de acest fel în cadrul unor organisme cu care Camera are protocoale semnate în acest sens – CECCAR, Camera Consultanților Fiscali, ANEVAR.

După cum am spus, în acest an programul de pregătire pro-

fesională atât pentru auditori, cât și pentru stagiarilor se va desfășura atât în sistem clasic, cât și în sistem e-learning. Din testarea pe care am efectuat-o asupra opțiunilor dumneavoastră am primit semnale încurajatoare, în sensul că sistemul e-learning prezintă avantaje pentru unii membri întrucât reduce durata de deplasare și cheltuielile aferente la centrele de pregătire. Fiind prima dată când aplicăm sistemul e-learning, sperăm să fie de bun augur și să dea bune rezultate.

Evident, aceste schimbări antrenează costuri pentru Cameră, dar aceasta nu reprezintă o problemă pentru că, așa cum am spus, fondurile Camerei au ca destinație principală membrii Camerei.

În ceea ce privește calitatea serviciilor, în Raport am prezentat modul în care se realizează monitorizarea auditorilor financiari și a firmelor de audit. Pe baza acestor monitorizări am luat și măsuri de suplimentare a cursurilor de pregătire profesională pentru cei care au obținut calificativele B, C și D, conform Regulamentului. Legat de situația onorariilor calculate pe baza datelor declarate de auditorii financiari se observă o anumită descreștere a acestora, nu foarte semnificativă.

În domeniul deontologiei profesionale, Departamentul de Etică, Conduită Profesională și Investigații ne-a atras atenția asupra a 6 cazuri sesizate de abateri. În urma analizării acestor situații, Consiliul Camerei a dispus sancțiuni disciplinare. Acest Departament a mai fost sesizat și de Departamentul de Servicii pentru Membri, în legătură cu 78 de membri care nu și-au îndeplinit obligațiile stabilite de reglementările în vigoare, precum și de Departamentul de Monitorizare și Competență Profesională pentru patru auditori financiari care nu au dat curs solicitărilor repetate de efectuare a inspecțiilor de calitate, în aceste cazuri Consiliul Camerei aplicând, de asemenea, sancțiunile regulamentare.

Camera Auditorilor Financiari din România desfășoară o intensă activitate de colaborare cu instituții la nivel național, precum Ministerul Finanțelor Publice, CSPAAS, Ministerul Afacerilor Europene, CECCAR, CNVM, Uniunea Profesiilor Liberale din România, Camera Consultanților Fiscali, Comisia de Supraveghere a Asigurărilor, precum și cu mediul academic.

Activitatea internațională este consistentă. Camera se bucură de prestigiu, iar în calitate de membru cu drepturi depline la IFAC, FEE și FIDEF participăm la toate întâlnirile oficiale organizate de aceste organisme internaționale. Chiar în luna mai vom avea la București o întâlnire a FIDEF, organizată de Cameră împreună cu CECCAR. Contăm la acest

eveniment pe participarea unor membri importanți ai FIDEF, împreună cu președintele organizației – Michel de Wolf.

Avem relații foarte bune și cu ACCA și cu Comisia Europeană. Am participat la dezbaterile „Cărții verzi a auditului”, am răspuns la toate întrebările din chestionarul care ne-a fost transmis. Din păcate, deși această „Carte verde” este relativ recentă, în noiembrie anul trecut Comisia Europeană a elaborat propuneri pentru un alt set de măsuri, care se doresc a fi revoluționare în domeniul auditului. Aceste proiecte au fost transmise către Parlamentul European. În ceea ce ne privește, am organizat rapid întâlniri cu membrii noștri la Brașov, Timișoara și Cluj-Napoca pentru a ne consulta cu privire la propunerile respective, unele mai restrictive, altele de bun augur pentru profesia noastră. Astfel, am reușit să ne formulăm o poziție proprie a Camerei pe care am dezbătut-o la 2 aprilie a.c. la București, în prezența europarlamentarului Sebastian Bodu, care are rolul de a întocmi un Raport pentru Parlamentul European privind aceste propuneri avansate de Comisia Europeană. De aceea, am ținut foarte mult să fie prezent și să ia cunoștință de poziția noastră, ca să ne reprezinte în Parlamentul european. Domnul Sebastian Bodu ne-a promis că va ține seama de observațiile noastre cu privire la acele măsuri care am considerat noi

că ar afecta interesele auditorilor români. A participat la această întâlnire și domnul Martin Manuzi, din partea ICAEW, care și-a formulat punctul de vedere în această problemă.

O menționez cu totul deosebită pentru relațiile cu organisme similare din alte state, precum Asociația Contabililor și Auditorilor Profesioniști din Republica Moldova, cu Institutul Contabililor Autorizați din Anglia și Țara Galilor, cu organizațiile profesionale din Bulgaria, Ungaria, Azerbaidjan, Republica Srpska, Franța, Rusia, Ucraina și Polonia. Toate aceste relații bune contribuie la crearea și menținerea prestigiului internațional de care se bucură Camera noastră.

Evident, această participare, îndeosebi la IFAC, FEE și FIDEF, unde suntem membri cu drepturi depline, presupune anumite costuri, cotizații, dar ele sunt pe deplin recompensate prin statutul care se conferă auditorilor financiari români și organizației lor profesionale din apartenența și participarea efectivă la activitatea acestor organizații internaționale reprezentative ale profesiei.

Am căutat să ne facem cât mai bine cunoscuți în mass-media și am fost și vom fi în continuare tot mai prezenți în publicațiile de specialitate, la posturile de radio și televiziune.

În ceea ce privește situațiile financiare, acestea reflectă o imagine favorabilă a poziției financiare a Camerei. Modificările ce se propun pentru anul 2012 vizează, așa cum am mai precizat, preluarea de către Cameră a unor costuri în favoarea auditorilor financiari – cum ar fi cele pentru pregătirea profesională, dar și efectuarea unor activități de mare importanță, cum ar fi finalizarea creării unui sistem informațional modern și eficient.

Acest fapt se reflectă și în aceea că pentru 2012 preconizăm un excedent financiar important, dar semnificativ mai redus decât în 2011.

Ultima problemă pe care o aduc în atenția dumneavoastră este cea referitoare la modificarea cotizațiilor, pe care marea majoritate a dumneavoastră ați înțeles-o, ca urmare a preluării pregătirii profesionale integral la nivelul Camerei, considerând că este normal ca această activitate să reprezinte un serviciu prestat pentru membrii săi, cheltuielile aferente au fost incluse în cotizația anuală, plătită în două tranșe. Trebuie menționat faptul că pentru auditorii non-activi, Consiliul Camerei a adoptat o Hotărâre prin care se reduc la jumătate, comparativ cu perioadele anterioare, atât cotizația anuală, cât și cheltuielile aferente pregătirii profesionale continue. De asemenea, ne preocupăm de editarea unor manuale, a unor lucrări, a unor ghiduri care sperăm că vă vor ajuta substanțial în activitatea dumneavoastră.”

Prezentarea documentelor financiare

Documentele financiare, respectiv Situațiile financiare ale Camerei pentru anul 2011, Execuția Bugetului de venituri și cheltuieli pentru exercițiul financiar 2011 și Proiectul Bugetului de venituri și cheltuieli pentru anul 2012, au fost supuse atenției asistenței de **Ana Dincă**, vicepreședinte al Consiliului Camerei.

În legătură cu rezultatele activității financiare a Camerei pentru anul 2011, s-a menționat faptul că, în comparație cu anul precedent, activele imobilizate au crescut cu 7%, activele circulante cu 19%, iar capitalurile proprii cu 16%. O bună parte din investiții a fost acordată pentru achiziția sistemului informatic, ai cărui beneficiari sunt deopotrivă Camera, dar și auditorii financiari. După cum se cunoaște, începând din

acest an raportul de activitate se depune în format electronic, ceea ce reprezintă o importantă facilitare.

Pentru anul 2012 proiectul de buget al Camerei are în vedere modificările structurale din programul de activitate propus, în condițiile menținerii unei discipline financiare stricte și ale cheltuirii cu maximă chibzuință a fondurilor Camerei, preconizându-se a se realiza, ca și în anii precedenți, un excedent bugetar.

În continuare, **Octavia Voiculescu**, membru al Comisiei de Auditori Statutari, a prezentat Raportul Comisiei asupra situațiilor financiare ale Camerei Auditorilor Financiari din România pentru anul 2011.

Expunerea Programului de activități al Consiliului Camerei pentru anul 2012

Documentul a fost prezentat de **Carmen Mataragiu**, prim-vicepreședinte al Consiliului CAFR: *Ne aflăm la deja jumătatea anului, o parte din activități au fost deja realizate, ele nu mai reprezintă un proiect, dar considerăm că este de datoria noastră să vă supunem atenției și să vă prezentăm activitățile derulate de Camera până în prezent.*

meră până în prezent.

După cum observați, Programul este structurat pe domenii de activitate și departamente, respectiv activități în sprijinul membrilor Camerei, controlul calității activității de audit financiar, accesul la stagiu și examenul de competență profesională, activitățile de formare profesională, activitățile de reglementare și colaborare cu organisme profesionale interne și internaționale.

În ceea ce privește activitățile în sprijinul membrilor Camerei, după cum ați luat la cunoștință, s-a reactivat Grupul de lucru; după câte știu a avut loc o singură întâlnire în luna noiembrie

a acestui Grup de lucru. Sper că la un moment dat vom pune în aplicare Regulamentul și vom înființa comitete profesionale, la care membrii pot să obțină răspunsuri adecvate la problemele care se ridică în activitățile lor profesionale, desigur împreună cu profesioniștii care stăpânesc mai bine partea teoretică. Va trebui să fie o îmbinare a practicului cu teoreticul, așa se întâmplă în toate comitetele de lucru pe plan internațional. Venind din profesie și înțelegând că marea majoritate a dumneavoastră veniți de acolo, sincer îmi doresc ca profesia să treacă către un alt nivel. Noi am adus-o cu mare trudă până la nivelul la care astăzi se află, aș vrea să nu ne oprim și să mergem mai departe și sunt convinsă că membrii Consiliului și Executivul în general vor acționa în acest sens.

S-a pus în discuție constituirea a două grupuri de excelență, alcătuite din șase persoane, în scopul organizării unor întâlniri de lucru pentru probleme profesionale începând cu trimestrul al doilea, frecvența acestora urmând a fi trimestrială.

În legătură cu implicarea Camerei în perfecționarea cadrului legal pentru auditarea fondurilor nerambursabile și promovarea relațiilor cu autoritățile a fost publicat un studiu al

grupurilor de lucru constituite în acest sens; probabil că o parte dintre dumneavoastră l-ați citit în revista Camerei - „Practici de Audit”. S-au constituit două grupuri de lucru care au avut ca obiectiv identificarea ariilor sensibile și a dificultăților cărora auditorii financiari trebuie să le facă față în procesul de auditare sau verificare a proiectelor și a cheltuielilor aferente proiectelor finanțate din fonduri nerambursabile. Profesioniștii care au lucrat la acest studiu au reușit să identifice ariile delicate, cele care ne creează dificultăți și practicile care în principal se abat de la standardele profesionale adoptate de IFAC. Aceste concluzii urmează să le valorificăm prin încheierea unor acorduri sau prin îmbunătățirea acordurilor existente cu organismele de management și cu autoritățile implicate în acest proces. Sigur că interesul este general, însă noi va trebui să avem grijă de interesul membrilor și de reputația Camerei, pe care am dobândit-o cu foarte mare greutate. Suntem un corp profesional respectat, avem standarde înalte și sper că vom reuși să continuăm pe această cale.

În organizarea unor seminarii de pregătire profesională, ca în multe alte rânduri, ACCA, prestigiosul organism internațional, a fost alături de noi și ne-a sprijinit, practic, dăruindu-ne din experiența domniilor lor și aducându-ne mai aproape de nivelul internațional al profesiei. Astfel de activități ar trebui continuate. Există o serie de programe punctuale, o parte dintre ele au fost prezentate de domnul președinte Horia Neamțu. Ele practic sunt de fapt activități cu care dumneavoastră v-ați obișnuit, avem acorduri semnate cu diferite instituții sau agenții ale statului, continuăm colaborarea cu Oficiul de Prevenire și Combatere a Spălării Banilor. Este un subiect delicat pentru noi auditorii, mai ales în contextul modificării Directivei auditului și probabil a Regulamentului de aplicare, în special în ceea ce privește păstrarea confidențialității.

Raportul s-a referit apoi la organizarea unor seminarii pentru promovarea profesiei de auditor financiar în țară, inclusiv pe teme derivând din proiectele de reformă a auditului propuse de Comisia Europeană.

În contextul activităților desfășurate în sprijinul membrilor Camerei, o noutate o reprezintă investiția pe care Camera a făcut-o în programul informatic, program de baze de date și networking care a avut un impact și probabil că va mai avea impact semnificativ asupra bugetului Camerei și asupra contribuției membrilor. Programul se dorește a fi practic o armonizare și o creare interactivă a întregului sistem, care să conecteze toate informațiile necesare atât pentru partea administrativă a Camerei, dar și pentru membri.

Pentru acest an este prevăzută efectuarea unui top al firmelor de audit. Este o practică internațională să realizezi

un astfel de top. Probabil că mulți dintre dumneavoastră sunt interesați să înțeleagă unde se situează în piață și poate că topul va stimula activitatea dumneavoastră și vă va determina mai mult în piață.

Legat de îmbunătățirea permanentă a sistemului informatic trebuie să discutăm de fapt despre prezentarea pe site a tuturor noutăților și punerea la dispoziția membrilor printr-un acces facil al tuturor materialelor într-un format electronic. După cum știți și dumneavoastră de multe ori este foarte greu să purtăm după noi la clienți toate materialele de care avem nevoie pentru informare. Sper ca pe viitor Camera și Consiliul să își asume adoptarea unor măsuri care să conducă la un acces direct către site-ul Camerei cu posibilitatea de descărcare a materialelor, în special în ceea ce privește ghidurile și standardele, în principal partea de aplicare a acestora. Ele sunt oricum și pe site-ul IFAC, sunt disponibile pentru public, deci cred că am putea să facem și noi asta.

În partea a doua a acestui an se va tipări o nouă ediție a „Ghidului privind auditul de calitate”, cel care a fost elaborat și editat în anul 2010 prin colaborare cu institutul scoțian, cu care noi avem o colaborare mai lungă. Modificările din acest an sunt restrânse, se referă doar la câteva prevederi care au intervenit în unele Standarde clarificate.

În expunere s-au făcut apoi referiri la redactarea și publicarea unei broșuri bilingve și la faptul că există în continuare preocupări pentru îmbunătățirea celor două reviste ale Camerei, revista „Audit Financiar” și mai noua publicație „Practici de Audit”, precum și la acțiuni privind dezvoltarea relației cu mass-media.

Este foarte importantă pentru noi interacțiunea cu mediul de afaceri, în care de fapt se află utilizatorii muncii noastre, administratori sau acționari de companii pe care trebuie să-i facem să înțeleagă rolul și beneficiul pe care l-ar putea obține din munca noastră.

În privința reprezentării teritoriale avem deja constituită o Reprezentanță la Iași, care credem că a reprezentat un început și este de ajutor membrilor, urmând ca în trimestrul trei să se constituie o nouă reprezentanță în zona centrală a țării, la Brașov, care, de asemenea, va veni în sprijinul dumneavoastră. În bugetul prezentat există o sumă alocată pentru acest lucru.

Controlul calității activității de audit financiar, ne place sau nu ne place, face parte din viața noastră. Ar trebui să ne placă pentru că, într-un final, recunoașterea profesiei vine din calitatea serviciilor, din calitatea muncii. Suntem o profesie tânără, 11 ani de proceduri pentru care alții au lucrat 70 de ani nu înseamnă mult, înseamnă un început. Am realizat

Conferința anuală a CAFR

foarte mult până acum, gândiți-vă doar la faptul că există state în Europa care încă nu aplică Standardele Internaționale de Audit, iar România face acest lucru cu curaj, începând din anul 2000. Cu toate obstacolele pe care le-am avut, oricât de greu ne-a fost, eu cred că acum o bună parte dintre dumneavoastră are înțelegerea necesară asupra acestor proceduri și Standarde și asupra nivelului pe care trebuie să îl atingă în misiunile de audit.

Se știe că există o periodicitate a controalelor pe care le efectuează Departamentul de monitorizare, este una naturală, o dată la trei ani. Aceste controale se planifică, numărul de inspectori din acest departament este limitat și planificarea este necesară atât pentru eficientizarea costurilor și pentru eficientizarea muncii, dar și pentru asigurarea verificării unui număr cât mai mare de membri. Apoi, sunt inspecțiile tematice, care sunt generate fie de evenimente care apar, cum ar fi acelea cu fondurile europene, domenii în care ne-am propus să stimulăm inspecțiile în scopul identificării ariilor de risc din dosarele dumneavoastră și desigur al evitării expunerii la risc. În baza analizelor și a inspecțiilor sunt identificate acele obiective, din setul cu care se pleacă la inspecție, care nu au fost îndeplinite adecvat. Realmente, se face un top al cazurilor în care rata de neconformare este mai mare. Aceste neajunsuri sunt avute în vedere la programele de pregătire profesională care se adoptă pentru anii

următori. Așa cum spunea și domnul președinte, Camera face parte, mai nou, dintr-o grupă de organisme profesionale care a dobândit o anumită recunoaștere și, la recomandarea unui alt organism profesional dintr-o altă țară care a avut acces la sistemul nostru de calitate, s-a solicitat Camerei să susțină o prezentare pe această temă. Am fost felicitați pentru nivelul de implementare a sistemului de calitate și de monitorizare la nivelul Camerei.

Există un trend ascendent ca urmare a măsurilor pro-active pe care le-am luat în acest sens. De aceea, vă rugăm să fiți alături de noi în continuare în acest proces privind monitorizarea. Departamentul este implicat în efectuarea unor inspecții sau investigații în cazul unor sesizări care apar la nivelul Camerei sau de nerespectare a Codului Etic.

Partea educațională a Camerei, accesul la stagiu și examenul de competență profesională este o arie care v-a fost prezentată și pe care dumneavoastră o cunoașteți destul de bine. Diversificarea sistemelor de acces la stagiu, de recunoaștere a diferitelor calificări obținute atât în Europa, cât și în zona liberului schimb, dar și certificatul unei calificări internaționale ne pune în situația de a-i accepta, practic între membrii noștri pe auditorii financiari calificați în alte țări și de a fi deschiși către orice colaborare care poate să conducă și să ne ajute pe noi toți.

Ne așteptăm la o modificare a Regulamentelor, a Directivei auditului. Nu știm dacă propunerea Comisiei Europene va trece în formatul acesta sau dacă vom asista la ușoare modificări. În opinia mea, la acest moment ne aflăm într-o situație destul de delicată. Ce ne apropie și ce ne îndepărtează de comunitatea europeană? Ne apropie apartenența la același spațiu economic, politic și geografic. Ne apropie, de asemenea, o experiență de 10-11 ani în aplicarea Standardelor Internaționale de Audit, în condițiile în care o parte din statele membre nu au adoptat încă aceste standarde. Ne îndepărtează 50 de ani de economie centralizată și lipsa unui cadru

organizatoric la nivelul firmelor de audit care să fie capabile să acceadă în piața europeană. În această privință avem în vedere două etape-cheie: propunerile Comisiei Europene prevăd o perioadă de tranziție de doi ani între data intrării în vigoare și data de la care statele membre trebuie să-și alinieze legislația, să emită standarde, norme și să le adopte. Ceea ce avem noi de făcut este să sprijinim mica profesie din România în sensul în care aceasta, cel puțin într-o anumită măsură, va deveni capabilă și competentă, admisibilă pentru obținerea certificatului de calitate european. Ne gândim la o dezvoltare a structurilor corporatiste, la o creștere a culturii asocierii, pe care, din păcate, trebuie să recunoaștem că nu o avem. Condițiile de acces la acest certificat vor fi destul de dificile.

Pe de altă parte, ar trebui să avem în vedere faptul că și în condițiile în care am avea aceste competențe și am putea să demonstrăm accesul la acest registru de calificare, obținerea certificatului implică anumite costuri, care pentru o firmă din celelalte state membre ar putea să fie suportabile, dar s-ar putea ca pentru piața din România și pentru firmele mici de audit de la noi să nu reprezinte o opțiune, cel puțin din punct de vedere financiar. De aceea, Consiliul consideră că în acei doi ani care reprezintă perioada de tranziție, ar trebui să acorde suportul său pentru o creare a culturii asocierii, prin crearea unor ghiduri de înființare a unor rețele naționale, care să devină o alternativă viabilă la rețelele internaționale. Chiar dacă acest certificat european are un caracter opțional, este voluntar, va trebui să țineti seama de faptul că el va reprezenta o recunoaștere a calității serviciilor de audit financiar. Și indiferent dacă vorbim de audit statutar sau despre audit financiar s-ar putea să ne confruntăm cu o cerință a clienților de a condiționa acceptarea unui contract de audit de existența unui asemenea certificat pentru a fi siguri că obțin un serviciu de calitate.

Aprobarea documentelor Conferinței

În finalul prezentării documentelor Conferinței, prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei, a spus:

Vă rog să-mi permiteți să vă prezint un al șaptelea material. Este vorba despre aprobarea înființării Reprezentanței regionale din Brașov. În conformitate cu Hotărârea Conferinței Auditorilor Financiarilor din 21 aprilie 2007 privind înființarea de reprezentanțe regionale, a articolului 6 din Ordonanța de Urgență nr. 75 cu modificările și completările ulterioare, și a art. 15 din Regulamentul de Organizare și Funcționare a Camerei, în ședința de Consiliu din luna mar-

tie am aprobat înființarea reprezentanței regionale Brașov, având ca arie de acoperire județele Alba, Brașov, Covasna, Harghita, Mureș, Prahova și Sibiu, care însumează peste 400 de auditori. Am făcut acest lucru având în vedere atât aprobarea de care aminteam din aprilie 2007, a Conferinței, dar și experiența dobândită în funcționarea reprezentanței care funcționează deja în bune condiții la Iași.

După prezentarea documentelor, acestea au fost supuse votului celor prezenți, fiind aprobate.

Semnarea Acordului de cooperare între Camera Auditorilor Financiari din România și Institutul Național al Profesiștilor Contabili, Managerilor Financiari și Economiștilor din Samara, Federația Rusă

În cadrul Conferinței anuale a CAFR din 21 aprilie 2012 prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele Camerei Auditorilor Financiari din România și prof. **Dimitry A. Yakovenko**, președintele Institutului Național al Profesiștilor Contabili, Managerilor Financiari și Economiștilor din Samara, Federația Rusă (NIPA) au semnat un acord de cooperare între cele două organizații profesionale.

Acțiunile de cooperare prevăzute în acord vizează promovarea rolului profesiei contabile și de audit, îmbunătățirea activității prestate în interes public, îmbunătățirea metodologiei și practicii contabile și de audit în conformitate cu standardele internaționale, dezvoltarea programelor de educație profesională continuă și îmbunătățirea programului de cali-

ficări profesionale pentru contabili și auditori, intensificarea integrării internaționale prin instituirea și menținerea de contacte cu asociațiile profesionale din alte state și/sau organisme profesionale internaționale.

În vederea îndeplinirii prevederilor acordului părțile se obligă să întreprindă activități de interes comun și să realizeze schimburi de informații cu privire la provocările actuale ale profesiei, să asigure participarea unor reprezentanți la evenimentele profesionale organizate de cealaltă parte, precum și la conferințe, mese rotunde, discuții și seminarii pe probleme de interes comun, să facă schimb de publicații, să se consulte și să se susțină reciproc în cadrul evenimentelor internaționale, regionale sau transfrontaliere organizate în comun.

În contextul semnării documentului amintit, cei doi președinți au declarat:

❖ Prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR: *Salutăm prezența în sală, cu acest prilej, a ministrului consilier, **Evgeny Egorov**, și a consilierului pe probleme economice, **Igor Sidorov**, din partea Ambasadei Federației Ruse în România. Prezența dâșilor ne onorează. Domnul Dimitry A. Yakovenko reprezintă un organism profesional foarte puternic din Samara, unde sunt instruiți mare parte a contabililor, auditorilor din Federația Rusă.*

Prin semnarea acestui acord se pun bazele unei cooperări profesionale benefice profesiei din cele două țări. Camera noastră a fost deja prezentă, prin vicepreședintele Consiliului Ana Dincă, la o manifestare științifică a Institutului din Samara, în luna noiembrie 2011.

❖ Prof. **Dimitry A. Yakovenko**, președintele NIPA: *Stimați colegi, sunt foarte onorat să particip la Conferința dumneavoastră. Eu reprezint Institutul Național al Profesioniștilor Contabili, Managerilor Financieri și Economisților*

din Samara, care funcționează din anul 1999. Institutul nostru s-a ocupat de lărgirea relațiilor profesionale cu mai multe state și acoperim mai mult de două treimi din suprafața Federației Ruse în problemele profesiei. Facem parte din Organizația Pacificului de Est. De 10 ani suntem membri în Organizația de cercetare economică. Cunoaștem deja experiența profesională din România și considerăm că avem ce învăța de la dumneavoastră și avem ce să vă prezentăm din activitatea noastră.

Consider că semnarea acestui acord va contribui la lărgirea relațiilor noastre profesional, prietenești. Noi am mai încheiat astfel de înțelegeri cu încă șase organizații internaționale de contabilitate, membri IFAC și, în acest fel, conținutul acordului pe care noi îl semnăm astăzi va avea legătură cu toate celelalte acorduri semnate anterior; în felul acesta și organizația dumneavoastră va intra sub incidența acelor acorduri.

Cu acest prilej cei doi președinți și-au înmănat plachete omagiale din partea organizațiilor profesionale pe care le reprezintă.

Mesaje adresate de invitați

Marin Toma,

președintele CECCAR:

Domnule președinte, stimați invitați, dragi colegi,

Vreau, în primul rând, să fac o declarație. În mod sincer, organele de conducere ale experților contabili, toți experții contabili din România se bucură de modul în

care Camera Auditorilor Financieri reușește să contribuie la dezvoltarea activității de audit în bune condiții, potrivit standardelor internaționale. Este o mare realizare, într-un termen foarte scurt. Este un lucru lăudabil și acesta se datorează și cadrelor care s-au aflat la conducerea acestei organizații.

În al doilea rând, vreau să fac o constatare: este vorba despre o creștere accentuată a colaborării dintre organismele noastre, ceea ce nu poate fi decât benefic pentru noi. Mă refer la faptul că noi trebuie să facem eforturi atât pe plan intern, cât și pe plan internațional. Pe plan intern trebuie să lucrăm, să colaborăm în interesul membrilor și ne gândim la elaborarea în comun de suporturi tehnice pentru misiunile de zi cu zi ale auditorilor și experților contabili, ne gândim la elaborarea unor standarde interne ale profesiei în domeniul

calității, în domeniul eticii. Ne gândim la elaborarea împreună a unor lucrări, idee care s-a concretizat deja într-o primă lucrare, realizată sub egida celor două organisme, Ghidul de aplicare a Standardelor Internaționale de Audit în cadrul IMM-urilor.

Colaborarea dintre noi are loc de asemenea și pe plan internațional în condiții foarte bune. În Consiliul de administrație al Federației Experților Europeni noi colaborăm foarte bine, prin reprezentanții noștri. La nivelul instituțiilor internaționale, orice decizie se ia, noi în primul rând ne consultăm asupra poziției care trebuie adoptată de partea română, un lucru care nu s-a mai întâmplat de mult.

Profesia contabilă, în ansamblu, și activitatea de audit, în special, în ultimii 2-3 ani au fost supuse unor presiuni inimaginabile. Se spune că victorioșii caută soluții și ratații caută vinovații. Dacă acum 10 ani s-a conceput o factură foarte scumpă pentru profesia contabilă când au avut loc scandalurile financiare gen WordCom și acum, iată, în plină criză încep să se caute tot felul de vinovați.

Până acum profesia contabilă a scăpat destul de bine, s-a apărut destul de bine și trebuie să se apere în continuare. Aceasta presupune o unitate, care trebuie să existe între toate organismele profesiei contabile. În ultimul timp, după

Conferința anuală a CAFR

cum știți, cei 12 miniștri din Uniunea Europeană atacă foarte puternic profesia contabilă. Noi plecăm de la o idee foarte simplă și trebuie să înțelegă și Guvernul României și Ministerul Finanțelor Publice în mod special, că profesiile noastre trebuie să fie unite. Să se înțeleagă faptul că fără servicii contabile o afacere mai mare sau mai mică nu poate să existe. A concepe acest lucru este sinonim cu a conduce un vapor de către un căpitan, fără busolă și fără instrumente de navigare. De asemenea, a considera serviciile contabile, deci și auditul, ca o povară administrativă pentru afacerile de orice dimensiuni, este ca și când afaceristul ar îndrăzni să conducă pe autostrada București-Pitești un bolid, dar legat la ochi. Asta trebuie să ne unească pe toți, pentru a face față acestor presiuni venite din afară.

Urez succes în continuare lucrărilor Conferinței, mult succes Camerei Auditorilor Financiari din România și multe etape de dezvoltare a colaborării dintre cele două organizații, în interesul nostru, al tuturor membrilor noștri.

Ionelia Vișan,

vicepreședinte al Camerei
Consultanților Fiscali:

Mă aflu aici cu mandatul Consiliului Superior al Camerei Consultanților Fiscali de a saluta lucrările Conferinței anuale și de a-i felicita pe auditorii financiari, conducerea CAFR pentru rezultatele deosebite pe care le-au avut în anii precedenți. Totodată, vreau să vă spun că această organizație profesională dragă nouă, cu care avem o foarte bună colaborare, este pentru noi un model, un exemplu de bune practici, iar noi întotdeauna avem colaborări și discuții frumoase, constructive împreună cu Camera Auditorilor Financiari. Vă mulțumim foarte mult, vă dorim să aveți mult succes în activitățile profesionale și în activitatea Camerei, în general.

Dezbateri

Ion Cochină,

auditor financiar, București

Apreciam implicarea Camerei în perfecționarea cadrului legal referitor la auditarea fondurilor nerambursabile. Sigur, aici sunt multe de făcut, pe mai multe planuri și sunt convins că vor fi întreprinse o serie de acțiuni foarte importante.

Aș dori să mă refer însă și la implicarea Camerei în perfecționarea cadrului legislativ financiar-contabil. E o mai veche preocupare a mea, având în vedere că noi ne întâlnim în cadrul activității, în relația cu mediul de afaceri cu o mulțime de aspecte complicate. Este de dorit ca reglementările acestea haotice, ambigue, alambicate, inconsistente și bulversante – și cred că epitetele pot continua – să devină relativ mai simple.

S-a vorbit aici despre lucrarea mai nouă privind auditul IMM-urilor. În același timp suntem pe cale să ajungem, cred eu, la o contabilitate mai simplificată pentru IMM-uri în special, dar cred că încă se mai poate ajunge la simplificări și la structurarea legislației acesteia. Sigur că cei din Consiliu vor spune că se ocupă de activitățile strict legate de interesul membrilor, auditorii financiari. În interesul membrilor înțeleg

că ar fi și creșterea activității economice și a pieței de muncă pentru auditori și, totodată, pentru noi am ajuta și mai mult, împreună cu alte organisme specifice – cu CECCAR, Curtea de Conturi – cu propuneri foarte concrete privind clarificarea reglementărilor legale și, dacă nu cer prea mult, o simplificare serioasă a acestora.

Maria Constantin,

auditor financiar, Ploiești

Cunoaștem cu toții creșterea calitativă a activității consiliilor CAFR, în succesiunea lor. Aș vrea să apreciez câteva dintre măsurile pe care actualul Consiliu încearcă să ni le propună. Încă de la aprobarea societăților acreditate pentru realizarea învățământului profesional continuu, firma noastră a fost abilitată să organizeze astfel de activități. S-a simțit de la an la an creșterea calitativă a materialelor puse la dispoziție de către Consiliu, creșterea calității modului de prezentare de către lectorii formatori. Acum primesc diverse telefoane de la colegi care se întreabă de ce s-a renunțat la vechea formă cu zonalitatea și se încearcă altceva. Eu consider că este foarte bună măsura pe care a luat-o Camera. Cred că vor fi probleme, poate chiar și mici eșecuri pe parcurs, dar trebuie să

facem și altceva decât ceea ce am făcut până acum. Expresia aceea „dacă am făcut și a mers, merge și așa” cred că este depășită pentru noi, la nivelul la care ne aflăm, mai ales că știți cu toții Directiva Comisiei Europene care se referă la migrația firmelor de audit. Să știți că ne vom „bate” cu firme care sunt reglementate de 60-70 de ani, firme care au o experiență, un capital social și un capital uman deosebit de dezvoltate. Dacă nu încercăm să schimbăm modul de abordare și să acceptăm noul, cu toate greutățile lui, cred că noi avem de pierdut.

Aș mai face o observație. S-a întâmplat să mă aflu în diverse organisme cu reprezentanți ai CECCAR. Se simte buna colaborare dintre CAFR și CECCAR, care este deosebit de benefică pentru profesie. De fapt, majoritatea dintre noi suntem membri ai ambelor organisme, iar acolo unde ne-am unit eforturile, la dezbaterăa unui act normativ sau la prezentarea unor inițiative a dat foarte bine și s-au rezolvat foarte bine problemele.

Aș vrea să fac unele precizări legate de fondurile europene. Grupul de lucru care există la CAFR are o activitate punctuală și deosebită. Eu aș face propunerea către Consiliu să se extindă această analiză care se face pentru toate cele 9 organisme de management care există în țară. Deocamdată, au fost câteva dintre ele, cele mai active (mediu, fondurile, cele de la Ministerul Muncii), iar celelalte nu au fost încă analizate și nu s-au făcut propuneri. Să știți că avem nevoie de ajutor, poate chiar la cel mai mare nivel – poate chiar a se ajunge la ministrul afacerilor europene – atât pentru modificarea contractului-cadru impus auditorilor care realizează audituri pe 4400 la fonduri europene, cât și în privința conținutului Raportului.

Colegii noștri știu ce enormități au fost introduse în contractele pe care le au pe fonduri. Într-unul dintre acestea se stipulează că auditorul răspunde pentru toate sumele pe care beneficiarul le-a introdus în cererea de rambursare, iar beneficiarul nu răspunde pentru aceasta. Mulți dintre colegii noștri, în dorința de a câștiga licitațiile pentru acele contracte, au semnat acele documente și închipuiți-vă ce a urmat.

În privința modelului de raport. Noi știm cum este 4400, se poate discuta cu beneficiarul înainte de a-l semna, dar au fost și organisme care au spus că este punctul de vedere al Uniunii Europene și deci nu schimbă nici un cuvânt. Dacă ai fost suficient de ferm te-ai retras, chiar dacă ai câștigat contractul și nu mi se pare corectă situația asta pentru că, până la urmă, aceste standarde nu le-a scos Camera Auditorilor Financiari din România și nu ni se poate impune chiar orice.

Gheorghe Rusu, auditor financiar, Constanța

Stimați colegi, sunt întrutotul de acord cu materialele prezentate și aprobate. Îi felicit pe colegii din Brașov pentru înființarea reprezentanței regionale în acest oraș și rog Consiliul Camerei să aibă în vedere ca și la Constanța să se deschidă o astfel de reprezentanță, pentru Regiunea de Sud-Est.

Annee Marie Grecea, auditor financiar, București

Propunerile mele sunt inspirate din legislația care reglementează profesia de avocat, cu care eu am o oarecare tangență. Prima problemă se referă la calitatea noastră de îndrumători de stagiu. Eu am apreciat în ultimii ani că, pe măsură ce au apărut foarte mulți auditori, calitatea mea de îndrumător de stagiu a încetat. Și m-am întrebat de ce. Acum aș avea un răspuns. În legislația profesiei de avocat ai dreptul să devii îndrumător de stagiu abia după parcurgerea a șase ani de la dobândirea profesiei de avocat. Eu aș propune ca măcar trei ani să treacă din momentul în care ai devenit auditor până să poți deveni îndrumător de stagiu. Eu nu cred că poți să fii astăzi stagiar și mâine îndrumător.

O a doua propunere se referă la investirea contractului de prestări servicii de audit și servicii conexe cu formulă executorie, așa cum există în contractul de asistență juridică din legea profesiei de avocat. Am discutat cu mai mulți colegi care au de recuperat bani de la clienți și nu reușesc. Or, dacă contractul de prestări servicii de audit ar fi investit cu formulă executorie, nu s-ar mai trece prin proces, ci direct la executorul judecătoresc, ceea ce ar fi un mare avantaj.

Szitas Ștefan, auditor financiar, Brașov

În ceea ce privește problemele care ne dor, aș vrea să punctez un aspect. Am constatat că suntem peste 4000 de auditori, peste 950 de persoane juridice. Din păcate însă, numărul clienților noștri este în continuă scădere.

Dacă luăm ca exemplu Brașovul, mai multe societăți mari au dispărut: Steagul Roșu, Tractorul, Rulmentul, Metrom, Uzina 2, Mecanica Brașov, Materiale de Construcții, Fartec, Radiatoare – societăți care au fost emblema acestei țări, nu mai există. În continuare, tot mai multe societăți intră în insolvență, lichidare, dizolvare. Numărul auditorilor creș-

te. Foarte mulți clienți nu mai fac audit. În aceste condiții constat că sunt consilii locale, primării care își organizează audit fără să știe ce înseamnă. Sunt societăți comerciale importante, cu capital majoritar de stat, care au drept auditori interni – juriști, ingineri, contabili cu studii medii. Când i-am întrebat pe unii dintre aceștia cu ce se ocupă, mi-au răspuns că verifică investițiile.

Rog autoritățile să ne sprijine să găsim o soluție ca auditul să fie făcut de auditori. Mai mult, după cum știți piața Rasdaq are zilele numărare, iar societățile tranzacționate pe această piață vor trece pe ATS – Sistem Alternativ de Tranzacționare. Din nou cer sprijinul Consiliului Camerei. Eu am trimis deja un punct de vedere la CNVM pentru ca aceste societăți să fie obligate să raporteze cum raportau și înainte, să fie obligate să auditeze. Dacă acest sistem nu va ieși cu niște prevederi foarte clare, vom pierde o bază de auditare foarte importantă. Mulți dintre colegii noștri nu au venit la Conferința de astăzi pentru că nu au obiectul muncii, nu au nici un contract, nici un angajament. Iar aceia care nu au angajamente vor trece la non-activi, din moment ce nu au nici un venit. Numărul celor care trăiesc de pe urma auditului financiar este în continuă scădere. Să ne gândim puțin și la viitorul meseriei noastre. Deci, dacă este posibil, Regulamentul care se află în lucru la CNVM să aibă și girul CAFR. Să nu ne trezim că aceste societăți trec într-o zonă gri a economiei, iar acționarii minoritari rămân acționari captivi pentru că, dacă nu vor mai fi tranzacționate aceste acțiuni, va fi dezastru.

În legătură cu cotizațiile, decizia Consiliului ca acestea să fie plătite în două tranșe și să se includă în cotizație și cursurile de perfecționare este o măsură înțeleaptă. Eu consider că aceste cursuri de pregătire profesională reprezentau un eveniment, erau un motiv să ne întâlnim, să schimbăm păreri. Eu cred că dacă acestea se desfășoară în continuare în anumite centre, va fi în folosul nostru, al tuturor. Vă felicit și pentru că ați planificat din timp programul de pregătire profesională, pentru că astfel pot să-mi planific și eu activitățile din timp.

Scarlat Orzescu,
auditor financiar, Iași,
membru al Consiliului CAFR

Aș vrea să vă expun ce înseamnă o reprezentanță după un an și jumătate de experiență: ea reușește să apropie membrii CAFR între ei. Deja se fac mici asocieri pentru lucrările pe care le au de făcut. Reprezentanța diminuează mișcările auditorilor din regiune și implicit cheltuielile pe care le au de făcut pentru deplasarea la București. Am avut anul acesta o experiență privind monitorizarea, care a venit în județul Iași și a verificat 42 de entități.

Au venit trei echipe excelent pregătite și care au abordat verificările de o manieră prietenească, fără să se simtă vreoa presiune, a fost o colaborare foarte bună. Ca reprezentanță am pus la dispoziție sediul pentru colegii de-ai noștri care nu au posibilități din diverse motive.

Suntem deschiși să discutăm cu colegii de la Brașov și îi invităm la noi să vadă ce pași am parcurs, astfel încât și noua reprezentanță să poată ajunge cât mai curând la parametrii funcționali.

Studiu empiric privind obținerea probelor de audit pe baza comparării informațiilor rezultate din analiza bursieră

Marilena MIRONIUC*, Mihaela-Alina ROBU ** & Ioan-Bogdan ROBU***

Abstract

Empirical Study on the Obtaining of Audit Evidence based on Comparison of Information Derived from Stock Analysis

The current economic environment characterized by imbalances in the economic and financial processes and transactions, caused a worldwide reappraisal of the role of financial auditor in the examination and assurance the true and fair view of the financial position and performance presented in the financial statements, increasing the quality of audit engagement carried out. To support the interests of all stakeholders, according to the requirements of the present economic environment, financial auditor should obtain sufficient and appropriate audit evidence to support the final opinion from the audit report.

The constraints and the limitations of obtaining audit evidence based solely on the analysis of the reported financial statements requires also the use of the other sources to provide the necessary audit evidence to the auditor throughout his mission. So, the information derived from stock analysis regarding performance assessment can be used by the auditor, in an objective and independent manner, for reporting possible frauds or errors and for assessing the ability of the client to continue as going concern.

The study aims identifying a stock performance profile of listed companies using a range of specific indicators as well as estimating the parameters of a deterministic model for performance assessment (based on the same indexes) to supports the financial auditor in obtaining audit evidence required for the final opinion of the audit report. The study is based on a sample of 100 industry companies listed on U.S. stock exchanges, NYSE and Nasdaq, in 2009-2010. To obtain the research results, multiple correspondence factorial analysis and logistic regression analysis were used as working methods. Data were treated with SPSS 19.0 as a statistical tool.

Key words: *audit opinion, audit evidence, stock analysis, stock performance, performance profile, logistic regression*

JEL Classification: C38, C58, C63, M41, M42

Cuvinte cheie: *opinie de audit, probe de audit, analiză bursieră, performanță bursieră, profil de performanță, regresie logistică*

* Prof. univ. dr., Facultatea de Economie și Administrarea Afacerilor, Universitatea "Al. I. CUZA" Iași, e-mail: marilena@uaic.ro

** Drd., Universitatea "Al. I. CUZA" Iași, e-mail: mihaela.robust@feaa.uaic.ro

*** Drd., Universitatea "Al. I. CUZA" Iași, e-mail: bogdan.robust@feaa.uaic.ro

Introducere

Complexitatea mediului economic actual, dominat de noile provocări ale globalizării, influența și prezența indispensabilă a noilor tehnologii informaționale în marea majoritate a proceselor și tranzacțiilor cu caracter economic, crizele economice și efectele dezastruoase ale acestora determină alinierea auditorului financiar la noile exigențe impuse de profesie. Astfel, auditorul financiar nu mai este privit ca un simplu revizor sau controlor de conturi, ci ca un *pilon de bază* în asigurarea calității informațiilor prezentate în situațiile financiar-contabile, necesare *shareholderilor* și *stakeholderilor*.

Privit ca actor principal la nivelul piețelor financiare în ceea ce privește încrederea pe care acesta o poate oferi investitorilor prin munca sa realizată cu *profesionalism*, *obiectivitate* și *independență* (cerințe impuse de *Standardele Internaționale de Audit* – ISA) auditorul financiar trebuie să răspundă acestor noi provocări (globalizare, fraude și acte de corupție, crize financiare) prin asimilarea unor noi tehnici și conceperea unor metode și mecanisme de control și auditare, pentru a-și îndeplini cu succes mandatul și a putea emite o opinie rezonabilă *în cele mai semnificative aspecte*.

Pentru aceasta, auditorul financiar trebuie să îmbine cu succes noțiuni, concepte și practici din domeniul auditului (principii, standarde, metodologie de lucru, tehnici și proceduri de auditare) cu noile tehnologii informaționale (programe și sisteme integrate dedicate auditării, standardele de auditare a sistemelor informaționale, baze de date),

precum și metodele de cercetare și instrumentele proprii altor științe. În acest context, auditul financiar (domeniu de cercetare științifică, artă sau meserie) nu mai poate funcționa în mod izolat și independent de celelalte domenii (statistică, informatică, analiză financiară, drept), ci trebuie să găsească acei lianți pentru inovarea de tehnici și metode de auditare eficiente și eficace.

Una dintre metodele de cercetare care poate răspunde cu succes noilor provocări întâlnite în cadrul misiunilor de audit financiar și care reprezintă *un mijloc de cunoaștere a realității prin intermediul cauzelor*¹ este reprezentată de **analiza financiară**. Transpusă în domeniul auditului financiar, analiza financiară presupune cercetarea sistemică, într-o manieră statică sau dinamică, anterioară sau previzională a principalelor procese economice circumscrise misiunii de audit financiar (cunoașterea prealabilă a firmei și determinarea valorilor principalilor indicatori economico-financiar, identificarea riscurilor asociate activității, dar și misiunii de audit, verificarea respectării principiului continuității activității, asigurarea că situațiile financiare auditate nu conțin denaturări semnificative cauzate de fraude financiare sau erori – în sensul ISA 240).

Situațiile financiar-contabile prezentate de către firmele auditate sunt asimilate unui bun public, al căror rol principal se situează dincolo de ținerea unor evidențe a tranzacțiilor trecute și de evaluarea structurii și mărimii patrimoniului. Acestea poartă un rol esențial în conceperea contractelor de afaceri, în procesul de creare de plusvaloare pentru *shareholders*, în procesul de *guvernare corporatistă* a firmelor, contribuind la re-

prezentarea relațiilor care se instaurează între firmă și *stakeholders*².

Indicatorii economico-financiar utilizați pot fi utili prin explicarea și înțelegerea celor mai recente evenimente produse la nivelul firmei, precum și pentru descrierea poziției și performanței financiare a acesteia. În acest sens, analiza financiară are un caracter general și poate fi utilizată pentru identificarea eventualelor domenii sensibile, care pot fi analizate în profunzime pe parcursul misiunii de audit financiar³.

Astfel, auditorul financiar va urmări și identifica elementele care stau la baza performanței și rentabilității firmei, eventualele erori sau fraude și va studia sistemul de control strategic care ghidează firma auditată spre îndeplinirea obiectivelor sale și implicit în continuarea activității (potrivit ISA 570, auditorul va trebui să se asigure că firma auditată își întocmește situațiile financiare în conformitate cu *principiul continuității activității*, reflectat în IAS 1 și va ține sub control riscul global, de exploatare și financiar).

Pentru a răspunde unor astfel de exigențe, auditorul financiar poate obține probe de audit privind evaluarea performanței firmei auditate și urmărirea obiectivelor strategice ale acesteia, în conformitate cu deciziile *shareholder*-ilor, pe baza comparării informațiilor rezultate din *analiza bursieră*. Acest tip de analiză permite o independență față de constrângerile impuse de o analiză pe bază de bilanț (care ia în calcul valoarea istorică și nu valoarea justă sau valoarea bazată pe capacitatea viitoare de a genera fluxuri de trezorerie)⁴.

Scopul acestui studiu este de a contura un profil de performanță bursieră pe

1 Mironiuc, M., *Analiză economico-financiară: elemente teoretico-metodologice și aplicații*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2006, p. 11.

2 De La Bruslerie, M., *Analyse financière. Information financière et diagnostic*, 3e éd, ed. Dunod, Paris, 2008, pp.1-3.

3 Arens, A., Loebbecke, J., *Audit, o abordare integrată*, editura Arc, Chișinău, 2006, p. 230.

4 De La Bruslerie, M., *Op. cit.*, p.188.

baza unei serii de indicatori specifici, precum și estimarea parametrilor unui model determinist pentru evaluarea stării de performanță (pe baza aceluiași indicatori bursieri), utile auditorului în obținerea probelor de audit pentru fundamentarea opiniei finale din cadrul raportului. Obținerea rezultatelor cercetării s-a bazat pe analiza unui eșantion de 100 de firme din industrie cotate la bursele americane NYSE și Nasdaq în perioada 2009-2010.

Utilizarea analizei bursiere pentru obținerea probelor de audit

În conformitate cu ISA 500, **probele de audit** reprezintă ansamblul informațiilor utilizate de auditor pentru emiterea de concluzii pe care se bazează opinia acestuia.

Probele de audit includ atât informațiile conținute în înregistrările contabile care stau la baza situațiilor financiare⁵, dar și informații utile care provin din misiunile anterioare, declarațiile clienților, **rapoartele analiștilor**, manuale de control etc., în conformitate cu *Statement on Auditing Standard (SAS)*⁶.

Desfășurarea misiunii de audit financiar, formularea și susținerea opiniei de audit presupun colectarea unor probe de audit care trebuie să respecte o serie de cerințe referitoare la **gradul de adecvare** (ca măsură a calității) și **gra-**

dul de suficiență (ca măsură a cantității)⁷.

Mai mult decât atât, auditorul financiar va trebui să analizeze **relevanța** (are în vedere legătura logică care se stabilește între scopul probei de audit, natura procedurii de audit utilizate, aserțiunea luată în considerare și costul asociat obținerii acestei probe) și **credibilitatea** (are în vedere natura și sursa informațiilor utilizate, circumstanțele în care acestea sunt obținute, precum și modul în care s-a efectuat controlul întocmirii și păstrării lor⁸) informațiilor care vor fi utilizate drept probe de audit, atunci când se vor concepe și implementa procedurile de audit.

Auditorul obține probe de audit cu scopul de a ajunge la concluzii rezonabile, pe baza cărora să fundamenteze opinia de audit. Acesta va efectua proceduri de audit care îl vor conduce la cunoașterea entității auditate și a mediului acesteia, inclusiv a sistemului de control intern (prin utilizarea **procedurilor de evaluare a riscurilor**), la testarea existenței și funcționalității sistemului de control intern în prevenirea, detectarea și corectarea denaturărilor semnificative (prin utilizarea **procedurilor de audit ulterioare, teste ale controalelor**) și la detectarea denaturărilor semnificative de la nivelul aserțiunilor (prin intermediul **procedurilor de fond, inclusiv teste ale detaliilor pentru categorii de tranzacții, solduri ale conturilor, precum și proceduri analitice de fond**)⁹. Auditorul financiar va putea obține probe de audit printr-una sau mai multe tehnici de colectare, precum: **inspecția, confirmarea**

externă, documentarea, procedurile analitice, interogarea clientului, recalcularea, reefectuarea și observarea¹⁰.

Aceste proceduri pot fi aplicate în mod individual sau pot fi combinate între ele, pentru a se putea observa anumite relații sau inconsecvențe la nivelul probelor de audit obținute. Mai mult decât atât, utilizarea probelor de audit din mai multe surse distincte poate semnala eventuale discrepanțe sau faptul că un element individual al unei probe nu este credibil, precum și faptul că o probă de audit obținută dintr-o sursă nu este consecventă cu proba obținută din altă sursă. Astfel, auditorul financiar va trebui să coroboreze ansamblul elementelor probante obținute pentru a ajunge la cele mai bune concluzii care îi vor susține opinia de audit.

La nivelul firmei, în cadrul misiunii de audit financiar, efectuarea de **proceduri analitice** poate constitui una dintre cele mai eficiente și fiabile tehnici de obținere a elementelor probante atât din perspectiva costurilor minime asociate, cât și din perspectiva ușurinței cu care pot fi aplicate (datele utilizate pot proveni fie din situațiile financiare, fie din rapoarte de diagnostic financiar sau de analiză financiară bursieră sau de credit, deja existente și autentificate).

Literatura de specialitate descrie **procedurile analitice** ca fiind o **analiză a principalelor rate financiare și analize de trend, incluzând rezultate asupra investigațiilor fluctuațiilor și relațiilor care nu sunt în concordanță cu alte informații relevante de aceeași natură sau care prezintă deviații semnificative de la da-**

5 IFAC, *International Standard on Auditing 500. Audit Evidence*, New York, 2009, p. 4.

6 Bragg, S.M., *Practitioner's Guide to GAAS 2010 Including all SASs, SSAEs, SSARs, and Interpretations*, ed. John Wiley & Sons, New Jersey, 2010, pp. 163-165.

7 Pickett, S., *Audit Planning: a Risk-Based Approach*, John Wiley & Sons Inc, New Jersey, 2006, p. 238.

8 Porter, B., Simon, J., Hatherley, D., *Principles of External Auditing*, 2nd edition, John Wiley & Sons LTD, West Sussex, 2003, p.152.

9 IFAC, *Op. cit.*, 2009, p. 417.

10 Arens, A., Elder, R., Beasley, M., *Auditing and Assurance Services. An Integrated Approach*, 14th edition, Pearson Education, 2012, p. 179.

*tele prognozate*¹¹. Din această definiție se poate trage concluzia că procedurile analitice implică utilizarea comparațiilor și a relațiilor pentru a determina dacă informațiile sintetizate în conturile de bilanț sau alte date sunt rezonabile, permițându-i auditorului să aibă o privire de ansamblu asupra mediului firmei.

Standardele de audit financiar, varianta 2009 prin ISA 520, definesc acest concept ca pe un set de *evaluări ale informațiilor financiare prin analiza relațiilor plauzibile dintre datele financiare și nefinanciare*. Mai mult decât atât, *procedurile analitice cuprind acele investigații pe măsura necesității cu privire la fluctuațiile sau relațiile care sunt discordante în comparație cu alte informații relevante sau care diferă cu o sumă semnificativă față de valorile așteptate*¹². Standardele americane, prin intermediul SAS 56, subscriu aceleași definiții formulate de către ISA 520, însă subliniază și rolul deosebit de important al analizei de regresie multiplă pentru a obține modele pertinente în realizarea de comparații fie la nivel de ramură, fie la nivel de perioade de raportare, astfel încât auditorul financiar să poată identifica evenimentele sau tranzacțiile neobișnuite, modificări bilanțiere sau la nivel de afaceri, fluctuații aleatoare sau eventuale denaturări contabile¹³.

Scopul principal al procedurilor analitice este de realiza comparații și eventuale legături între *informațiile financiare ale unei entități* și: *informații* de aceeași natură *pentru perioade diferite, rezultate anticipate* ale entității (bugete, previziuni, prognoze, estimări ale auditoru-

lui sau estimări ale amortizării), *informații referitoare la un sector de activitate similar* (comparații la nivel de ramură), *informații financiare care se estimează a fi conforme unui model previzibil* (bazat pe experiența firmei) și alte informații financiare și nefinanciare relevante¹⁴.

În cazul firmelor cotate pe diferite piețe financiare, o importantă sursă de informații o reprezintă analiza bursieră. Pentru obținerea probelor de audit privind comparații la nivel de ramură, auditorul financiar poate dispune de o serie de indicatori specifici pentru evaluarea performanței firmei. Informațiile provenite din analiza performanței bursiere pot conduce auditorul la acceptarea sau nu a angajamentului de audit (refuzarea unui client fiind motivată de evitarea unor eventuale litigii cu impact semnificativ asupra prestigiului auditorului), la identificarea eventualelor fraude sau erori (prin semnalarea unor diferențe semnificative între valoarea netă contabilă și capitalizarea bursieră), la evaluarea capacității clientului de a-și continua activitatea cu impact semnificativ asupra acurateții situațiilor financiare raportate.

În mod clasic, pentru firmele cotate măsurarea performanței prin intermediul indicatorilor tradiționali de rentabilitate calculați pe baza situațiilor financiare anuale raportate poate conduce la concluzii diferite față de analiza performanței prin indicatorii bursieri.

În cadrul **analizei performanței bursiere** utilizarea unor indicatori specifici

abordării bazate pe comparația de piață (*Earning Per Share* sau *Rezultatul pe acțiune – EPS*, *Price Earning Ratio* sau *Coeficientul de capitalizare bursieră – PER*, *Dividend Per Share* sau *Dividendul pe acțiune – Div*, *Coeficientul de capitalizare a dividendelor*, *Coeficientul de capitalizare a Cash-flow-ului*, *Price Book Ratio* sau *Coeficientul de capitalizare a activului net – PBR*, *Coeficientul capitalizării bursiere globale*, *Randamentul plasamentului*), dar și a unor modelele specifice abordării actuariale (*Modelul Irving Fisher*, *Modelul Gordon-Shapiro*, *Metoda de actualizare a Cash-flow-ului disponibil*)¹⁵ poate conduce auditorul la obținerea unor probe de audit suficiente și adecvate.

Criteria de evaluare a performanței în analiza bursieră utile auditorului în obținerea probelor de audit

Încă de la apariția primelor forme de activitate comercială, scopul oricărei afaceri consta în obținerea de profit și continuarea desfășurării activității.

De-a lungul timpului, odată cu intensificarea relațiilor economice, dezvoltarea piețelor financiare și comerciale, creșterea economiei competitive, conceptul de *performanță* și măsurare a performanței s-a modificat, dar își consolidează în continuare poziția domi-

11 Hayes, R., Dassen, R., Schilder, A., Wallage, P., *Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing*, 2nd edition, Editura Pearson Education, 2005, p. 318.

12 IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate. Audit financiar 2009*, Coeditare CAFR-Editura Irecson, București, 2009, p.469.

13 Bragg, S.M., *Op.cit.*, p.176.

14 IFAC, *Op. Cit.*, p. 471.

15 Mironiuc, M., *Op. cit.*, p. 386.

nantă în obiectivele vizate de societate pe termen lung.

Avându-și originea în latinescul „*performare*” (a finaliza o activitate propusă), semnificația actuală a conceptului provine din limba engleză, de la verbul „*to perform*” (a realiza o activitate care necesită o anumită activitate sau o aptitudine) și substantivul „*performance*” (maniera cu care o organizație atinge obiectivele propuse). Conform *Dicționarului explicativ al limbii române*¹⁶ termenul de *performanță* definește un rezultat deosebit de bun al unei acțiuni, obținut de cineva, o realizare deosebită într-un anumit domeniu sau o acțiune care duce la succes.

Din punct de vedere financiar, cele mai frecvente accepțiuni ale noțiunii de performanță se referă la: *creștere* (aptitudinea unei societăți de a progresa), *rentabilitate* (capacitatea societății de a obține un rezultat pozitiv), *productivitate* (posibilitatea societății de a obține o producție ca urmare a utilizării factorilor economici, de a da randament și de a fi eficientă) și *competitivitate* (aptitudinea societății de a reacționa la amenințările cu care se confruntă și de a profita de oportunitățile apărute)¹⁷.

În lucrarea sa, „*Analyse financière*”, Elie Cohen definește performanța ca *raport între rezultatele degajate de o entitate și mijloacele utilizate în procesul productiv*.

Pentru a analiza performanța unei firme atât Standardele Internaționale de Raportare Financiară (*International Financial Reporting Standards* – IFRS), cât și Principiile Contabile General Acceptate aplicate în Statele Unite ale Americii (*United States Generally Accepted Accounting Principles* - US GAAP)

menționează ca sursă principală situațiile financiare anuale prin: *Contul de profit și pierdere* (*Income statement, Statement of comprehensive income*) și *Situația modificărilor capitalului propriu* (IFRS: *Statement on changes in equity*, US GAAP: *Statement of Shareholder Equity*).

Aceasta din urmă oferă și informații despre performanța financiară, dar pentru care criteriile de recunoaștere nu le pot încadra în Contul de profit și pierdere. În ultima perioadă criteriile de performanță tradiționale au început să fie surclasate de alte criterii mai actuale (*Economic Value Added* și *Market Value Added, de tip fluxuri de trezorerie, bursiere* sau *non-financiare*).

Legile și principiile de funcționare ale economiei de piață impun oricărei firme, indiferent de obiectul de activitate sau de dimensiune, obținerea unei performanțe economico-financiare în strânsă legătură cu obiectivele stabilite. Această performanță este privită prin prisma creșterii averii subiecților implicați în viața societății (acționarii, creditorii financiari și comerciali, salariații, clienții, statul și publicul larg), dar mai ales din punctul de vedere al menținerii durabile pe piață și al amplificării valorii sale pentru a face față concurenței.

Evaluarea performanței nu se rezumă doar la o analiză a rezultatelor obținute într-un singur exercițiu financiar, fiind necesară și o comparabilitate a informațiilor în timp și spațiu.

De asemenea, în ceea ce privește firmele cotate la bursă, măsurarea performanței prin intermediul indicatorilor economico-financiarilor clasici, cantitativi sau calitativi (profit, rentabilitate, cifră

de afaceri, fluxuri de trezorerie, cotă de piață, eficacitate, eficiență și reputație a echipei manageriale sau existența și aplicarea practicilor și principiilor de guvernare corporativă etc.) trebuie completată cu o analiză a evoluției indicatorilor bursieri.

Astfel, utilizatorii situațiilor financiare, în principal investitorii (acționarii prezenți și potențiali) vor putea identifica, pe lângă dinamica resurselor materiale, umane, respectiv informaționale, și capacitatea entității de a genera fluxuri viitoare de trezorerie. Prin urmare, este necesară completarea analizei post factum a situației economico-financiare cu analiza previzională a rezultatelor societăților cotate.

În consecință, bursa de valori asigură nu numai legătura dintre emitenții de valori mobiliare și deținătorii de capitaluri temporar libere care urmăresc fructificarea acestora în condiții de transparență și informare, ci și mijlocul prin care investitorii pot măsura performanța globală a unei firme, recunoscută astfel de către public.

Modul de măsurare a performanței unei firme, precum și alegerea indicatorilor care să reflecte cu acuratețe realitatea nu reprezintă o activitate aleatoare, ci necesită o cunoaștere a activității firmei precum și stabilirea obiectivelor ce se doresc a fi atinse. Totuși, măsurarea performanței nu se limitează doar la simpla constatare, ci impune luarea unor decizii care vin să corecteze sau chiar să susțină situația prezentă.

În mod clasic, analiza și evaluarea performanței sunt determinate pe baza informațiilor furnizate din situațiile financiare ale unei entități, conform principi-

16 Coteanu, I., Seche, L., Seche, M. (coord.), Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 778.

17 Colasse, B., *Analiza financiară a întreprinderii*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009, p. 54.

ilor și regulilor contabile¹⁸. Aceste criterii de performanță tradiționale iau în considerare informațiile financiar-contabile istorice și sunt utilizate de regulă în firmele mici și mijlocii, dar nu asigură realizarea de previziuni ale evoluțiilor viitoare ale stării firmelor.

Ulterior, începând cu anii 1990, creșterea presiunilor la nivelul managementului corporativ a impus aplicarea criteriilor de performanță orientate spre crearea de valoare. Suplinind limitele unor indicatori economico-financiar tradiționali (*câștigul pe acțiune, rata rentabilității activelor, rata rentabilității financiare* etc.), adoptarea indicatorilor precum *EVA (Economic Value Added – Valoarea Economică Adăugată)* și *MVA (Market Value Added – Valoarea de piață adăugată)* a determinat o mai bună apreciere a creșterii valorii acțiunilor firmei și implicit a performanței acesteia.

În ceea ce privește firmele cotate pe piața de capital, investitorii (actuali și potențiali), dar și analiștii bursieri doresc să cunoască valoarea de piață a unei societăți, perspectivele sale de dezvoltare, prin intermediul indicatorilor obținuți prin confruntarea cererii și ofertei de titluri.

Cu toate că aceste criterii prezentate anterior presupun utilizarea performanței firmei ca variabilă dependentă, totuși nu există un consens cu privire la cel mai adecvat criteriu în analiza performanței firmei. Criteriile de evaluare a performanței sunt dinamice în timp, fiecare perioadă fiind caracterizată de aplicarea anumitor criterii, deși cele bazate pe crearea de valoare și cele bursiere devin tot mai populare¹⁹.

Metodologia cercetării

În condițiile unei economii de piață, bursa este instituția care supraveghează și guvernează întreaga activitate a firmelor cotate. Totodată, prin intermediul ei se identifică orice modificare suferită la nivelul situației economico-financiare a unei firme (erori, fraude etc.), precum și capacitatea acesteia de a-și continua activitatea (*going concern*), furnizând o serie de semnale deosebit de importante pentru auditori în cadrul misiunilor de audit.

Mai mult decât atât, prin intermediul indicatorilor bursieri, piața financiară oferă o cunoaștere prealabilă a mediului de afaceri în care își desfășoară activitatea clienții auditorilor financiar. Bursa de valori operează cu indicatori la nivel de acțiune sau rate de piață. Modalitatea de calcul a acestor indicatori depinde de datele financiar-contabile existente, de previziunile efectuate, precum și de necesitățile investitorilor.

Plecând de la oportunitățile oferite de analiza bursieră auditorilor financiar prin evaluarea performanței unei firme, prezentul studiu își propune să identifice un profil de performanță al firmelor cotate, precum și obținerea probabilității ca o firmă să fie neperformantă în funcție de valorile unor anumiți indicatori bursieri. Astfel, în cadrul studiului se propun spre validare următoarele ipoteze de lucru:

Ip₁: Prin asocierea unor indicatori bursieri specifici se poate obține un profil de performanță bursieră util audi-

torului în cadrul misiunii de audit financiar pentru obținerea de probe de audit suficiente și adecvate.

Ip₂: Pornind de la o serie de indicatori utilizați, în analiza bursieră se poate obține o funcție pentru determinarea probabilității ca o firmă să fie neperformantă pe piața de capital. Acest model se poate utiliza ca procedură analitică, în cadrul misiunii de audit, pentru obținerea probelor de audit.

a. Selectarea eșantionului studiat

Studiul de față s-a realizat asupra unui eșantion format din 100 de firme din domeniul industrial, listate pe una din bursele americane (NYSE sau NASDAQ). Structura eșantionului este prezentată în *Figura 1*.

De asemenea, firmele studiate sunt împărțite în două eșantioane de mărime egală, în funcție de performanța prezentată în situațiile financiare din ultimii ani. Astfel, firmele neperformante au fost selectate din rândul celor care au intrat în insolvență în exercițiile financiare 2009-2010 și au apelat la *Capitolul 11 - Reorganizarea din Codul falimentului* al legislației americane privind reorganizarea (conform site-ului www.bankruptcydata.com). Trebuie menționat că, deși au ales această procedură, aceste firme sunt în continuare listate. Pe de altă parte, firmele performante sunt selectate din *Top 500 Fortune 2010*²⁰.

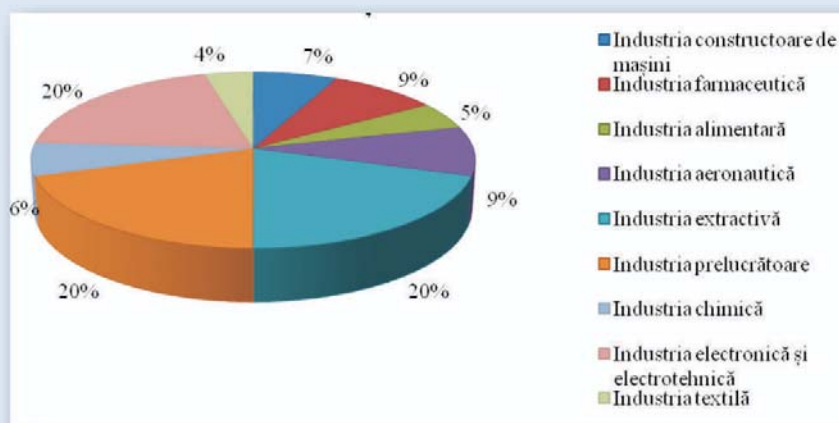
În ceea ce privește motivul care a stat la baza selectării de firme cotate la una din bursele americane, acesta este dat de locul pe care îl ocupă piața de capital în cadrul mediului de afaceri.

18 Mironiuc, M., Bedrule-Grigoruță, M. V., *Performance in the Economical and Financial Communication of the Entity: Cognitive Potential and Limitations*, Colloque Internationale „À la recherche de la performance: Un concept de gestionnaire essentiel à l'entreprise”, 1er et 2 février 2007, l'ESC Bretagne Brest, France, Baza de date internațională *Social Science Research Network*, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=965107, accesat la 15.02.2012.

19 Sambharya, R. B., *Security analysts' earnings forecasts as a measure of firm performance. An empirical exploration as a measure of its domain*, *Management Decision*, Vol. 49 No. 7, 2011, p. 1160.

20 <http://money.cnn.com/magazines/fortune/fortune500/2010/index.html>, accesat la 16.02.2012.

Figura 1 - Structura eșantionului analizat

Sursă: Proiecție proprie

b. Variabile analizate și sursa datelor

Pentru testarea ipotezelor de lucru, în cadrul studiului se propun o serie de variabile numerice, reprezentate de către indicatorii utilizați în analiza bursieră

(vezi Tabelul 1). Valorile acestor variabile au fost preluate din situațiile financiare ale firmelor care formează eșantionul, prezentate pe site-ul *quote.morningstar.com*, aferente exercițiilor finan-

ciare 2009 și 2010. Totodată, datele necesare pentru analiza firmelor în insolvență reprezintă datele din situațiile financiare ale anului anterior declarării stării de insolabilitate.

Pentru realizarea profilului de performanță bursieră este necesară utilizarea variabilelor considerate sub formă discretizată. Variabilele categoriale nou-obținute sunt sintetizate în Tabelul 2.

c. Metode de analiză a datelor

Dintre metodele de lucru (metode de analiză a datelor) utilizate pentru testarea și validarea ipotezelor propuse menționăm *analiza factorială a corespondențelor multiple (AFCM)* și *analiza de regresie logistică*.

Analiza factorială a corespondențelor multiple este o metodă de analiză multi-dimensională, care are drept obiectiv studiul asocierilor dintre trei sau mai multe variabile nominale (categoriale)²¹.

Tabel 1 - Variabilele independente utilizate în studiu

Variabile independente	Mod de calcul	Semnificație
$X_1 =$ Rezultatul pe acțiune (Earnings Per Share - EPS)	Profit net/Număr acțiuni (Pnet/Nr.act) sau (Profit net-Divendele prioritare)/Număr acțiuni [(Pnet-Div _p)/Nr.act]	Rentabilitatea netă la nivel de acțiune;
$X_2 =$ Coeficientul de capitalizare a activului net (Price Book Ratio - PBR)	Capitalizarea bursieră/Activ net contabil (CB/ANC)	Proporția de acoperire a valorii contabile a unei acțiuni pe seama prețului acesteia;
$X_3 =$ Coeficientul de capitalizare bursieră (Price Earning Ratio - PER)	Cursul bursier/Rezultat pe acțiune (P/EPS) sau Capitalizarea bursieră/Profit net (CB/Pnet)	Reacția investitorilor la modificările rezultatului net al societății cotate; Prețul pe care investitorii sunt gata să-l plătească pentru profitul net pe acțiune; Câți ani de rezultat pe acțiune sunt necesari pentru a recupera investiția într-o acțiune;
$X_4 =$ Dividendul pe acțiune (Dividend Per Share - Div)	Dividende totale/Număr acțiuni (Div/Nr.act)	Rentabilitatea pe termen scurt a acțiunilor, urmărită cu prioritate de investitorii minoritari;
$X_5 =$ Cursul bursier (P)	Se stabilește pe baza confruntării dintre cererea și oferta de titluri	Prețul plătit de investitori pentru o acțiune.

Sursă: Proiecție proprie

21 Mironiuc, M., Robu, I.-B., Misiunea de auditare a fraudei: identificarea unui profil al riscului de fraudă prin tehnica „Red Flags”, Revista „Audit Financiar”, Anul IX, Nr. 8 (2011), p. 26.

Tabel 2 - Variabilele categoriale și semnificația acestora

Indicatorul considerat	Valori Interval	Semnificație indicator	Simbol	
Rezultatul pe acțiune (EPS) Min = -266,20 Max = 16,76	$(-\infty; 0)$	Rezultat pe acțiune nesatisfăcător	1	EPSnes
	$[0; 1)$	Rezultat pe acțiune bun	2	EPSbun
	$[1; +\infty)$	Rezultat pe acțiune excelent	3	EPSexc
Dividend pe acțiune (Div) Min = 0,00 Max = 9,96	$(-\infty; 0)$	Dividend pe acțiune inexistent	1	Div0
	$[0; 1)$	Dividend pe acțiune nesatisfăcător	2	Divsub
	$[1; +\infty)$	Dividend pe acțiune ridicat	3	Div>1
Cursul bursier (P) Min = 0,00 Max = 185,350	$(-\infty; 0)$	Curs bursier inexistent	1	Psub
	$[0; 1)$	Curs bursier mediu	2	P<10
	$[1; +\infty)$	Curs bursier excelent	3	P>10
Coeficientul de capitalizare bursieră (PER) Min = -221,94 Max = 118,20	$(-\infty; 0)$	Acțiuni subevaluate	1	As
	$[0; 1)$	Acțiuni evaluate mediu	2	Am
	$[1; +\infty)$	Acțiuni supraevaluate	3	Asupr
Coeficientul de capitalizare a activului net (PBR) Min = -16,38 Max = -18,14	$(-\infty; 1)$	Capitalizare mică	1	PBRm
	$[1; +\infty)$	Capitalizare mare	2	PBRM

Sursă: Proiecție proprie

Variabilele categoriale rezultă din caracteristici care exprimă atribute calitative.

Analiza logistică urmărește estimarea parametrilor unei funcții de regresie care are drept rezultat obținerea probabilității ca o firmă din cadrul eșantionului analizat să fie neperformantă. Modelul logistic va fi definit prin funcția²²:

$$L_j = \ln(p_j/(1-p_j)) = \beta_0 + \beta_1 \cdot X_j + \varepsilon_j$$

sau

$$p_j/(1-p_j) = e^{\beta_0} \cdot e^{\beta_1 \cdot X_j} \cdot e^{\varepsilon_j}$$

unde: p_j = probabilitatea ca o firmă să fie neperformantă;

- β_0 = constantă;
- β_1 = coeficient de ponderare;
- X_j = variabilele independente luate în considerare.

Variabila dependentă Y este o variabilă categorială dihotomică (valoarea 0 indi-

că inexistența fenomenului, iar valoarea 1 existența sa) asociată prezenței stării de neperformanță / insolvență în cadrul firmei. Tratarea datelor s-a realizat cu ajutorul instrumentului statistic specializat, SPSS 19.0.

Rezultate și discuții

În urma prelucrării datelor colectate la nivelul eșantionului, în studiu sunt determinate o serie de statistici descriptive ale variabilelor independente considerate, pe categorii de performanță (firmele performante și firmele în insolvență, dar care au optat pentru reorganizare). Aceste informații pot fi utilizate sub forma probelor de audit, fiind necesare auditorului pentru cunoașterea preliminară a firmei și a mediului aces-

teia. În cadrul Tabelului nr. 3, pentru fiecare variabilă independentă considerată sunt obținute o serie de statistici descriptive (medie și abatere standard). Pe baza datelor sintetizate în acest tabel se poate observa existența unor diferențe semnificative la nivelul indicatorilor bursieri considerați în studiu, în cazul firmelor performante și neperformante. Astfel, în timp ce pentru firmele care au intrat în insolvență și apoi au apelat la reorganizare media indicatorilor conform categoriilor prezentate anterior se încadrează în intervalele inferioare, pentru firmele Top 500 Fortune, statistica descriptivă a demonstrat încă o dată situația favorabilă care le caracterizează (Curs bursier ridicat, Dividend pe acțiune supraunitar, Capitalizarea bursieră mare). Aceste rezultate pot fi explicate în primul rând prin rezultatul

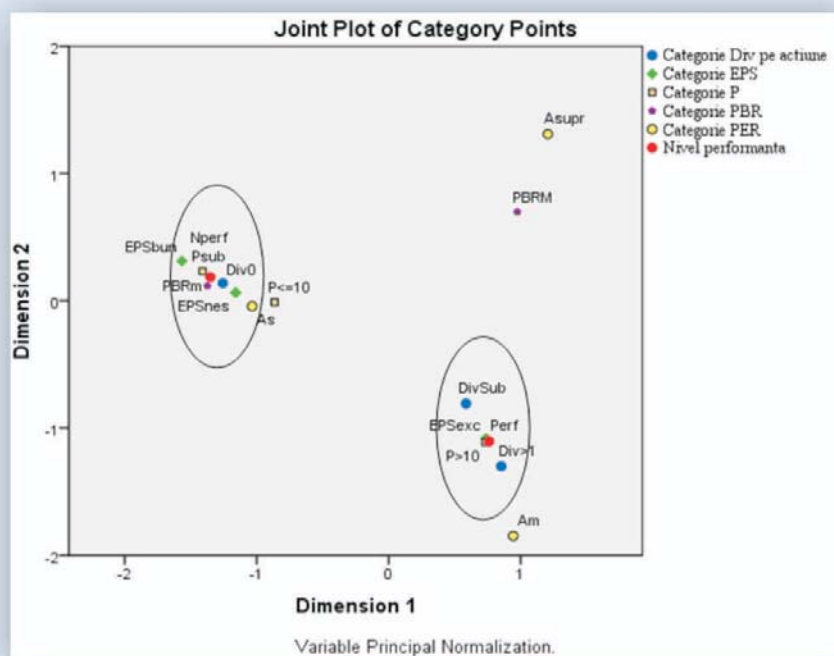
22 Robu, I.-B., O perspectivă financiară asupra triumphiului fraudei, Revista „Audit Financiar”, Anul X, Nr. 1 (2012), p. 19.

Tabel 3 - Statistici descriptive la nivelul eșantionului studiat

Variabila independentă considerată	Media		Abaterea Standard	
	Performante	În insolvență	Performante	În insolvență
Rezultatul pe acțiune (EPS)	2,53	-8,99	3,09	38,94
Dividend pe acțiune (Div)	1,538	0,20	0,68	1,41
Cursul bursier (P)	49,59	2,907	28,69	13,47
Coefficientul de capitalizare bursieră (PER)	6,736	-0,831	46,98	3,07
Coefficientul de capitalizare a activului net (PBR)	3,123	-0,011	3,21	2,67

Sursă: Proiecție proprie

Figura 2 - Dispunerea grafică a caracteristicilor societăților performante și neperformante

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 19.0

(contabil) negativ înregistrat de o firmă neperformantă, în condițiile în care cursul bursier pentru o acțiune a unei astfel de firme poate tinde către zero. Pentru firmele performante se poate

observa că valorile supraunitare ale indicatorilor bursieri sunt explicate atât prin rezultate contabile pozitiv-superioare, dar și prin valori mari ale cursului unei acțiuni.

Odată bornate aceste coordonate descriptive la nivelul eșantionului selectat, prin utilizarea analizei factoriale a corespondențelor multiple (AFCM) se urmărește analiza asocierilor și a interdependențelor dintre variabilele considerate în studiu. Prin identificarea asocierilor se poate contura profilul de performanță al unei firme cotate, care poate fi utilizat de auditorul financiar ca procedură analitică în cunoașterea preliminară a clientului și a mediului său de afaceri. Conform diagramei din Figura 2, în AFCM s-a realizat o dispunere grafică a caracteristicilor firmelor din cele două categorii (performante și insolubile), în funcție de variabilele categoriale considerate mai înainte. Mai mult decât atât, profilul de rentabilitate bursieră este structurat în două dimensiuni (*Dimension 1* și *Dimension 2*) rezultate din combinația liniară a variabilelor categoriale introduse în studiu.

Conform diagramei reprezentate în Figura 2, firmele cu performanță bursieră sunt caracterizate printr-un *rezultat pe acțiune (EPS) excelent*, reflectând o rentabilitate netă supraunitară la nivel de acțiune. Ca element de maxim interes profitul sau beneficiul pe acțiune înregistrat indică auditorilor că firma își poate continua activitatea, deoarece rezultatul obținut reprezintă o sursă potențială de dividende pe termen lung și o posibilitate de reinvestire a acestuia.

Valoarea medie a *coeficientului de capitalizare bursieră (PER)*, cuprinsă între 15 și 20 unități reflectă prețul pe care investitorii doresc să-l plătească pentru a obține o unitate de profit net pe acțiune ca urmare a posibilității de a-și crește bogăția în viitor. Piața financiară este îndreptățită să facă aprecieri favorabile cu privire la rezultatele viitoare ale firmelor cotate, iar posibii acționari consideră astfel firma performantă. Totodată, aceste informații privind percepția investitorilor cu privire la perfor-

manța firmei și obținerea de beneficii economice viitoare denotă o stare de siguranță și de încredere, semnale care sunt utile auditorului financiar pentru a-și susține opinia privind absența fraudelor, funcționalitatea sistemului de control intern și aplicarea corectă a principiilor guvernantei corporative.

La nivelul indicatorului *dividend pe acțiune (Div)*, pentru firmele cu o situație favorabilă și atrăgătoare pentru acționari acesta înregistrează valori pozitive, semn al posibilității continuării activității. Astfel, un nivel al ratei de distribuire a profitului net cuprinse între 0 și 1 indică o stare favorabilă a firmei, în care aceasta își orientează fondurile către investiții sau alte proiecte de dezvoltare.

Deși analiza *cursului bursier (P)* se realizează prin comparație cu perioadele anterioare, ca urmare a volatilității acestuia la factorii externi, totuși pentru o firmă cu o situație stabilă cursul bursier nu oscilează semnificativ, prin creșteri și scăderi importante. Prin urmare, aceste firme sunt caracterizate printr-un preț al acțiunilor ridicat, reflectând confruntarea dintre cererea și oferta de acțiuni, o cerere în continuă creștere, un semnal de continuare a activității în cadrul misiunii de audit financiar.

Față de firmele performante, cele cu o situație nefavorabilă (neperformante/insolvabile) sunt descrise printr-un rezultat pe acțiune cu o valoare subunitară, chiar nulă, de o capitalizare bursieră foarte redusă (proporția de acoperire a valorii contabile a unei acțiuni

pe seama prețului acesteia poate atinge chiar și valori negative), de o valoare scăzută a coeficientului de capitalizare bursieră (vot de neîncredere din partea investitorilor), prin neacordarea de dividende acționarilor și printr-un curs bursier redus, demonstrând astfel neatractivitatea în fața potențialilor acționari. Toate acestea indică o stare de neîncredere a pieței față de acțiunile cotate ale unei astfel de firme, cauzată de posibilitatea existenței fraudelor financiare, de nefuncționalitatea sau absența unui sistem de control intern, de lipsa aplicării principiilor guvernantei corporative sau de imposibilitatea continuării activității într-un orizont de timp previzibil.

În ceea ce privește obținerea unui model matematic pentru a determina probabilitatea ca o firmă să nu fie performantă pe piața de capital s-a utilizat analiza de regresie logistică. În urma testării gradului de semnificație al influenței fiecărui indicator bursier, în modelul de regresie s-a considerat doar o singură variabilă independentă, numerică, $X = PBR = CB/ANC$ (*Coeficientul de capitalizare a activului net contabil*). Astfel, în studiu se urmărește testarea existenței unei influențe semnificative a acestei variabile asupra probabilității de producere a evenimentului menționat (starea de neperformanță).

În urma prelucrării datelor, în SPSS, la nivelul eșantionului analizat s-au obținut rezultatele prezentate în *Tabelul nr. 4*. Pe baza datelor din tabel, modelul de regresie logistică obținut are următoarea formă:

$$L = 1,869 - 1,563 \cdot CB/ANC \text{ sau } p_i / (1 - p_i) = e^{1,869 - 1,563 \cdot (CB/ANC)}$$

Prezentul model permite estimarea probabilității p_i ca o firmă cu o anumită valoare a capitalizării bursiere și cu un anumit nivel al activului net contabil să fie neperformantă (să intre în insolabilitate). Utilizarea acestui model ca procedură analitică în cadrul misiunii de audit este utilă auditorului, în primul rând pentru obținerea de probe de audit privind capacitatea firmei de a-și continua activitatea (testarea ipotezei de *Going Concern*). O valoare de -1,563 (asociată variabilei *PBR*) indică cu cât scade probabilitatea de a nu fi performantă la o creștere cu un procent a coeficientului de capitalizare a activului net contabil. Astfel, cu cât valoarea *PBR* scade (semnal al neatractivității față de investitori) cu atât probabilitatea ca firma să fie neperformantă este mai mare și să nu-și poată continua activitatea într-un orizont de timp previzibil. Probabilitatea calculată conform modelului logistic este cuprinsă în intervalul [0; 1]. Pentru a determina această probabilitate, auditorul financiar va utiliza acest model ca procedură analitică, aplicând relația de calcul:

$$p_i = \frac{[e^{1,869 - 1,563 \cdot (CB/ANC)}]}{[1 + e^{1,869 - 1,563 \cdot (CB/ANC)}]}$$

Odată obținută probabilitatea de a fi neperformantă (de a intra în insolabilitate), auditorul va putea realiza încadrarea acesteia în intervalul de probabilitate stabilit: [0; 1]. Aproximarea de una

Tabel 4 - Estimarea parametrilor modelului de regresie logistică

Nivel performanță	Coeficienți	Eroarea Standard	Sig.	Exp(B)	95% Interval de încredere pentru	
					Limita Inferioară	Limita Superioară
Neperformantă	Constanta	1,869	0,432	0,000		
	PBR	-1,563	0,316	0,000	0,210	0,113 0,389

Sursă: Prelucrări proprii în SPSS 19.0

din limitele intervalului va conduce la susținerea opiniei privind testarea ipotezei de *going concern*. Mai mult decât atât, acest model poate fi utilizat pentru a realiza comparații între firma auditată și o firmă considerată de referință din același domeniu de activitate, atunci când se dorește și o evaluare a mediului firmei și a sectorului în care aceasta își desfășoară activitatea.

Concluzii

În cadrul studiului, prin obținerea rezultatelor cercetării s-au validat cele două ipoteze de lucru propuse în studiu. Astfel, s-a obținut un profil de performanță bursieră a firmelor cotate, dar și estimarea parametrilor unui model de regresie logistică pentru calculul probabilității ca o firmă să fie sau nu neperformantă. Aceste rezultate (profilul și modelul de regresie logistică) pot fi utilizate cu succes de către auditorul financiar pe tot parcursul misiunii sale pentru obținerea de probe de audit suficiente și adecvate, necesare fundamentării opiniei finale.

Totodată, din studiu se poate aprecia importanța analizei bursiere (prin ansamblul indicatorilor bursieri utilizați), pentru evaluarea performanței în cadrul unei firme cotate pe piața de capital. Analiza factorială a corespondențelor multiple și analiza logistică prezintă avantajul de a putea fi implementate cu ajutorul instrumentelor statistice și informatice moderne (sub forma tehnicilor de audit asistate de calculator). De asemenea, acestea vin în sprijinul auditorului care dorește o testare a principalelor ipoteze cu privire la posibilitatea continuării activității, existența fraudelor sau erorilor, la funcționalitatea sistemului de control intern, dar și la aplicarea corectă a principiilor de guvernare corporativă. Utilizarea coeficientului de capitalizare a activului net contabil evidențiază

conexiunea dintre informațiile furnizate de piață și cele raportate în situațiile financiare anuale, cu scopul depistării eventualelor denaturări semnificative pe care piața, prin mecanismele sale le poate semnala.

Mai mult, deși analiza bursieră începe să-și consolideze teren în această perioadă a globalizării și a dezvoltării piețelor comerciale, financiare, nu trebuie lăsată în desuetudine aprecierea performanței și prin intermediul indicatorilor contabili clasici. Avantajul indicatorilor bursieri este dat de cuantificarea recunoașterii oficiale a performanței globale a firmei de către toți participanții

de pe piața de capital, chiar și în cazul economiilor emergente și în condițiile unei economii inflaționiste.

Nu în ultimul rând, utilizarea metodelor statistice în cadrul auditului financiar, dar și interconectarea acestuia cu analiza financiară și contabilitatea poate deschide o direcție nouă de cercetare.

Acest domeniu nou își va propune analiza fenomenelor economico-financiare din cadrul auditului financiar pe baza unor indicatori din analiza financiară utilizând metode statistice și economice avansate, fiind numit ipotetic **auditometrie** (*auditometrics*).

Bibliografie

- Arens, A., Loebbecke, J., *Audit, o abordare integrată*, Editura Arc, Chișinău, 2006
- Arens, A., Elder, R., Beasley, M., *Auditing and Assurance Services. An Integrated Approach*, 14th edition, Pearson Education, 2012
- Bragg, S.M., *Practitioner's Guide to GAAS 2010 Including all SASs, SSAEs, SSARs, and Interpretations*, John Wiley & Sons, New Jersey, 2010
- De La Bruslerie, M., *Analyse financière. Information financière et diagnostic*, 3e éd, Dunod, Paris, 2008
- Colasse, B., *Analiza financiară a întreprinderii*, Editura Tipo Moldova, Iași, 2009
- Coteanu, I., Seche, L., Seche, M. (coord.), Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998
- Hayes, R., Dassen Roger, Schilder, A., Wallage, P., *Principles of Auditing. An Introduction to International Standards of Auditing*, 2nd edition, Editura Pearson Education, 2005
- IFAC, *Manual de standarde internaționale de audit și control de calitate audit financiar 2009*, Editura Irecson, București, 2009
- IFAC, *International Standard on Auditing 500. Audit Evidence*, New York, 2009
- Mironiuc, M., *Analiză economico-financiară. Elemente teoretico-metodologice și Aplicații*, Editura Sedcom Libris, Iași, 2006
- Mironiuc, M., Bedrule-Grigoruță, M., V., *Performance in the Economical and Financial Communication of the Entity: Cognitive Potential and Limitations*, Colloque Internationale „À la recherche de la performance: Un concept de gestionnaire essentiel à l'entreprise”, 1er et 2 février 2007, l'ESC Bretagne Brest, France, Baza de date internațională *Social Science Research Network*, http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=965107
- Mironiuc, M., Robu, I-B, *Misiunea de auditare a fraudei: identificarea unui profil al riscului de fraudă prin tehnica "Red Flags"*, Audit Financiar, Anul IX, Nr. 8 (2011), pp. 22-29
- Pickett, S., *Audit Planning: a Risk-Based Approach*, John Wiley & Sons Inc, New Jersey, 2006
- Porter, B., Simon, J., Hatherley, D., *Principles of External Auditing*, 2nd edition, John Wiley & Sons LTD, West Sussex, 2003
- Robu, I.-B., *O perspectivă financiară asupra triunghiului fraudei*, Revista „Audit Financiar”, Anul X, Nr. 1 (2012), pp. 12-23
- Sambharya, R. B., *Security analysts' earnings forecasts as a measure of firm performance. An empirical exploration as a measure of its domain*, Management Decision, Vol. 49 No. 7, 2011, pp. 1160-1181

Utilizarea analizei erorilor de regresie în cadrul tehnicilor de audit în mediu informatizat

Adrian VINTILESCU BELCIUG*, Daniela COLOIU (CREȚU)**, Lăcrămioara CORCHEȘ***, Alexandra STĂNESCU**** & Adriana LUPU*****

Abstract

Using Error of Regression Analysis into C.A.A.T. Audit Tools

An independent audit and quality opinion can be achieved using information from the organization database, including the electronic format. In the C.A.A.T., data is analyzed in reference to other information within or outside the entity. The research suggests a model that employs a cross-checking procedure based on operations of multivariate regression analysis of residues of the entire realm of data.

The study analyzes data from an entity in accordance with data from the external environment using regression.

The result of residual variable interpretation can be used to unravel outliers that may be subject to irregularities and to show the quality level of stratified sampling. The model develops a cross checking method between multiple and heterogeneous data groups in the digital environment of computational audit techniques.

Key words: *regression, internal public audit, digital environment, residual variable*

JEL Classification: *M 42, C 25*

Cuvinte cheie: *regresie, audit public intern, mediu informatizat, variabilă reziduală*

Introducere

Schimbările în procesele de business impun schimbări și în procedurile de audit care se pot dezvolta generând, practic, instrumente specifice unui audit în mediu informatizat. Practica a demonstrat faptul că managerii, ca utilizatori ai datelor din procesele de business, au fost dintotdeauna dispuși să aloce sume importante pentru a obține rezultate eficiente. Creșterea complexității sistemelor de contabilitate informatizată, cât și a procesului de audit în sine au condus la o nouă etapă în dezvoltarea software-ului de audit. S-a produs deja o reorientare în utilizarea volumelor de date acumulate, în sensul în care procesul de extragere de noi informații din colecțiile de date existente este canalizat pe informația de business, inclusiv în ceea ce privește asigurarea specifică auditului.¹

Conform Institutului Auditorilor Interni-IIA (Florida SUA), auditul intern este o activitate independentă de asigurare obiectivă și de consiliere, destinată să adauge valoare și să antreneze îmbunătățirea activităților organizației. În cadrul acestei activități, conform standardelor, sunt utilizate tehnici de audit în mediu informatizat.

Demersul științific din prezentul articol va consta în proiectarea unei abordări cantitative a intervenției la fața locului, preliminară emiterii opiniei de audit, prin abordarea legăturilor între variabilele cantitative analizate în cadrul proceselor .

* Ec. dr. ing., director, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, e-mail: vintilescu_adrian@yahoo.com

** Ec. drd., ASE București, e-mail: daniela_cretu7@yahoo.com

*** Ec. dr. ing., director general, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, e-mail: lacramioaracorches@ymail.com

**** Ec. drd., Universitatea "Valahia" din Târgoviște, e-mail: alexastanescu@yahoo.com

***** Drd., ASE București, e-mail: adi_andreea2011@yahoo.com

¹ Cosserat G.W., *Modern auditing*, Ed. John Wiley & Sons, New York, 2000

O astfel de metodă, care utilizează tehnici statistice, presupune identificarea proceselor prin parametrii săi, respectiv variabilele de rezultat în relație și cu alte variabile externe, folosind regresia multivariată. Ca instrumente, precizăm că măsurarea unui proces presupune identificarea, izolarea, măsurarea variației și îmbunătățirea valorilor măsurate.

Vom presupune, așadar, că în cadrul misiunilor este analizată o valoare de ieșire față de o altă variabilă internă, dar și față de alte variabile externe .

Pentru ca demersul nostru să fie concret vom exemplifica această metodă fără ca acest fapt să presupună o restrângere de generalitate .

Metoda descrisă mai jos mai poate fi utilizată în:

- identificarea unor profile de risc în alocarea unor resurse la mai multe subunități (județe): *variabilă de ieșire* - alocații sociale; *variabilă de intrare* - populația, suprafața, rata șomajului;
- identificarea unor profile de risc în acordarea unor drepturi în funcție de venitul autodeclarat: *variabila explicată* - drept determinat pe baza venitului autodeclarat; *variabila explicativă* - drept determinat pe baza venitului din diverse surse de date externe .
- identificarea unor profile de risc în colectarea și distribuirea unor mărfuri la mai multe magazine: *variabilă de explicat* - valoare vânzări; *variabilă explicativă* - centre de desfacere, populația.

Metodologia de cercetare

Modelul propune utilizarea în cadrul **intervenției la fața locului** a unui model de regresie pentru o variabilă cantitativă de ieșire față de alte variabile cantitative de intrare interne sau externe.

În cvasi-totalitatea cazurilor acest lucru echivalează cu trecerea de la problema economică reală analizată în cadrul misiunii de audit la o reprezentare abstractă a acesteia, adică la un model al problemei (în cele mai multe situații un model matematic sau grafic).

Într-o a doua fază de rezolvare a problemei reale, ulterior scrierii modelului acesteia, auditorul trebuie să indice calcu-

laturului algoritmul/metoda care va fi utilizat(ă) pentru rezolvarea modelului.

Disponând de un set de modele și de un ansamblu de metode și algoritmi dedicați rezolvării acestora, activitatea auditorului se transformă într-una de alegere a modelului cu care tehnica de audit în mediu informatizat se va identifica.

Deprinderea tehnicilor de construire a modelelor în cadrul misiunilor de audit este necesară în ceea ce privește implementarea unor tehnici de acest gen. Modelul va fi întotdeauna o reprezentare simplificată, dar și simplificatoare a realității, care permite auditorului acțiunea conștientă, bazată pe raționamentul profesional asupra procesului modelat. Atunci când vrem să alegem un model regresiv primul pas constă în a stabili care sunt variabilele necesare definirii modelului și care este ordinea lor firească.

Problema numărului de variabile care vor fi introduse în model este esențială dintr-un motiv foarte simplu și anume: numărul de modele potențiale care se pot construi cu aceste variabile și pe care trebuie să le luăm în considerație când facem alegerea. Una din principalele metode în modelare este, în consecință, aceea a alegerii între mai multe moduri de a privi modelul optim pentru situația analizată.²

Unul dintre cele mai puternice instrumente în modelare a fost și este reprezentat de analogia dintre situația studiată și unul sau altul dintre modelele considerate clasice.

Un alt principiu important în identificarea conceptuală este acela al consistenței interne a modelului propus, pe de o parte, iar, pe de altă parte, modelul trebuie să aibă și o consistență externă, relativă la cunoștințele preliminare în legătură cu procesul de control modelat.

Este natural că atunci când avem de modelat un proces complex, fenomenul studiat cere un model cu multe variabile, ce implică diverse legături între ele. Regresia liniară, prin metoda celor mai mici pătrate, este o metodă de modelare des utilizată.

Scopul regresiei multiple (termen utilizat de Pearson, 1908) este de a evidenția relația dintre o variabilă dependentă (explicată, endogenă, rezultativă) și o mulțime de variabile independente (explicative, factoriale, exogene, predictorii).³

Un model de regresie poate fi exprimat prin relația

$$y = x_j \alpha_j + \varepsilon$$

2 Antony, J. (2000), *Ten Key Ingredients for Making SPC successful in Organizations*, Measuring Business Excellence, Vol. 4 No. 4, pp. 7-11

3 Tudorel Andrei , Regis Bourbonnais, *Econometrie* , Editura Economica , 2008

Tabel 1 - Datele analizate în regresia multivariată

Nr. crt.	subunitate	Variabila explicată PRODUSE LIVRATE	Variabila explicativă internă CERERE	Variabila explicativă externă POPULAȚIE
1	subunitate 1	24	143	155360
2	subunitate 2	24	166	148191
3	subunitate 3	28	171	257541
4	subunitate 4	28	121	286175
5	subunitate 5	27	133	217040
6	subunitate 6	26	60	126340
7	subunitate 7	25	73	175843
8	subunitate 8	28	102	187279
9	subunitate 9	24	108	125716
10	subunitate 10	26	117	207449
11	subunitate 11	22	34	111875
12	subunitate 12	24	46	128891
13	subunitate 13	28	219	215916
14	subunitate 14	26	91	222750
15	subunitate 15	22	82	84101
16	subunitate 16	25	102	209955
17	subunitate 17	30	99	238605
18	subunitate 18	30	143	224103
19	subunitate 19	24	65	114003
20	subunitate 20	23	86	146104
21	subunitate 21	24	147	127376
22	subunitate 22	27	108	155623
23	subunitate 23	23	50	106850
24	subunitate 24	30	262	325770
25	subunitate 25	23	39	99934
26	subunitate 26	26	121	209339
27	subunitate 27	23	54	126299
28	subunitate 28	27	264	227641
29	subunitate 29	25	107	209020
30	subunitate 30	26	57	162645
31	subunitate 31	29	95	305010
32	subunitate 32	23	123	133631
33	subunitate 33	23	185	107521
34	subunitate 34	27	318	168497
35	subunitate 35	28	98	283938
36	subunitate 36	25	58	132210
37	subunitate 37	30	136	211074
38	subunitate 38	22	56	80841
39	subunitate 39	26	122	198944
40	subunitate 40	25	83	162350
41	subunitate 41	25	73	157227
42	subunitate 42	60	504	491628

Sursă: Proiecție proprie

unde: y - este variabilă dependentă (explicată, endogenă, rezultativă), x_j este vectorul variabilelor independente (explicative, exogene), α_j este vectorul coeficienților, de dimensiune $p \times 1$, parametrii modelului, ε este o variabilă, interpretată ca eroare (perturbare, eroare de măsurare etc.).

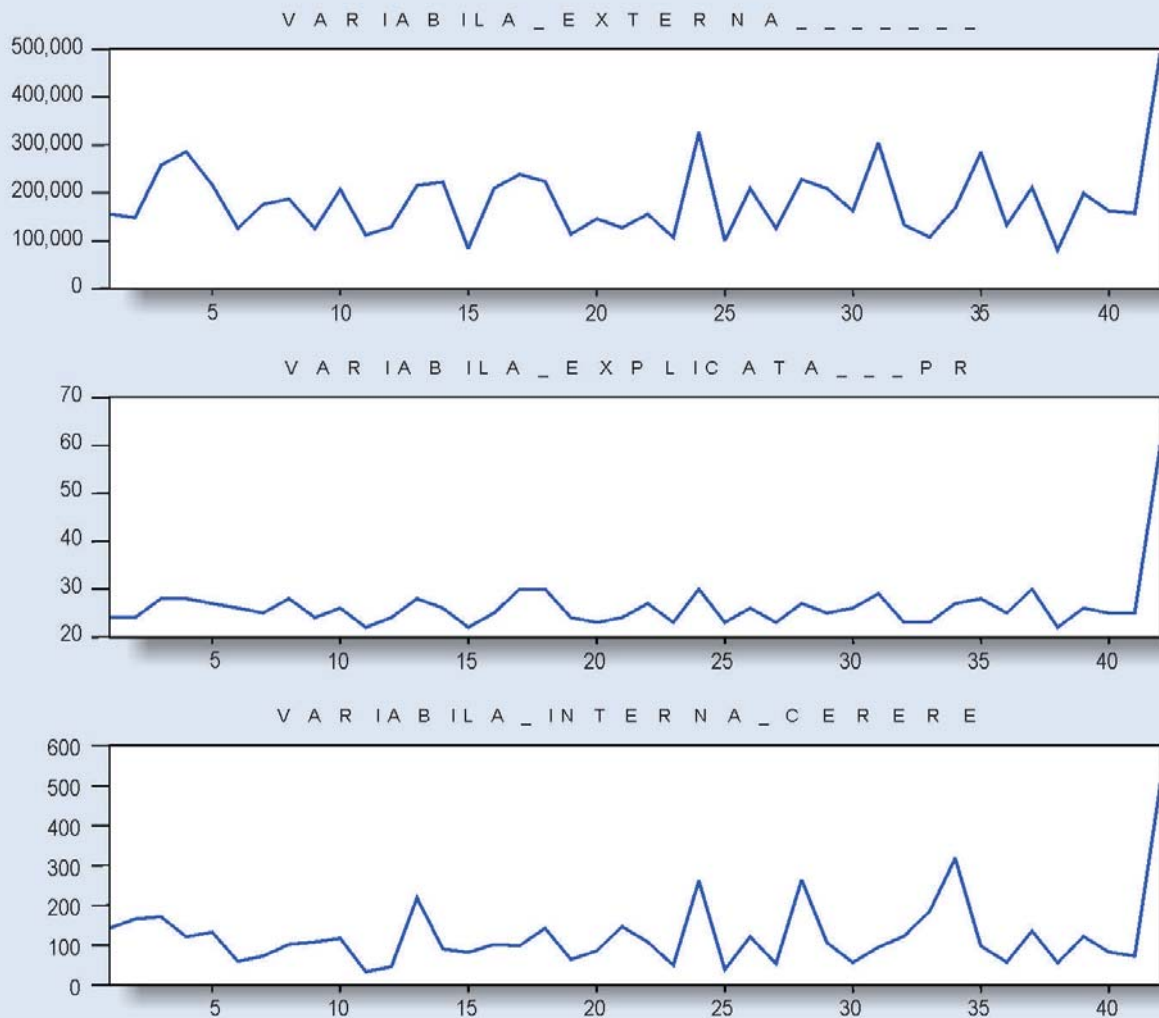
Ca măsură a asocierii dintre y și ansamblul variabilelor x se introduce coeficientul de corelație multiplă, notat cu R . Valoarea calculată a lui R este întotdeauna pozitivă și tinde să crească odată cu mărirea numărului de variabile independente. O valoare R apropiată de 0 denotă o regresie nesemnificativă, valorile prognozate de regresie nefiind mai bune decât cele obținute printr-o ghicire aleatorie (sau bazate doar pe distribuția lui y). Erorile de ajustare sunt denumite uzual

reziduuri și analiza lor este în sine o parte importantă a studiului calitativ al ecuației de regresie.

Într-un limbaj comun acestea indică o abatere de la semnificația modelului de regresie, fiind privită ca o devianță de la regulă. Ceea ce propune acest studiu este analiza acestei devianțe pe fiecare element în parte, în scopul detectării profilului de risc în scopul emiterii opiniei de audit.

Analiza variabilei reziduale în cazul unei regresii multivariate poate semnaliza riscuri utile proceselor de audit. Astfel, așa cum vom vedea în studiul de caz, eroarea de regresie pentru un set de înregistrări care depășește o valoare dată de analiză dispersională poate duce la sesizarea unor valori distincte, care pot face obiectul unui studiu separat.

Figura 1 - Reprezentarea grafică a variabilelor

Sursă: Proiecție proprie

Studiu de caz exemplificativ în utilizarea analizei variabilei reziduale în intervenția la fața locului

Vom analiza cazul în care auditorul trebuie să exprime o opinie asupra împărțirii unor produse în funcție de cererea la subunitățile teritoriale (pe județe, centre de desfacere).

Etapă de modelare constă în determinarea variabilelor dependente și a celor independente. În realitate, modelarea este mult mai complexă și implică acțiuni în sensul modelării proceselor de business, pe care am abordat-o într-un alt studiu.

În model vom analiza variabila dependentă „produse livrate în funcție de cererea de produse” (determinată, de exemplu, printr-o valoare medie a vânzărilor dintr-o perioadă precedentă) și de populația din zonele de distribuție. Datele supuse analizei sunt cuprinse în tabelul 1 și figura 1.

Nici reprezentarea grafică a acestor date și nici observarea directă nu pot oferi în mod direct consistența unei opinii de audit.

Modelul de analiză a presupus efectuarea regresiei în variabila de explicat, care constă în bunurile repartizate în funcție de variabila internă a cererii de produs, dar și de populația

unde se repartizează.

Regresia denotă că variabila explicată PRODUSE LIVRATE = 0.024380 x VARIABILA_INTERNA_CERERE + 4.43E-05 x VARIABILA_EXTERNA + 15.23731 (1)

Cu alte cuvinte, putem spune că în general se distribuie câte 15 produse, la care se adaugă mai mult sau mai puțin în funcție atât de cerere, cât și de populație, conform coeficienților de regresie. Analiza de regresie este prezentată în figura 2.

Se remarcă valoarea ridicată a coeficientului R și faptul că nivelul coeficienților este semnificativ statistic. Reprezentând grafic valoarea variabilei explicate (actual) în funcție de valoarea obținută prin regresie (fited) prin aplicarea formulei (1) și făcând diferența se obține graficul variabilei reziduale (al erorilor) reprezentat cu albastru (figura 3).

Analiza erorilor relevă în cazurile încercuite o abatere de la regulă într-o mai mare măsură. Această devianță este utilizată în identificarea valorilor aberante. Depășirea benzii de dispersie la subunitățile 5, 24, 28, 34 și 41 indică astfel posibilitatea unor neregularități la aceste subunități datorată unor erori, adică **unor operațiuni în afara regulii din majoritatea cazurilor**.

Aici trebuie subliniat că demersul nu a presupus cunoașterea regulii din majoritatea cazurilor, aceasta fiind descoperită prin regresie.

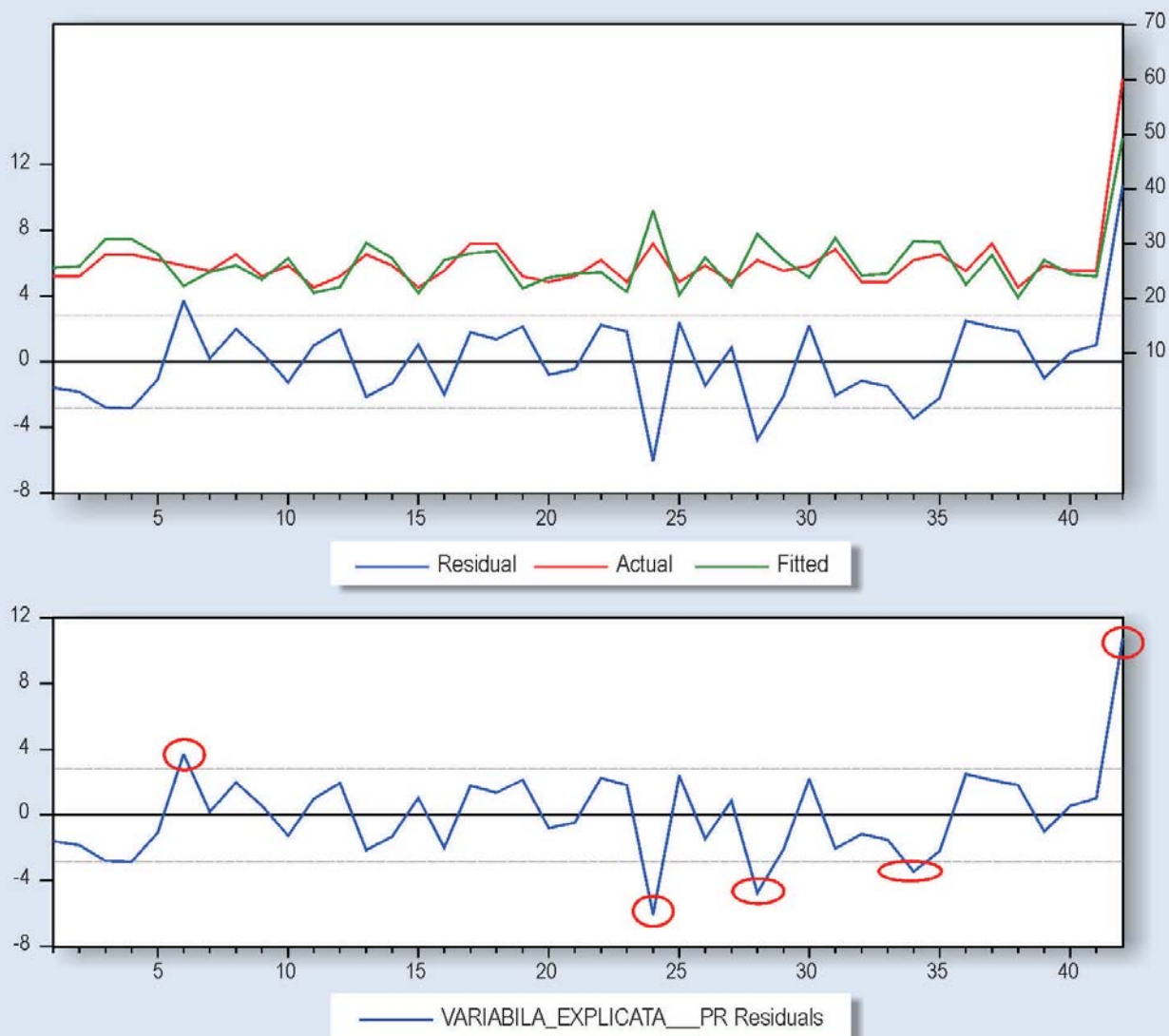
Figura 2 - Modelul de regresie

Dependent Variable: VARIABILA_EXPLICATA___PR
Method: Least Squares
Date: 02/26/12 Time: 17:58
Sample: 1 42
Included observations: 42

Variable	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
VARIABILA_INTERNA_CERERE	0.024380	0.006919	3.523619	0.0011
VARIABILA_EXTERNA_____	4.43E-05	7.73E-06	5.728832	0.0000
C	15.23731	1.142715	13.33431	0.0000
R-squared	0.774649	Mean dependent var		26.45238
Adjusted R-squared	0.763092	S.D. dependent var		5.794036
S.E. of regression	2.820142	Akaike info criterion		4.980201
Sum squared resid	310.1748	Schwarz criterion		5.104320
Log likelihood	-101.5842	Hannan-Quinn criter.		5.025695
F-statistic	67.03151	Durbin-Watson stat		1.541861
Prob(F-statistic)	0.000000			

Sursă: Proiecție proprie

Figura 3 - Analiza erorilor regresiei multivariate

Sursă: Proiecție proprie

Concluzii

Studiul dă posibilitatea implementării unei metode de asigurare cantitative și oferirii unei opinii generale privind procesele, utilizând analiza reziduală a variabilei de regresie. Pe lângă această concluzie studiul oferă un instrument important aferent intervenției la fața locului, creând, practic, un instrument („tool”) de audit în mediu informatizat. Modelarea datelor oferă atât o înțelegere a proceselor analizate, cât și posibilitatea unor eșantionări eficiente și nu în ultimul rând identificarea unor excepții utile în emiterea opiniei de audit.

Dezvoltările ulterioare ale studiului vor lua în considerare și alte abordări statistice în oferirea unei opinii de audit, precum analiza factorială sau analiza discriminant.

Bibliografie

- Antony, J. (2000), *Ten Key Ingredients for Making SPC successful in Organizations*, *Measuring Business Excellence*, Vol. 4 No. 4, pp. 7-11;
- Cosserat G.W., *Modern auditing*, Ed. John Wiley & Sons, New York, 2000;
- Tudorel Andrei, Regis Bourbonasis, *Econometrie*, Editura Economica, 2008.

Studiu privind controlul și auditarea informațiilor de mediu

Ionel-Alin IENCIU*, Dumitru MATIȘ** & Adrian GROȘANU***

Abstract

A Study on the Management and Auditing of Environmental Information

Widespread use of environmental reports for a variety of purposes raises the question of objectivity of environmental information, objectivity which can be checked through the audit process. The study is a theoretical approach which highlights how information regarding environmental impact is controlled and audited. In the first part is presented environmental management through corporate governance and environmental management systems, and in the second part is reflected the audit of environmental information through financial and environmental audit. The authors concluded that environmental audit with financial audit are the basic pillars ensuring an accurate image of the environmental impact through an entity.

Key words: *environmental reporting, environmental issues, corporate governance, environmental management, financial audit, environmental audit*

JEL Classification: M42, M49

Cuvinte cheie: *raportări de mediu, aspecte de mediu, guvernanta corporativă, management de mediu, audit financiar, audit de mediu*

1. Introducere

La fel ca și informațiile de mediu din Situațiile financiare și informațiile prezentate în cadrul rapoartelor de mediu și a rapoartelor sustenabile sunt subiectul procesului de audit. Într-un studiu condus de KPMG privind publicarea informațiilor de mediu s-a demonstrat faptul că majoritatea entităților își auditează rapoartele de mediu independent de rapoartele financiare, numărul acestora fiind în creștere (Bențianu și Georgescu, 2008).

În cadrul acestui studiu, principalul obiectiv îl reprezintă aducerea în prim plan a auditului de mediu, a riscului de mediu în auditarea situațiilor financiare, în vederea formării unei imagini a ceea ce reprezintă aspectele de mediu în cadrul sferei de audit.

În realizarea acestui obiectiv am pornit de la prezentarea modului în care controlul și gestionarea aspectelor de mediu sunt aplicate în cadrul entităților, abordând astfel pentru început managementul de mediu, respectiv rolul guvernantei corporative în gestionarea problemelor de mediu și importanța sistemelor de management de mediu în asigurarea unui control intern eficient al problemelor de mediu la nivelul conducerii.

Am trecut apoi la evaluarea modului în care aspectele de mediu sunt gestionate și controlate, respectiv evaluarea conformității informațiilor de mediu furnizate în cadrul situațiilor financiare și în cadrul rapoartelor de mediu prin intermediul procesului de audit.

* Asist.univ.dr., cercetător, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: alin.ienciu@econ.ubbcluj.ro

** Prof.univ.dr., auditor financiar, cercetător, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: dumitru.matis@econ.ubbcluj.ro

*** Lect.univ.dr., auditor financiar, cercetător, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, e-mail: adrian.grosanu@econ.ubbcluj.ro

2. Metodologia cercetării

În cadrul acestui studiu ne-am formulat următoarele întrebări la care am încercat să aducem răspuns: *Care este rolul guvernantei corporative în gestionarea aspectelor de mediu? Cum influențează sistemele de management de mediu performanța de mediu? Care sunt aspectele de mediu pe care un auditor trebuie să le aibă în vedere în auditarea situațiilor financiare? Care este rolul auditului de mediu în evaluarea modului în care aspectele de mediu sunt gestionate și controlate? Care sunt asemănările și deosebirile dintre auditul de mediu și auditul financiar?*

Studiul reprezintă o abordare teoretică a modului în care aspectele de mediu ar trebui gestionate în vederea îmbunătățirii performanței de mediu, precum și a modului în care acestea ar trebui certificate, pentru a crește relevanța informației oferite utilizatorilor. Ca metode de cercetare am utilizat analiza descriptivă, neparticipativă prin care am studiat corelațiile dintre guvernanta corporativă și responsabilitatea socială, între sistemele de management de mediu, precum și între auditul financiar și auditul de mediu.

3. Managementul de mediu

Scandalurile financiare legate de falimentul unor companii britanice cotate pe piața de capital, criza economică asiatică din 1978 și retragerea investitorilor din Asia și Rusia, au ridicat comunității de afaceri internaționale probleme legate de consecințele pe care le are neîncrederea investitorilor în managementul companiilor. Acestea au avut

ca efect mobilizarea atenției guvernelor, a autorităților de control, a investitorilor și chiar a marelui public asupra fragilității regimului de guvernare a entităților și a necesității regândirii acestui sistem. Principalele mecanisme care contribuie la îmbunătățirea managementului de mediu sunt sistemul de guvernanta corporativă în cadrul societății, precum și existența unor sisteme de management de mediu.

3.1. GUVERNANȚA CORPORATIVĂ ȘI POLITICA DE MEDIU

Regimul de guvernare al entităților sau *guvernanta corporativă* reflectă modul sau sistemul în care o entitate este condusă și controlată. În Uniunea Europeană, conceptul de guvernare corporativă a început să se contureze mai clar după 1997, când majoritatea țărilor au adoptat coduri de guvernare corporativă, guvernanta corporativă devenind treptat unul dintre cele mai utilizate concepte în lumea afacerilor. Nu există o definiție general acceptată privind conceptul de guvernanta corporativă, motiv pentru care literatura de specialitate evidențiază diferențe semnificative în definirea acestui concept, diferențe care apar în funcție de modul în care entitatea, societatea, clienții, investitorii și alți utilizatori percep acest concept. Există o varietate de definiții asociate acestui concept, începând de la cele mai simple, care prezintă guvernanta corporativă ca fiind un sistem prin care o entitate este direcționată și controlată (Brennan și Solomon, 2008), până la cele mai diversificate și mai complexe definiții.

O abordare financiar-tradițională restricționează guvernanta corporativă la relația dintre entitate și acționari sau investitori. Din perspectiva acestei teorii, guvernanta corporativă este definită ca fiind procesul de supervizare și con-

trol destinat să asigure faptul că managementul entității acționează în concordanță cu interesele acționarilor sau proprietarilor (Solomon, 2007). Dintr-o altă perspectivă, guvernanta corporativă depășește relația dintre entitate și proprietari și este privită ca un ansamblu de relații între entitate și toate părțile interesate, incluzând aici, pe lângă acționari și clienții, furnizorii, angajații, societatea etc. O astfel de perspectivă este exprimată prin *teoria părților interesate* sau a utilizatorilor, teorie care are la bază ideea că succesul unei entități depinde de gestionarea relațiilor pe care entitatea le are cu părțile interesate. Abordarea are o importanță aparte pentru utilizatori (acționari, creditori, angajați, clienți, furnizori, comunitățile locale și publice) deoarece comportamentul acestora reprezintă o constrângere asupra strategiei entității. Teoria include responsabilitatea socială în procesul de planificare din cadrul unei entități, prin care se dezvoltă strategii corporative care să corespundă cerințelor formulate de grupurile-cheie de utilizatori.

Guvernarea corporativă, acoperind problemele antrenate de raportul dintre proprietate și management, este vitală funcționării unei afaceri moderne. Responsabilitatea socială depinde de guvernanta corporativă, fiind strategie opțională de management. Creșterea importanței responsabilității sociale pe plan mondial a influențat relațiile dintre proprietar și manager exprimate prin teoria agenției și a extins conceptul de guvernanta corporativă dincolo de aceste relații. Actualmente, responsabilitatea socială a devenit o strategie de management profitabilă, în măsura în care generează, pe termen lung, credibilitatea și încrederea necesare unei entități în relațiile cu cei de care depinde (acționari, parteneri de afaceri, clienți). Importanța crescândă a responsabilității sociale ne determină să afir-

măm faptul că guvernanța corporativă și responsabilitatea socială au devenit concepte greu de diferențiat în peisajul economic mondial. Guvernanța corporativă, bazată pe coduri de conduită și etică, pe responsabilitate socială și angajament față de societate, reprezintă un factor esențial al performanței de mediu, al gestionării impactului pe care entitatea îl are asupra mediului, precum și al raportărilor de mediu în cadrul unei entități.

De asemenea, pe lângă guvernanța corporativă, un element important al managementului de mediu în gestionarea și controlul impactului de mediu îl reprezintă implementarea unor sisteme de management de mediu.

3.2. SISTEME DE MANAGEMENT DE MEDIU

Modul în care aspectele de mediu sunt controlate în cadrul unei entități diferă în funcție de mărimea entității și complexitatea problemelor de mediu (IAPS, 1998). Astfel, entitățile cu un nivel scăzut de expunere la riscul de mediu sau entitățile mici și mijlocii își monitorizează problemele de mediu prin intermediul sistemului de control intern, respectiv entitățile care activează în sectoare cu un risc de mediu ridicat sau entitățile mari își monitorizează problemele de mediu prin intermediul unor sisteme de control intern specifice aspectelor de mediu, numite sisteme de management de mediu.

Un sistem de management de mediu reprezintă o abordare, un instrument, un set de proceduri, un mod planificat și organizat de a realiza obiective, un sistem planificat și implementat de către o entitate pentru a gestiona interacțiunea și legăturile cu mediul natural (Chermisinoff și Bendavid-Val, 2001: 4). Un astfel de sistem este construit în jurul activităților desfășurate de către entitate, este focalizat pe procesul de producție și este integrat în sistemul general de management al entității.

Implementarea și dezvoltarea sistemelor de management de mediu reprezintă un răspuns al managerilor din anumite sectoare la Raportul Comisiei Brundtland¹ intitulat *Viitorul nostru comun*² (World Commission on Environmental Development, 1987). Un control eficient al poluării nu se poate baza exclusiv pe soluții tehnologice, ci trebuie să aibă la bază un sistem de management de mediu care să fie integrat managementului general al entității. Aceste sisteme reprezintă o modalitate structurală și sistematică de integrare a aspectelor de mediu în toate activitățile unei entități (Rojanschi *et al.*, 2004).

Deși sistemele de management de mediu sunt actualmente voluntare, ca urmare a beneficiilor furnizate – eficiență organizațională și managerială, monitorizare și conformitate continuă – ele au fost implementate de un număr tot mai mare de entități, ducând la îmbunătățirea imaginii acestora și la creșterea credibilității în fața investitorilor, credito-

rilor și a altor părți interesate. Aceste sisteme se găsesc de regulă în cadrul marilor entități care prezintă resurse suficiente pentru implementare și întreținere. Este posibilă existența unui sistem de management de mediu și în întreprinderile mici și mijlocii, deși majoritatea acestor entități s-ar confrunta cu o lipsă de resurse (Biondi *et al.*, 2000).

Principalele sisteme de management de mediu certificate sunt ISO 14001³ (Organizația Internațională de Standardizare) și EMAS⁴ (Schema de management de mediu și audit adoptată de către Consiliul Uniunii Europene). EMAS III reprezintă cea mai recentă revizuire a Regulamentului EMAS, intrată în vigoare din 2010.

Ambele sisteme sunt autoreglementatoare, în care statul stabilește angajamente instituționale sau organizaționale cu scopul direcționării proactive și promovării comportamentului prielnic mediului (Oluoch-Wauna, 2001). Rojanschi (Rojanschi, 2004: 403) oferă o abordare comparativă a celor două sisteme prin evidențierea diferențelor dintre acestea (Tabelul 1).

O diferență semnificativă între cele două tipuri de certificări este faptul că EMAS este aplicabil doar în Europa. Pentru a se obține o certificare după această schemă trebuie să se realizeze o analiză independentă pentru a confirma că sistemul de management de mediu funcționează și produce informația necesară și credibilă (Langford, 1995). Inițial, sistemul de management de me-

1 Comisia este cunoscută sub denumirea de Comisia pentru Mediu și Dezvoltare (World Commission on Environmental Development - WCED), având misiunea să promoveze dezvoltarea durabilă la nivel internațional

2 Raportul este disponibil online <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>

3 ISO (*International Organization for Standardization*) reprezintă o organizație non guvernamentală cu reprezentanți din 150 de țări, care are capacitatea sa de a elabora standarde ce pot deveni referințe de legi. Recunoscut la nivel mondial, ISO 14001 reprezintă un standard de management de mediu creat de Organizația Internațională pentru Standardizare (ISO) în anul 1996, prin care se pun bazele unui sistem de management de mediu de nivel mondial în scopul autoevaluării sau certificării;

4 Reprezintă un sistem de management de mediu valabil la nivel european, care a devenit cunoscut în 1993 ca urmare a adoptării de către Consiliul Uniunii Europene a Hotărârii numărul 1836/1993, prin care încurajează entitățile europene din sectorul industrial să participe voluntar în cadrul unui sistem de management și de mediu și audit, sistem care de atunci a păstrat denumirea de Schema de Management de Mediu și Audit - EMAS (Eco-management and Audit Scheme); http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/EMAS_General_Presentation_2011.pdf

Tabel 1 - Analiză comparativă între sistemele de management de mediu EMAS / ISO

EMAS	ISO 14001
Reglementare legislativă în cadrul U.E. din 1993	Standarde internaționale din 1996
Aplicabilă numai în U.E.	Aplicabilă la nivel internațional
La început restrictiv la amplasamente specifice activității industriale.	Aplicabilă activităților produselor, serviciilor (și activităților neindustriale)
Solicită evaluarea inițială a impactului asupra mediului	Analiza preliminară de mediu nu este obligatorie, fiind doar sugerată
Îmbunătățirea continuă a performanței de mediu la nivelul celei mai bune tehnologii disponibile	Îmbunătățirea continuă a sistemului de management de mediu, reflectată prin creșterea performanței de mediu
Impune o declarație publică de mediu ce permite accesul la politica și programul de mediu	Impune accesul public doar la politica de mediu. Sugerează comunicare externă, rămânând la aprecierea entității informațiile care vor fi cuprinse
Frecvența de realizare a auditului de mediu la maximum trei ani	Nu specifică frecvența de realizare a auditului de mediu
Sistemul de management de mediu cere existența unui registru al efectelor asupra mediului	Nu se impune
Elementul de noutate adus de EMAS III îl reprezintă obligativitatea entităților de a raporta performanța de mediu în baza unui set de indicatori privind eficiența energetică, eficiența materialelor, apă, de șeurii, biodiversitate, emisii.	

Sursă: *Adaptare după Rojanschi, 2004: 403*

diu a fost aplicabil doar entităților cu activități industriale. În prezent, orice tip de entitate poate aplica pentru certificare.

Freimann și Walther (Freimann și Walther, 2001) au analizat diferențele semnificative dintre ISO și EMAS. Una dintre acestea este faptul că entitățile economice care aplică EMAS trebuie să publice o declarație de mediu după ce au fost auditate de către o persoană acreditată, în vreme ce ISO 14001 nu prevede o astfel de obligație. Companiile care adoptă ISO 14001 pot emite în mod voluntar un asemenea raport. Per ansamblu, ISO pare a fi mai puțin restrictiv în ceea ce privește reglementările. Totuși, cerințele EMAS de a emite rapoarte de mediu și de a le supune spre verificare asigură utilitatea acestor rapoarte (Beets și Souther, 1999). Deși ISO 14001 are numeroase avantaje, acesta prezintă și dezavantaje (Boiral și Sala, 1998), unul dintre acestea fiind

costul ridicat al implementării.

ISO 14001 recomandă în esență o dedicație privind protecția mediului, neavând legătură cu performanța de mediu. Din punct de vedere a performanței de mediu standardul internațional ISO 14031 oferă îndrumare privind proiectarea și utilizarea sistemului de evaluare a performanței de mediu în cadrul unei entități, indiferent de tip, mărime, locație și complexitate. ISO 14031 este aplicabil pentru orice sistem de management de mediu, inclusiv pentru cele care nu se bazează pe standardul ISO 14001 sau EMAS. Comparativ cu ISO 14001, EMAS III prezintă cerințe mai stricte privind evaluarea performanței de mediu în raport cu obiectivele și țintele, îmbunătățirea continuă a performanței de mediu, respectarea legislației de mediu, implicarea angajaților, raportarea unor indi-

catori și informații de mediu.

Cu toate că sistemele de management de mediu sunt concepute pentru a crește performanța de mediu și nivelul raportărilor de mediu, certificarea acestor sisteme (EMAS sau ISO 14001) nu determină neapărat creșterea performanței de mediu; principalul avantaj pe care îl aduce certificarea acestor sisteme îl reprezintă îmbunătățirea imaginii entității, creșterea credibilității în fața investitorilor, a autorităților și a altor părți interesate (Wagner, 2003).

4. Auditarea informațiilor de mediu

Indiferent de modul în care aspectele de mediu sunt gestionate și controlate

În cadrul entității, utilizatorii informației contabile au nevoie de o certitudine a faptului că informațiile de mediu raportate în cadrul unei entități reflectă o imagine clară și completă cu privire la performanța de mediu. Auditarea situațiilor financiare sau auditul financiar oferă această certitudine, jucând astfel un rol important în ceea ce privește furnizarea de informații credibile și obiective părților interesate.

4.1. AUDITUL FINANCIAR ȘI ASPECTELE DE MEDIU

Comitetul Internațional pentru Practici de Audit (IAPC) al Federației Internaționale a Contabililor a emis în 1998 Declarația internațională privind practica de audit (IAPS) 1010 „Luarea în considerare a aspectelor de mediu în auditul situațiilor financiare” cu scopul de a ajuta auditorii, furnizând recomandări cu privire la aplicarea standardelor internaționale de audit în cazul în care aspectele de mediu ar fi semnificative pentru situațiile financiare ale entității. Recomandările au la bază etape, proceduri și angajamente ale procesului de audit financiar, în cadrul cărora auditorul trebuie să aibă în vedere aspectele de mediu, pentru a depista riscul unor denaturări semnificative în cadrul situațiilor financiare: cunoașterea clientului, evaluarea riscurilor și controlul intern, rolul legislației și al reglementărilor în vigoare, procedurile de fond.

Aspectele de mediu pot avea incidențe semnificative asupra situațiilor financiare, devenind informații de o importanță majoră pentru un număr tot mai mare de guverne, entități și utilizatori ai situațiilor financiare:

- legile și normele de mediu pot determina deprecierea activelor și reducerea valorii lor contabile. În si-

tuatii extreme, nerespectarea anumitor legi și norme de mediu poate afecta continuitatea activității unei entități și, în consecință, poate afecta prezentările de informații și baza de întocmire a situațiilor financiare;

- nerespectarea cerințelor legale privind aspectele de mediu, cum ar fi emisiile de noxe, deversările de deșeuri sau schimbările în legislație cu efect retroactiv, pot genera costuri suplimentare de remediere, compensare sau legale;
- entitățile care activează în industrii considerate a fi mari poluatoare, precum industria extractivă, chimică sau care desfășoară activități de reciclare, pot să-și creeze obligații privind mediul înconjurător ca o consecință directă a activităților desfășurate.

Opiniile auditorului în cazul auditării situațiilor financiare și a aspectelor de mediu pot fi sumarizate astfel (Dixon et al., 2004: 126):

- *opinie fără rezerve*, în cazul în care auditorul crede că Situațiile financiare sunt prezentate într-o manieră clară și completă. În acest caz Situațiile financiare nu sunt afectate de incertitudini majore precum obligații de mediu, nerespectarea reglementărilor de mediu sau alte aspecte de mediu care să afecteze Situațiile financiare sau continuitatea activității entității;
- *opinie cu rezerve*, în cazul în care auditorul consideră că aspectele de mediu au un efect de substanță asupra situațiilor financiare și entitatea nu a înregistrat sau raportat adecvat aceste elemente, deși Situațiile financiare sunt prezentate fidel cu excepția anumitor elemente, sau în cazul în care auditorul este

incapabil să obțină suficiente probe privind implicațiile aspectelor de mediu asupra situațiilor financiare;

- *imposibilitatea exprimării unei opinii*, în cazul în care auditorul este împiedicat de către conducere să obțină suficiente probe pentru a evalua dacă aspectele de mediu pot fi semnificative pentru Situațiile financiare sau dacă există incertitudini semnificative (în ceea ce privește existența unor datorii contingente de mediu) care ar putea afecta Situațiile financiare și astfel opinia cu rezerve a auditorului;
- *opinie contrară*, în cazul în care auditorul consideră că aspectele de mediu au un efect semnificativ asupra situațiilor financiare și entitatea nu a înregistrat sau raportat adecvat aceste elemente, iar Situațiile financiare nu sunt prezentate într-o manieră clară și completă în conformitate cu standardele de contabilitate.

Deoarece contabilitatea financiară prezintă deficiențe privind utilitatea și relevanța informațiilor furnizate cu privire la detalierea pe categorii și domenii a costurilor și provizioanelor de mediu, furnizarea unor indicatori privind performanța de mediu (indicatori privind nivelul emisiilor în aer, apă, sol), precum și a altor informații nefinanciare privind impactul entității asupra mediului, entitățile au început să raporteze aceste aspecte prin intermediul rapoartelor anuale, al Rapoartelor sustenabile sau în cadrul altor categorii de rapoarte. La nivel internațional, Global Reporting Initiatives – o organizație non profit, care acordă un interes deosebit rapoartelor sustenabile, incluzând aici și raportările de mediu – a emis Sustainability Reporting Guidelines (GRI Guidelines⁵), general acceptate ca cele mai bune practici în ceea ce privește ra-

5 <https://www.globalreporting.org/Pages/default.aspx>

portările sustenabile (economice, sociale și de mediu). De-a lungul timpului au fost emise patru versiuni ale ghidului: prima versiune a fost emisă în 2000, apoi în 2002 și în 2006, iar ultima – în 2011. Cadru de raportare GRI este destinat să servească ca un cadru general acceptat pentru raportarea performanțelor economice, de mediu și sociale. Este proiectat pentru a fi utilizat de orice entitate, indiferent de mărime, sector de activitate sau locație și are la bază practici întâlnite în cadrul diverselor entități – de la entități mici, la entități cu activități extinse și dispersate geografic. GRI furnizează o serie de informații privind performanța raportărilor sustenabile (principii care definesc conținutul raportărilor și care asigură calitatea informației raportate), împreună cu indicatori de performanță, într-un cadru general aplicabil.

Dacă aspectele de mediu cuprinse în cadrul standardelor și reglementărilor contabile sunt certificate prin intermediul auditului financiar, ne ridicăm următoarea întrebare: *cine se ocupă de verificarea informațiilor furnizate de contabilitatea managerială de mediu și a informațiilor cuprinse în rapoartele sustenabile, mai exact în rapoartele de mediu pentru a oferi utilizatorilor o asigurare privind acuratețea acestora?* Răspunsul la această întrebare este *auditul de mediu*, pe care îl vom analiza în continuare.

4.2. AUDITUL DE MEDIU

Auditul de mediu reprezintă evaluarea sintetică, documentată și obiectivă a managementului, organizației, entității sau activităților din punct de vedere al protecției mediului (De Moor și De Beelde, 2005: 206), fiind utilizat, atât în teorie, cât și în practică, pentru a desemna o gamă largă de evaluări și

revizuirii cu privire la impactul entității asupra mediului (IFAC, 1998). Auditul de mediu este definit de către Philippe Peuch-Lestrade⁶ ca fiind un mijloc de gestionare care permite o evaluare exhaustivă, documentată, periodică și obiectivă a modului în care managementul unei entități integrează mediul, facilitând organizarea și controlul practicilor legate de mediu (Bențianu și Georgescu, 2008: 1).

Pentru a reflecta rolul auditului de mediu specificăm faptul că acesta poate fi realizat atât de auditorii interni, cât și de cei externi. Ambii sunt interesați de aceleași zone de activitate ale unei entități, respectiv de evaluarea modului de gestionare a impactului entității asupra mediului (Dittenhofer, 1995):

- *auditul intern de mediu*, ca parte a structurii de gestiune și control intern, este interesat de revizuirea conformității cu reglementările și statutul organizației. Auditorul intern este interesat de sistemele de control implementate, care asigură eficiența operațiunilor de mediu, asigură faptul că gestiunea deșeurilor este adecvată și că deciziile referitoare la aspectele de mediu sunt bazate pe informații concrete;
- *auditul extern de mediu* este în principal interesat de asigurarea faptului că rapoartele de mediu evidențiază o imagine fidelă. Auditorii externi trebuie să fie familiarizați cu aspectele de mediu în ceea ce privește analiza activelor și datoriiilor pentru a observa dacă evaluarea este corectă, dacă valoarea contabilă a activelor nu a fost redusă din pricina contaminării și dacă extinderea și capitalizarea costurilor de remediere au fost înregistrate în mod adecvat. Auditorii externi vor determina de asemenea dacă rapoartele

financiare și de mediu evidențiază responsabilitățile entităților și dacă entitatea respectă legile guvernamentale în ceea ce privește emisia de poluanți, natura contaminării și a deșeurilor și a detoxificării activelor contaminate anterior.

Auditul de mediu prezintă atât aspecte negative, cât și aspecte pozitive (De Moor și De Beelde, 2005). În cadrul aspectelor negative am putea menționa costul auditului de mediu (Unhee, 1997) sau scoaterea la iveală a nerespectării reglementărilor de mediu, ceea ce poate avea un efect financiar negativ asupra entității sau poate avea consecințe financiare negative asupra imaginii entității (Balikov și Jain, 1996), ducând la pierderea unor clienți sau la pierderea încrederii din partea investitorilor. De aceea, unele entități preferă să nu cunoască sau să nu facă cunoscute o serie de probleme cu care se confruntă deoarece, cunoscând acele probleme, trebuie să își asume obligații privind corectarea lor (Thompson și Wilson, 1994).

Dintre aspectele pozitive pe care le poate prezenta acest tip de audit precizăm reducerea graduală a riscului companiei (Stanwick și Stanwick, 2001). Prin realizarea unui audit de mediu entitățile înțeleg relația cu mediul înconjurător, află problemele care pot să apară și astfel pot să-și creeze un avantaj competitiv (Nyquist, 2000) asigurându-se totodată faptul că legislația și reglementările de mediu sunt respectate, evitând astfel litigii și amenzi de neconformare, îmbunătățindu-și imaginea publică și credibilitatea în fața părților interesate. Printre celelalte avantaje se numără furnizarea datelor pentru sprijinul deciziilor manageriale, siguranța datoriiilor, crearea unui instrument adițional de evaluare, un management

⁶ Asociat Ernst & Young, desemnat în 2008 să conducă Global Government and Public Sector Center, din cadrul Ernst & Young, Bruxelles, Belgia

de conformitate mai bun, un ajutor în educarea angajaților și un instrument pentru relația cu publicul și marketingul (Unhee, 1997).

Punerea în balanță a acestor avantaje și dezavantaje va influența decizia entității de a întreprinde sau nu un audit de mediu. Considerăm că, din punct de vedere financiar, un audit de mediu este rentabil în cazul în care costurile evitate ca urmare a auditului de mediu întreprins (amenziile, timpul de producție pierdut, costurile de curățare a zonei) depășesc costul auditului de mediu. Cu toate acestea, chiar dacă auditul de mediu nu este direct rentabil din punct de vedere financiar, beneficiile nefinanciare pe care acesta le aduce (creșterea imaginii publice a entității, avantajele competitive, asigurarea credibilității în fața clienților și investitorilor, siguranța acordată managementului privind gestionarea aspectelor de mediu) îl fac un proces sau o activitate importantă în special pentru entitățile care activează în industrii sau sectoare considerate a fi mari poluatoare sau în cadrul entităților care prin activitățile desfășurate sau produsele furnizate intră sub incidența unor legi și reglementări de mediu de mare importanță.

4.3. Auditul de mediu versus auditul financiar

Pornind de la obiectivul angajamentului de audit, putem evidenția o serie de diferențe între auditul situațiilor financiare, respectiv auditul de mediu:

- în cazul auditării situațiilor financiare, auditorul furnizează o asigurare cu privire la faptul că Situațiile financiare oferă o imagine clară și fidelă, prin punerea în aplicare a cadrului contabil (Standardele Internaționale de Contabilitate sau OMFP 3055/2009) pentru a evalua pregătirea și prezentarea obiectului. Datorită standardelor contabile,

datele financiare trebuie furnizate într-o formă consecventă cu aceste criterii. În ceea ce privește auditul de mediu, nu există standarde contabile de mediu general acceptate care să prezinte anumite criterii după care informațiile de mediu trebuie pregătite și prezentate. Astfel auditorul raportului de mediu trebuie să stabilească criteriile adecvate, pentru a putea evalua modul de prezentare și pregătire a informațiilor. (Referințele la contabilitatea „verde” necesită o abordare mai amplă, urmând a face obiectul unui studiu distinct – *n. a.*) Criteriile trebuie să fie adecvate pentru a permite o evaluare consistentă a obiectului având la bază raționamentul profesional. În cazul raportărilor de mediu există o serie de inițiative globale privind raportările de mediu precum: Cadrul GRI Guidelines privind raportările de mediu, cadrul EMAS sau ISO 14001 etc.;

- în comparație cu raportările financiare, adresate în special investitorilor, raportările de mediu trebuie să reflecte aspirațiile și nevoile unui grup destul de larg de utilizatori, începând de la utilizatorii financiari, până la utilizatori precum agențiile de mediu, comunitatea locală etc.
- pe lângă tehnicile de colectare a informațiilor utilizate în cadrul auditului situațiilor financiare (observația, inspecția, calculul, confirmarea, procedurile analitice), în cadrul unui audit de mediu trebuie utilizate tehnici suplimentare precum chestionarea grupurilor țintă, comentarii ale experților (agenții independente privind cercetările de piață), prezentarea listei utilizatorilor pentru a se consulta cu auditorul (ISEA, 1999: 45).

Astfel, din cauza lipsei unor criterii general stabilite, precum și a complexității

utilizatorilor de informații de mediu, auditarea unui raport de mediu, respectiv auditarea unui raport sustenabil reprezintă un proces mult mai specializat în comparație cu auditarea situațiilor financiare, ceea ce face ca profesia contabilă să nu se implice în mod obișnuit, exhaustiv, în efectuarea auditului de mediu. Din cele prezentate anterior se poate desprinde faptul că în cazul auditării unui raport de mediu este aproape imposibil sau cel puțin ineficient din punct de vedere financiar să se furnizeze un grad înalt de asigurare cu privire la calitatea raportului de mediu luat în ansamblul lui. Opinia auditorului poate include diferite grade de asigurare pentru diferite părți ale raportului de mediu.

5. Concluzii

Guvernanța corporativă, bazată pe coduri de conduită și etică, pe responsabilitatea socială și angajament față de societate, reprezintă un factor esențial al performanței de mediu, al gestionării impactului pe care entitatea îl are asupra mediului, precum și al raportărilor de mediu în cadrul unei entități. Pe lângă guvernanța corporativă, un element important al managementului de mediu în gestionarea și controlul impactului de mediu îl reprezintă implementarea unor sisteme de management de mediu.

Atunci când aspectele de mediu sunt semnificative pentru o entitate, poate exista riscul apariției unor denaturări semnificative sau al prezentării inadecvate sau incomplete a informațiilor în cadrul situațiilor financiare, caz în care auditorul trebuie să acorde atenția cuvenită aspectelor de mediu în procesul de auditare a situațiilor financiare. Dacă aspectele de mediu cuprinse în cadrul standardelor și reglementărilor contabile sunt supuse asigurării prin

intermediul auditului financiar, cine se ocupă de asigurarea acurateții informațiilor cuprinse în rapoartele sustenabile, mai exact în rapoartele de mediu? Răspunsul la această întrebare este *auditul de mediu*, un pilon de bază în asigurarea unei imagini fidele privind impactul entității asupra mediului. Din punctul nostru de vedere, auditul de mediu reprezintă evaluarea modului în care aspectele de mediu sunt gestionate în cadrul unei entități, în scopul îmbunătățirii managementului de mediu și obținerii unui anumit nivel de credibilitate privind informațiile de mediu furnizate.

Chiar dacă auditul de mediu nu este rentabil din punct de vedere financiar, beneficiile nefinanciare pe care acesta le aduce (creșterea imaginii publice a entității, avantajele competitive, asigurarea credibilității în fața clienților și investitorilor, siguranța acordată managementului privind gestionarea aspectelor de mediu) îi conferă o semnificație aparte, în special pentru entitățile care activează în industrii sau sectoare considerate a fi mari poluatoare sau pentru entitățile care prin activitățile desfășurate sau produsele furnizate intră sub incidența unor legi și reglementări de mediu de mare importanță.

Acknowledgements

Prezenta lucrare este parte integrantă a proiectului de cercetare POS-DRU/89/1.5/S/59184 "Performanță și excelență în cercetarea postdoctorală în domeniul științelor economice din România", Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca fiind partener în cadrul proiectului.

This paper is part of the research project POSDRU/89/1.5/S/59184 'Performance and excellence in postdoctoral research within the field of economic sciences in Romania', Babeș-Bolyai University, Cluj-Napoca being a partner within the project.

Bibliografie

- Balikov, H., Jain, A., *The value of EHS auditing in the United States: Solutions for audit protection*. *Environmental Quality Management*, volum 4:43-45, 1996
- Bențianu, L., Georgescu, I., *Approaches Of Environmental Information Audit In Annual Reports*, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, volum 1, număr 10, Faculty of Sciences, "1 Decembrie 1918" University, Alba Iulia, 2008
- Biondi, V., Frey, M., Iraldo, F., *Environmental management systems and SMEs: Motivations, opportunities and barriers related to EMAS and ISO 14001 implementation*. *Greener Management International*, volum 29: 55-69, 2000
- Brennan, N., Solomon, J., *Corporate governance, accountability and mechanisms of accountability: an overview*, *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, volum 21, număr 7: 885-906, 2008
- Cheremisinoff, N., Bendavid-Val, A., *Green Profits: The Manager's Handbook for ISO 14001 and Pollution Prevention*, Publisher Elsevier Publishers, ISBN 0750674016, Boston, Oxford, 2001
- De Moor, P., De Beelde, I., *Environmental Auditing and the Role of the Accountancy Profession: A Literature Review*, *Environmental Management*, volum 36, număr 2: 205-219, 2005
- Dittenhofer, M., *Environmental accounting and auditing*, *Managerial Auditing Journal*, volum 10 număr 8: 40-51, 1995
- Dixon, R., Mousa, A., Woodhead, A., *The necessary characteristics of environmental auditors: A review of the contribution of the financial auditing profession*, *Accounting Forum*, volum 28: 119-138, 2004
- Nyquist, S., *Accounting theory and financial environmental reports. Eco-Management and Auditing*, volum 7:178-185, 2000
- Oluoch-Wauna, L., *EMAS and ISO 14001: A comparison. Environmental Policy and Law*, volum 31: 237-249, 2001
- Stanwick, P., Stanwick, D., *Cut your risks with environmental auditing*. *The Journal of Corporate Accounting and Finance*, volum 12: 11-14, 2001
- Thompson D., Wilson, M., *Environmental Auditing: Theory and Application. Environmental Management*, volum 18, număr 4: 605-615, 1994
- Rojanschi, V., Bran, F., Grigore, F., *Elemente de economia și managementul mediului*, Editura Economica, București, 2004
- Solomon, J., *Corporate Governance and Accountability*, Business & Economics, 2007
- Unhee, K., *Environmental and safety auditing: Program strategies for legal, international and financial issues*, Lewis Publishers, United States of America, 1997
- Wagner, M., *The influence of ISO 14001 and EMAS certification on environmental and economic performance of firms: An empirical analysis*, Pages 367-386 in M. Bennet, P. Rikhardsson, and S. Schaltegger. Eds, *Environmental management accounting—Purpose and progress*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands, 2003
- IFAC, *Environmental Management in Organizations. The Role of Management Accounting, Financial and Management Accounting Committee*, International Federation of Accountants, Study #6, New York, March, 1998
- IFAC, *Declarația internațională privind practica de audit (IAPS) 1010, Luarea în considerare a aspectelor de mediu în auditul situațiilor financiare*, 2004
- Internațional Auditing Practice Statements, IAPS 1010, *The Consideration of Environmental Matters in the Audit of Financial Statement*, 1998
- ISEA, *AccountAbility 1000 (AA1000) Framework: Standard, Guidelines and Professional Qualification*, ISEA, London, 1999
- World Commission on Environmental Development (1987), *Our Common Future*, <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>.

Aspecte teoretice privind auditarea capitalului intelectual

Nicoleta Maria IENCIU *

Abstract

Theoretical Aspects Regarding the Audit of Intellectual Capital

The development of a conceptual framework regarding the audit of intellectual capital is a subject difficult to be developed, as far as by audit process we understand the activity of gathering information about the weakness and strengths of the intellectual capital of an entity.

The purpose of the present paper is to highlights some theoretical aspects as far as the audit engagement in the field of intellectual capital is concerned.

The obtained results show the main audit steps and methods which have to be followed by an economic entity in the audit process of their intellectual capital.

Key words: *audit, intellectual capital, audit stages, audit method*

JEL Classification: *M42*

Cuvinte cheie: *audit, capital intelectual, etape ale misiunii de audit, metode de audit*

Introducere

În ultimul timp, cercetătorii economiști au manifestat o preocupare imensă în a studia și informa potențialii investitori în legătură cu adevărata „avere” a entităților, deoarece ei consideră că în mare măsură oamenii sunt ignorați, deși dețin o importantă putere în cadrul unei entități prin volumul și calitatea cunoștințelor acestora, demisia unei persoane cheie nefiind înregistrată în documentele financiar-contabile. De exemplu, dacă un programator important părăsește chiar și o entitate mare, de renume, cu siguranță viitorul acesteia va fi influențat, lucru care în general, nu se menționează nicăieri în informațiile scrise ale firmei.

Trecerea la o economie bazată pe cunoștințe a avut un impact major asupra profesiei contabile. Cu toate că majoritatea entităților conștientizează faptul că fără cunoștințe, competențe, aptitudini și alte valori imateriale succesul acestora nu ar fi asigurat pe o piață concurențială, acestea nu le pun întotdeauna în valoare. Valorile imateriale, generatoare de bunăstare economică pentru o entitate, privesc într-un tot unitar reprezintă „zestrea” indivizilor din cadrul unei entități, regăsită sub denumirea de *capital uman*. Literatura de specialitate (Abeysekera & Guthrie, 2004, pp. 253) definește acest concept ca fiind o combinație de factori deținută de indivizi și de forța de muncă colectivă a unei entități. Acesta include cunoaștere, competențe și abilități tehnice, caracteristici personale, precum inteligență, energie, atitudine, imaginație și creativitate, dorința de a munci în echipă și acordarea de importanță obiectivelor entității. Prin intermediul acestor elemente atât angajatul, cât și entitatea beneficiază de avantaje cuantificabile în diverse forme.

Capitalul uman este considerat totodată „*inima*” capitalului intelectual (Moon & Kym, 2006, pp. 257), prin intermediul căruia angajații pot crea valoare adăugată pentru entitatea lor (Isaac *et al.*, 2010). Cu alte cuvinte, capitalul uman reprezintă „*inteligentă pură a angajaților*” (Chin & Sofian, 2011, pp. 1092). În general, orice entitate dispune de capital intelectual, capital care pe lângă capitalul uman mai cuprinde două elemente componente generatoare de valoare: *capitalul structural și capitalul relațional*. Capitalul structural, în viziunea multor autori, include proprietățile intelectuale de care dispune un individ, procesele și procedurile manageriale, cultura organizațională etc., în timp ce capitalul relațional reprezintă relațiile cu diverși utilizatori ai informației financiar-con-

* Drd., cercetător, Universitatea Babeș-Bolyai, Facultatea de Științe Economice și Gestiunea Afacerilor, Cluj-Napoca, e-mail: nicoleta.ienciu@econ.ubbcluj.ro

tabile (Roos *et al.*, 1997). Capitalul relațional presupune totodată și existența cunoștințelor integrate în relațiile organizaționale cu clienții, furnizorii, investitorii și partenerii (Bontis, 1998), putând fi considerat proprietate (de exemplu, mărcile, licențele și brevetele) sau non-proprietate (de exemplu, loialitatea clienților sau colaborările de afaceri).

Toate aceste elemente au impact asupra vieții economice a unei entități, în special din perspectiva contabilizării și auditării acestora. Auditarea capitalului intelectual este un subiect relativ slab dezvoltat în cadrul literaturii de specialitate, dat fiind faptul că în prezent există un număr restrâns de cercetări în acest domeniu (Brooking 1996, Abeysekera, 2001).

Metodologia cercetării

În cadrul prezentei lucrări, am avut ca obiectiv primordial reliefaarea unor aspecte teoretice privind misiunea de audit în domeniul capitalului intelectual. Rezultatele cercetării evidențiază principalele etape și metode de audit de urmărit de către o entitate economică în auditarea capitalului intelectual de care dispune.

Motivul alegerii acestei teme a fost legat de faptul că în România domeniul cercetărilor în sfera auditării capitalului intelectual este în fază de debut, cu toate că acest tip de capital reprezintă cea mai valoroasă resursă a unei entități. În lucrare am încercat să evidențiem importanța capitalului intelectual din punct de vedere al auditului prin prisma unor studii teoretice. Lucrarea are la bază cercetarea teoretică, fundamentală, în cadrul căreia s-a avut în vedere reliefaarea principalelor elemente teoretice ale auditării capitalului intelectual, iar pentru analiza datelor s-a utilizat observația neparticipativă, interpretarea și analiza cercetărilor anterioare existente în domeniu.

Auditul capitalului intelectual

Dezvoltarea cadrului conceptual privind auditul capitalului intelectual a apărut relativ recent, fiind un subiect oarecum dificil de abordat. Auditul capitalului intelectual este folosit într-un context mai larg decât auditul financiar, scopul lui

fiind, pe de o parte, monitorizarea și supravegherea capitalului intelectual al unei entități (Brooking, 1996, pp. 86), iar, pe de altă parte, impunerea existenței unei echipe compuse din mai mulți experți financiari, experți în resurse umane, analiști, experți în proprietate intelectuală și experți în marketing (Brooking, 1996; Brooking și Motta, 1996).

Efectuarea unui audit în materie de capital intelectual prezintă o importanță semnificativă din mai multe motive. Acesta reprezintă o sursă importantă de date, care poate ajuta la acoperirea unor lacune în ceea ce privește strategia pe perfecționare, oferind informații ce pot ajuta în procesul de reformare a unei entități cu scopul de a reține potențial și know-how. Totodată, acesta ajută la planificarea formării și cursurilor de training benefice atât pentru angajați, cât și pentru entitate și oferă informații despre elementele ce nu apar înregistrate în cadrul documentelor financiare și al altor documente complementare, dar care pot evidenția valoarea unei entități (Daveport și Prusak, 1998, pp. 85). Conform cercetărilor realizate de Brooking (1996) și Abeysekera (2001) există câțiva pași ce trebuie urmați în efectuarea unei misiuni de auditare a capitalului intelectual, precum cele precizate în figura 1.

În cercetarea întreprinsă, Brooking (1996) a prezentat o metodologie de cercetare în sfera capitalului intelectual cu scopul de a ajuta entitățile economice să își atingă obiectivele propuse în ceea ce privește gestionarea adecvată a capitalului intelectual. Modelul propus de aceasta a stat la baza existenței abordărilor „*Dream Ticket*”¹ și „*Target Approach*”² ca părți de referință ale auditului capitalului intelectual (Luthy, 1998). Prin intermediul acestor abordări se descrie setul de elemente componente ale capitalului intelectual care trebuie avute în vedere de o entitate în atingerea obiectivelor propuse.

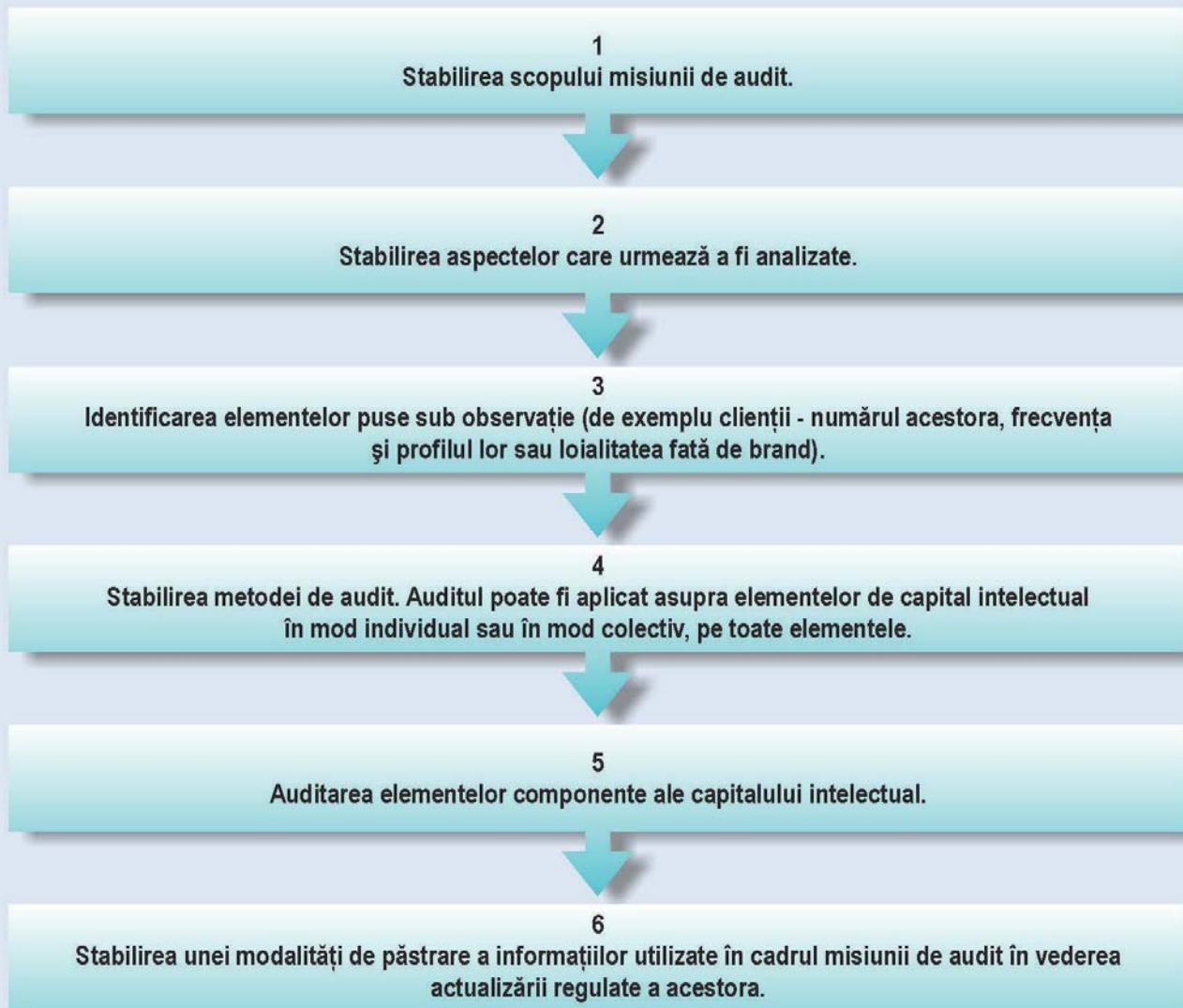
Prin îndeplinirea etapelor amintite anterior, în cadrul unei misiuni de auditare a capitalului intelectual se poate recurge la efectuarea a două tipuri principale de astfel de audit: *auditarea competențelor de bază sau auditarea elementelor individuale sau a unui spectru de elemente* (Abeysekera, 2001).

Privind auditarea competențelor de bază, elementele capitalului intelectual sunt definite în relație cu competențele de bază dintr-o entitate. Fiecare competență de bază este o combinație de elemente intelectuale, precum cunoștințe și

1 S-a păstrat denumirea în limba engleză datorită faptului că în limba română nu există o traducere consacrată.

2 Idem 1

Figura 1 - Etapele misiunii de auditare a capitalului intelectual

Sursă: Adaptare după Brooking (1996) și Abeysekera (2001)

abilități, standarde și valori, know-how, tehnologie, procese de management, imagine, relații cu diverse părți interesate, sisteme informatice și altele. Influența fiecărei competențe este estimată cu ajutorul unei liste de referință³, folosindu-se cinci criterii, precum:

(1) beneficiile clienților;

(2) comparația cu concurența existentă pe piață;

(3) potențial viitor;

(4) dificultatea de imitare; și

(5) soliditatea integrării.

Metoda prezintă unele neajunsuri, printre care precizăm timpul și implicarea managerială drept condiție preliminară, entitatea trebuind să aibă o strategie clară pentru a determina

³ Lista de referință propune o notare de la 0 la 5, iar valoarea fiecărei competențe este determinată în relație cu alte valori, precum: valoare adăugată, avantaj competitiv, potențial, durabilitate. Odată ce valoarea elementelor intangibile este determinată pentru un număr de ani, acestea pot fi convertite într-un index și schimbările pot fi explicate în termeni calitativi.

creșterea elementelor intelectuale, iar analiza în termeni de competențe de bază este mai ușoară numai pentru anumite entități (Andriessen *et al.*, 1999).

A doua metodă de auditare a elementelor intelectuale este cea individuală sau a unui spectru de elemente. În acest sens, unii cercetători au încercat să atribuie o valoare monetară elementelor de capital intelectual, determinarea valorii monetare a clienților și a drepturilor contractuale (Reilly și Dandekar, 1997) fiind două exemple de astfel de încercări. Metodele de evaluare monetară sunt sugerate pentru unele elemente de capital intelectual și pot face referire la abordarea de piață, abordarea costului de înlocuire sau abordarea veniturilor (bazată pe capacitatea activului de a produce venituri) (Brooking, 1996, pp. 181-182). Acestea depind de cantitatea și calitatea informațiilor disponibile, obiectivul și scopul exercițiului, precum și de experiența și judecata profesiei contabile (Reilly și Dandekar, 1997).

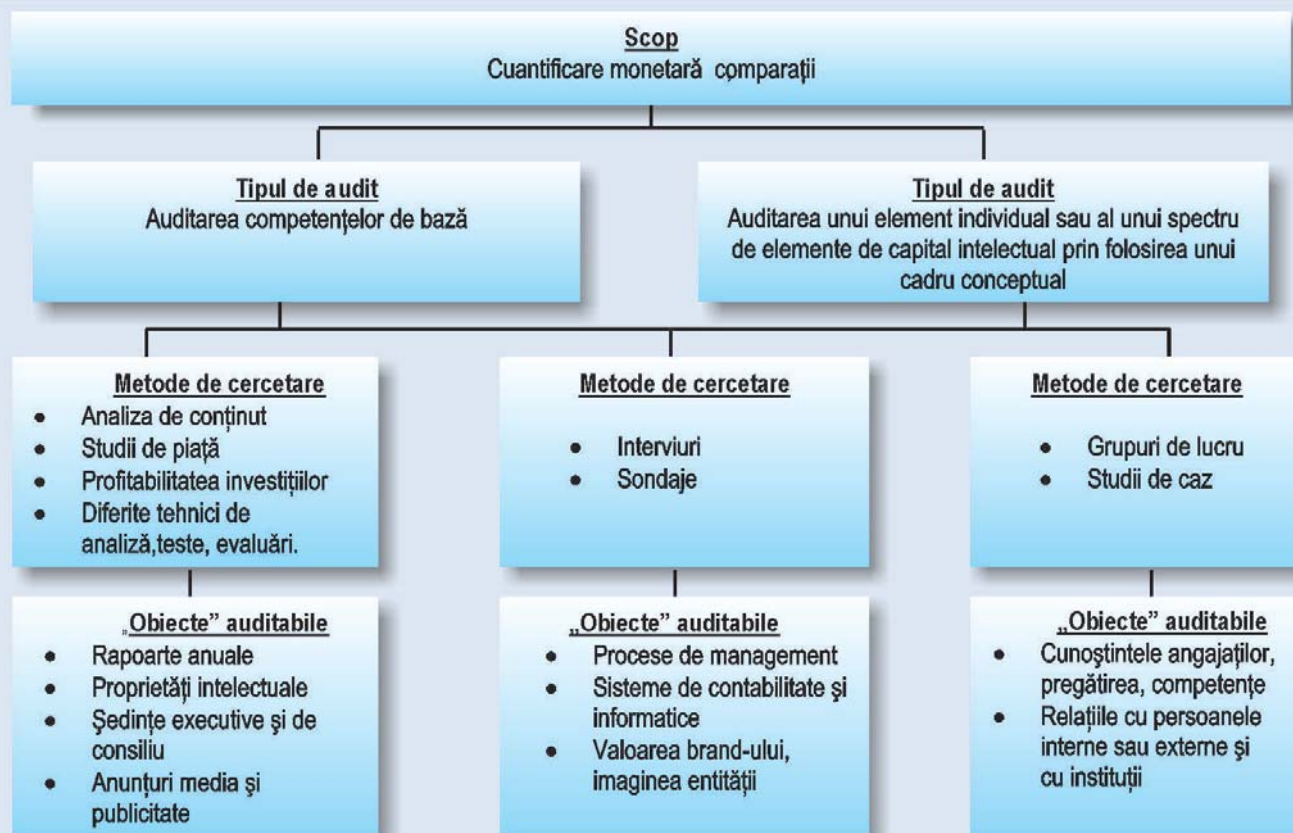
Un alt exemplu în acest sens ar fi auditarea brevetelor (Rivette și Kline, 2000), deoarece brevetele sunt cele mai

tangibile proprietăți intelectuale care au cea mai puternică protecție legală și cel mai mare efect asupra succesului afacerii unei entități. Ele ajută la protejarea tehnologiilor de bază și a metodelor de afaceri, promovează cercetarea și dezvoltarea, sporesc eficacitatea brand-ului, îmbunătățesc performanța financiară și generează avantaje competitive (Rivette și Kline, 2000).

Pentru auditarea unui spectru de elemente componente ale capitalului intelectual, în cercetarea realizată, Brooking (1996) a propus un cadru de referință ce cuprinde astfel de elemente, cadru care a fost dezvoltat ulterior și de alte părți (Dzinkowski, 2000; Asociația Australiană a Experților Contabili și Societatea de Contabili din Canada, 1999; Federația Internațională a Contabililor, 1998), fiind extins în vederea unei analize mai detaliate a capitalului intelectual.

O mai bună viziune asupra teoretizării aspectelor legate de auditarea capitalului intelectual este redată prin intermediul figurii nr. 2.

Figura 2 - Auditul capitalului intelectual

Sursă: Abeysekera I., 2001, pp. 8

Observăm că, în cadrul unei misiuni de auditare a capitalului intelectual, tipul auditului efectuat determină metodele de cercetare care urmează a fi aplicate, fiecare dintre acestea fiind potrivite a fi utilizate în examinarea anumitor „obiecte” de audit.

Managementul, ca entitate structurată asupra căreia se exercită investigația auditorului, relevă mai multe domenii distincte și specifice care, la rândul lor, se pot subdivide în „obiecte” (procese de management, ședințe executive) (Zecheru și Năstase, 2005).

Raportul anual este unul dintre „obiectele” auditabile prin intermediul căruia se realizează cel mai bine comparații între entități, industrii sau țări privind capitalul intelectual (Abeysekera, 2001).

Aplicarea de metode de cercetare precum analiza de conținut, studii de piață sau diferite tehnici de analiză ajută auditorul în formarea unei opinii cu privire la modul de prezentare a rapoartelor anuale, a aspectelor legate de proprietățile intelectuale sau a ședințelor executive și de consiliu.

Efectuarea de interviuri, sondaje, studii de caz și munca în echipă ajută managementul să acționeze în conformitate cu nivelul de cunoștințe obținut în urma aplicării acestor metode și implicit auditorul care își exercită investigația asupra activităților întreprinse de management.

Prin urmare, prin efectuarea unei misiuni de audit asupra elementelor de capital intelectual, o entitate poate obține informații valoroase referitoare la „valorile imateriale” deținute și la modalitatea în care acestea contribuie la crearea de valoare și la generarea de beneficii economice.

Cu toate că sfera cercetărilor în domeniul auditării capitalului intelectual este încă în fază „embrionară”, din motive de dificultate a abordării unui astfel de subiect o asemenea preocupare ar trebui să stârnească un interes mai crescut din partea cercetătorilor și a practicienilor, dat fiind faptul că, în viața economică a unei entități, capitalul intelectual ocupă locul cel mai important.

Concluzii

Lucrarea de față prezintă o posibilă abordare privind auditarea capitalului intelectual, activitate cu care se poate confrunta auditorul intern, a cărui misiune este de a analiza și evalua managementul organizației în care el însuși își desfășoară activitatea, urmând ca în raportul final să formuleze concluzii despre „bonitatea” acestuia.

Prin efectuarea unei misiuni de audit asupra elementelor de capital intelectual, o entitate poate obține informații valoroase referitoare la "valorile imateriale" deținute și la modalitatea în care acestea contribuie la crearea de valoare și la generarea de beneficii economice

O astfel de investigare a managementului ca sistem și proces se finalizează prin formularea de asigurări privind calitatea acestuia, urmărindu-se, cu deosebire, întărirea controlului intern (Zecheru și Năstase, 2005).

Tipul de audit ce urmează să fie aplicat depinde foarte mult de factori precum timpul și angajamentul managerilor față de audit. De regulă, pentru sporirea eficacității misiunii de audit, se recomandă combinarea a două sau mai multe metode de auditare, astfel încât neajunsurile unei metode să fie compensate de o altă metodă.

Deși capitalul intelectual este resursa cea mai importantă din cadrul unei entități, importanța acesteia nu este pusă în valoare de către entități, în special din perspectivă contabilă și financiară. Mai mult decât atât, auditarea acestui tip de capital este neglijată pe deplin de entitățile economice din România, iar gestionarea corespunzătoare a acestuia ar trebui să fie efectuată în mod eficient și constant pentru a-i spori valoarea în cadrul entității.

În general, inclusiv în cazul entităților românești, în vederea efectuării unei misiuni de auditare a capitalului intelectual ar fi util să se constituie o echipă de experți specializați în finanțe, marketing, management, resurse umane sau alte domenii care împreună să efectueze auditul capitalului intelectual din perspectiva acestor domenii. Fiecare expert ar putea prezenta impactul capitalului intelectual asupra domeniului său de specializare, depistând punctele slabe și forte ale acestui tip de capital și făcând legături și analize între datele obținute.

Astfel, fiecare membru al echipei ar avea de învățat câte ceva de la ceilalți membri, alături de care ar putea determina un stadiu al capitalului intelectual în cadrul unei entități.

După părerea noastră, efectuarea unei misiuni de audit asupra capitalului intelectual necesită existența unei echipe pluridisciplinare de specialiști, ale cărei activități ar putea fi supravegheate sau conduse de un auditor financiar care ar putea da o formă finală activităților desfășurate de membrii

echipei și care și-ar putea exprima o opinie în acest sens.

Considerăm că prin constituirea unei astfel de echipe menite să determine efectuarea unei misiuni de audit, prin conștientizarea managementului privind importanța capitalului intelectual în crearea de valoare adăugată și prin implicarea acestuia în vederea impunerii unui astfel de audit la nivel de entitate, auditarea capitalului intelectual ar putea deveni o practică generalizată.

Bibliografie

- Abeysekera Indra, *A framework to audit intellectual capital*, disponibil la www.tlinc.com/jkmp.htm, Journal of Knowledge Management Practice, vol. 2, 2001.
- Abeysekera Indra, Guthrie James, *How is intellectual capital being reported in a developing nation?*, Research in Accounting in Emerging Economies, Supplement 2: Accounting and Accountability in Emerging and Transition Economies, 2004, pp. 149-169.
- Andriessen, Daniel, Frijlink, Martine, Gisbergen, Inge Van, Blom, Jan, *A core competency approach to valuing intangible assets*, OECD, Amsterdam, lucrare prezentată la International Symposium Measuring and Reporting Intellectual Capital: Experiences, Issues, and Prospects, 1999.
- Australian Society of Certified Practising Accountants, *Members' Handbook*, Update no. 58, vol. 4, Butterworths, Sydney, 1999.
- Bontis Nicholas, *Intellectual capital: an exploratory study that develops measures and models*, Management Decision, vol. 36, no. 2, 1998, pp. 63-76.
- Brooking Anne, *Intellectual Capital*, Thomas Business Press, London, 1996.
- Brooking Anne, Motta, Enrico, *A taxonomy of intellectual capital and a methodology for auditing it*, 17th Annual National Business Conference, McMaster University, Hamilton, Ontario, 1996.
- Chin, Khor, Sofian, Saudah, *The Impact of human capital and total quality management on corporate performance: a review*, Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business, vol. 3, no. 3, 2011, pp. 1091-1100.
- Davenport, Thomas, Prusak, Laurence, Working Knowledge: How Organizations Manage What They Know, Harvard Business School Press, Boston, MA, 1998.
- Dzinkowski, Ramona, *The measurement and management of intellectual capital: an introduction*, Management Accounting (UK), vol. 78, no. 2, pp. 32-36, 2000.
- International Federation of Accountants, *The Measurement and Management of Intellectual Capital: An Introduction*, IFAC, New York, NY, Study 7, 1998.
- Isaac, Robert, Herremans, Irenne M., Kline Theresa, *Intellectual capital management enablers: A structural equation modeling analysis*, Journal of Business Ethics, vol. 93, no. 3, 2010, pp. 373-391.
- Luthy, David, *Intellectual capital and its measurement*, paper presented at the Asian Pacific Interdisciplinary Research in Accounting (APIRA) Conference, Osaka, available at: www3.bus.osaka-cu.ac.jp/apira98/archives/htmls/25.htm, 1998.
- Moon, Yun Ji, Kym, Hyo Gun, *A model for the value of intellectual capital*, Canadian Journal of Administrative Sciences, vol. 23, no. 3, 2006, pp. 253-269.
- Petty, Richard, Guthrie, James, *Intellectual capital literature review*, Journal of Intellectual Capital, vol. 1, no. 2, 2000, pp. 155-176.
- Reilly, R.F., Dandekar, M.P., *Valuation of intangible rights*, Critical Perspectives on Accounting, New York, vol. 67, no. 6, 1997, pp. 74-75.
- Rivette, Kevin, Kline, David, *Discovering New Value in Intellectual Property*, Harvard Business Review, vol. 78, no.1, 2000, pp. 54-66.
- Roos, Johan, Roos, Goran, Dragonetti, Nicola, Edvinsson, Leif, *Intellectual Capital*, Navigating the New Business Landscape, Macmillan Business, London, 1997.
- Zecheru, Vasile, Năstase, Marian, *Managementul „obiect” de audit intern. Sinteze teoretico-metodologice, proceduri utilizabile și aplicații*, Editura Economică, 2005.

Considerații privind cercetarea contabilă normativă și normalizarea contabilă - trecut, prezent și viitor

Rodica BĂLĂȘOIU*

Abstract

Considerations on Regulatory Accounting Research and Accounting Normalization - Past, Present and Future

This article is an overview of a research conducted with the objective of developing concepts of regulatory accounting research and accounting normalization, as well as to reflect the need, importance and purpose of regulatory accounting research in relation to accounting normalization.

The beginning of the third millennium, in the context of market globalization, is marked by the acceptance of IFRS (International Financial Reporting Standards) global accounting rules as global accounting standards and by the convergence of both referential - IFRS standards and U.S. GAAP accounting rules.

At EU level, there are two concerns: consistent application of IFRS in all Member States and harmonization of European accounting directives by simplifications and changes in current directives, by reducing the number of available options in the Member States, for the purpose of increasing the comparability and transparency of accounting information, as well as presentation in the accounting records, of information in strategic areas of natural resources.

Based on the analysis of national, regional and international accounting regulatory framework, on the one hand, and also on the opinions of some doctrinarians, the author presents the current state of knowledge in the field.

Key words: *regulatory accounting research, accounting normalization, IASB (International Accounting Standards Board), FASB (Financial Accounting Standards Board), IFRS, convergence, harmonization*

JEL Classification: M 410

Cuvinte cheie: *cercetare contabilă normativă, normalizare contabilă, IASB, FASB, IFRS, convergență, armonizare*

Introducere

În contextul globalizării piețelor, s-a impus necesitatea unui limbaj comun, care să asigure comunicarea financiară necesară liberei circulații a capitalurilor, iar începutul mileniului trei este marcat de acceptarea normelor contabile IFRS ca standarde contabile globale și de convergența celor două referențiale – normele IFRS și normele contabile americane US GAAP.

La nivelul Uniunii Europene se constată două preocupări: **aplicarea conformă a IFRS** în toate statele membre și **armonizarea directivelor** contabile europene prin simplificări și modificări ale directivelor actuale, prin reducerea numărului opțiunilor disponibile ale statelor membre, în scopul creșterii comparabilității și transparenței informațiilor contabile, precum și în scopul prezentării prin contabilitate a unor informații în domeniul strategic ale resurselor naturale.

Pornind de la analiza cadrului normativ contabil național, regional și internațional, pe de o parte, dar și de la opiniile doctrinarilor, autorul prezintă stadiul actual al cunoașterii în domeniu, concluzionând că cercetarea contabilă normativă are drept scop și finalitate elaborarea unor norme contabile de cali-

* Drd, consilier superior, Direcția de Legislație și Reglementări Contabile, Ministerul Finanțelor Publice, București, e-mail: rodica.balasoIU@mfinante.ro

tate, iar aprecierea și valorificarea rezultatelor cercetării contabile sunt posibile dacă în centrul acestora se situează diseminarea componentelor fenomenelor și relațiilor economice pe care contabilitatea le reflectă, analiza noilor fenomene economice, a noilor tranzacții financiare și comerciale, în scopul interpretării unitare a componentelor acestora, condiție pentru obținerea unor informații contabile echivalente.

Metodologia cercetării

Cercetarea efectuată are ca obiectiv să dezvolte conceptele de cercetare contabilă normativă și de normalizare contabilă și să reflecte necesitatea, importanța și finalitatea cercetării contabile normative în raport cu normalizarea contabilă. Demersul cercetării are în vedere o sinteză a ideilor publicate pe această temă în literatura de specialitate, dar și o sinteză a reglementărilor elaborate de normalizatorii contabili naționali, regionali și internaționali.

Pentru atingerea obiectivului propus s-a utilizat o metodologie de cercetare fundamentală. Pentru delimitarea conceptului de normalizare contabilă s-a recurs la mecanisme inductive și deductive de cercetare și la analiza comparativă a unora dintre normele contabile naționale, europene și internaționale.

Convergența cercetării contabile normative spre normalizarea contabilă

Cercetarea contabilă, prin clasificarea și teoretizarea practicilor contabile, are

drept scop adaptarea contabilității la noile nevoi de informare a utilizatorilor de informație contabilă.

Cercetarea contabilă normativă pornește de la realitatea că practicile contabile se bazează pe norme și reguli contabile elaborate de organisme de normalizare, norme și reguli a căror elaborare este precedată de studii și lucrări pregătitoare, reunind elemente de cercetare fundamentală și aplicativă.

Având în vedere consecințele adoptării unei norme contabile asupra redistribuirii resurselor și riscurilor între diferiți utilizatori, asupra alocării resurselor între entități, prin cercetarea contabilă normativă se poate identifica impactul normei contabile asupra diferitelor grupuri de utilizatori, se pot evalua câștigurile și pierderile pentru fiecare tip de utilizator și pentru colectivitate.

Cercetarea contabilă este de dată relativ recentă. În S.U.A., primul organism care și-a propus să reunească eforturile cercetătorilor din domeniul contabilității și care poate fi luat ca referențial mondial a fost creat în 1916 – American Accounting Association; în Franța a fost creată în 1979 Association Française de Comptabilité.

Cercetarea contabilă normativă în România post-decembristă a fost marcată de două momente:

1. La începutul anilor 90, România a trebuit să aleagă dintre diversele modele de contabilitate și raportări financiare existente în Europa Occidentală. Opțiunea a fost Franța, o țară din clasa B, adică cu contabilitate statică, la fel ca majoritatea țărilor continental-europene, antagonic cu modelul contabil al țărilor din clasa A, cu contabilitate dinamică (țările anglo-saxone și Olanda), în accepțiunea lui Nobes (1998) și Richard (1996). Această alegere

poate fi argumentată prin convergențele în plan cultural, politic, economic și prin ideea că, prin raportare la modelul francez, România și-a dorit accesibilitatea în Uniunea Europeană. Opțiunea fiind făcută, s-au efectuat unele studii de impact ale proiectelor de norme contabile asupra entităților din diverse domenii economice (industrie, agricultură, prestări servicii etc.), finalitatea acestora fiind elaborarea Regulamentului de aplicare a Legii contabilității, aprobat prin H.G. nr. 704/14.12.1993.

Șase dintre principiile contabile generale ale actualei reglementări naționale (principiul continuității activității, principiul permanenței metodelor, principiul prudenței, principiul independenței exercițiului, principiul intangibilității, principiul necompensării) au fost statute prin H.G. nr. 704/1993.

Odată cu introducerea noului sistem contabil în 1994, s-a declanșat alinierea normelor contabile românești la normele contabile ale Uniunii Europene, urmărindu-se cu precădere aspectul de asimilare tehnică a noului sistem contabil.

2. Cel de al doilea moment marcant al cercetării contabile normative l-a constituit participarea a 13 societăți comerciale la programul-pilot de aplicare a Standardelor Internaționale de Contabilitate descrise în Ghidul practic de aplicare a Standardelor Internaționale de Contabilitate, publicat în anul 2001 sub coordonarea M.F.P., iar de rezultatele programului-pilot s-a ținut seama la elaborarea O.M.F.P. nr. 94/2001 pentru aprobarea Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a Comunității Economice Europene și cu Standardele Internaționale de Contabilitate.

Fiind rezultate din practică, principiile contabile se modifică odată cu practica și teoria contabilă. Prin O.M.F.P. nr. 94/2001 au fost introduse trei principii contabile care nu figurau în reglementarea din 1993, respectiv principiul evaluării separate a elementelor de activ și de pasiv, principiul prevalenței economicului asupra juridicului și principiul pragului de semnificație, principii care se regăsesc și în actuala reglementare națională.

Cercetarea contabilă normativă realizează fundamentarea normelor și studii de comportament al utilizatorilor de norme contabile.

Prin **normalizarea contabilității** are loc constituirea normelor și regulilor pe care entitățile trebuie să le respecte la elaborarea și la prezentarea informației contabile.

Normalizarea contabilității (codificarea normativă) are următoarele obiective:¹

- să asigure reglementarea practicilor contabile și astfel să determine ameliorarea contabilității;
- să permită utilizatorilor de informații contabile luarea de decizii raționale, pe baza informațiilor contabile;
- să creeze un climat de încredere între proprietarii de capital și administratorii afacerilor;
- să servească drept arbitru între diferitele părți care participă la viața economică și, în special, între producătorii informației contabile și auditori;
- să acorde o anumită protecție auditorului prin limitarea responsabilității sale (dacă realitatea este reprezentată în conformitate cu normele contabile general recunoscute);

- să permită consolidarea informației contabile la nivelul grupurilor de societăți;
- să permită elaborarea de statistici naționale.

Precedarea elaborării actului de normalizare de o cercetare de tip normativ, ar putea asigura o mai mare eficacitate și perenitate normelor contabile.

În majoritatea țărilor lumii, contabilitatea entităților este astăzi normalizată; ea se bazează pe un ansamblu de norme, adesea regrupate într-un document de referință a cărui utilizare este recomandată sau impusă.

Normalizarea contabilității cunoaște o dimensiune națională, o dimensiune europeană și una internațională.

Dacă normalizarea contabilității țărilor continental-europene a fost influențată de schema de gândire contabilă propusă de Schmalenbach, sub forma unui plan contabil național, sistemul de contabilitate anglo-saxonă a cunoscut două perioade de evoluție:

- perioada 1930-1970, caracterizată prin instituirea autorităților competente în materie de normalizare contabilă, iar dezbaterile teoretice au vizat în special identificarea și ierarhizarea principiilor contabile generale ale contabilității;
- perioada de după 1970, caracterizată prin dezvoltarea unui cadru conceptual.

Normalizarea contabilă **americană** s-a conturat prin standarde contabile elaborate într-o manieră inductivă, prin trimitere la cele mai frecvente practici contabile, care să servească întocmirii situațiilor financiare pentru firmele cotate la bursă, purtând denumirea de „principii

contabile general admise” (*Generally Accepted Accounting Principles - GAAP*). În anii ‘70, la puțin timp după crearea sa, *Financial Accounting Standards Board (FASB)* s-a angajat în elaborarea unui **cadru conceptual al contabilității**, FASB fiind primul organism de normalizare contabilă care s-a înarmat cu acest instrument teoretic în vederea elaborării normelor, acestea din urmă fiind substanțial deduse.

Cadruul contabil conceptual american a influențat atât evoluția abordărilor teoriei contabile din țările anglo-saxone (Canada, Marea Britanie, Australia), unde instituțiile de normalizare au elaborat un cadru teoretic al contabilității, care stă la baza procesului de normalizare contabilă, cât și activitatea *International Accounting Standards Committee (IASC)*.

Procesul de convergență IFRS – US GAAP

La nivel mondial, creșterea schimburilor economice internaționale a impus universalizarea accesului la informația contabilă și normalizarea contabilă internațională - proces evolutiv care întâmpină bariere socio-culturale naționale și regionale.

Procesul de normalizare contabilă este marcat de lucrările a două organisme de standardizare: IASB și FASB.

Pe de o parte, IASB se vrea a fi un organism de normalizare contabilă la nivel mondial, printre obiectivele sale figurând dezvoltarea și promovarea utilizării unui set unic de standarde de contabilitate globale de înaltă calitate,

¹ Bălășoiu R., *Contabilitatea – între doctrină și normalizare internațională*, Revista “Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor” nr. 12/2008, p. 27, Editura C.E.C.C.A.R., București, 2008

care să ducă la raportări financiare care sprijină participanții de pe diverse piețe de capital ale lumii și alți utilizatori ai informațiilor (acționari, creditori, angajați, marele public) în luarea deciziilor economice.

Pe de altă parte, datorită poziției privilegiate a pieței financiare americane, orice firmă care dorea să fie cotate la bursele de valori din SUA trebuia să prezinte Comisiei Valorilor Mobiliare și Burselor (*U.S. Securities and Exchanges Commission – SEC*) situațiile financiare întocmite potrivit US GAAP). Întocmind situațiile financiare după norme diferite, se obțineau rezultate contabile anuale diferite pentru aceeași entitate, reconcilierea situațiilor financiare întocmite conform IFRS-urilor adoptate de IASB cu GAAP din SUA presupunând costuri importante.

Pentru depășirea acestei situații, în octombrie 2002, IASB și FASB au semnat un memorandum prin care se obligau să realizeze convergența standardelor lor de contabilitate. FASB derulează un proiect de cercetare pe teme de convergență pe plan internațional, care are drept obiective:

- identificarea diferențelor semnificative dintre IFRS și US GAAP privind recunoașterea, prezentarea și publicarea situațiilor financiare anuale, în vederea eliminării tratamentelor alternative;
- clasificarea acestor diferențe în funcție de strategia propusă pentru eliminarea lor;

- formularea de recomandări pentru atingerea obiectivului de convergență a standardelor americane cu cele internaționale.

În 2005 se ajunsese într-un stadiu final în ceea ce privește² costul stocurilor, schimbul de active, clasificarea bilanțieră, câștigul pe acțiune, modificările politicilor contabile, corectarea erorilor. În 2006, cele două organisme au semnat un nou memorandum³, care a stabilit direcțiile de convergență în perioada 2006-2008, printre care se află definitivarea convergenței în 11 domenii cheie (combinări de întreprinderi, consolidarea conturilor, evaluarea la valoarea justă, raportul de performanță, instrumentele financiare, imobilizările necorporale, leasingul etc.). În aprilie 2009, IASB și FASB și-au actualizat agenda punând accent pe problemele survenite ca urmare a crizei financiare, ceea ce a dus la apariția unor întârzieri în procesul general de convergență. În aprilie 2011, termenul obiectivului comun de publicare a textelor finale de convergență până la 30 iunie 2011 asupra celor patru subiecte prioritare (instrumente financiare, cifra de afaceri, contracte de locație și contracte de asigurare) a fost decalat pentru sfârșitul anului 2011. La începutul anului 2012, cele două organisme de normalizare prevăd printre obiectivele comune reducerea diferențelor de clasificare și a modelelor de măsurare pentru instrumentele financiare - oportunitate ideală de a alinia IFRS și US GAAP în acest domeniu important al raportării financiare⁴. Este de dorit ca relaxarea calen-

darului convergenței normelor să permită, pe de o parte, ameliorarea calității normelor, iar, pe de altă parte, găsirea bunului ritm pentru a asigura condițiile necesare adoptării normelor IFRS de către Statele Unite și conlucrării la elaborarea unei norme cu adevărat globale⁵.

Datorită progresului în procesul de convergență, în noiembrie 2007 SEC a hotărât să renunțe la obligația emitenților străini de a reconcilia situațiile financiare întocmite conform IFRS-urilor adoptate de IASB cu GAAP din SUA, iar în decembrie 2008 Comisia Europeană a adoptat o decizie și un regulament, statuând că GAAP din SUA sunt echivalente IFRS-urilor pentru utilizarea lor în Comunitate⁶. Instituirea, de către Comisia Europeană, în decembrie 2007, a mecanismului pentru determinarea echivalenței US GAAP cu IFRS-urile, profilează ideea de compatibilizare a celor două categorii de standarde, ceea ce nu va determina standarde identice, ci inexistența de conflicte între acestea⁷.

Convergența reprezintă un drum lung către un ansamblu unic de norme contabile de înaltă calitate. Convergența este esențială în luarea deciziei SEC SUA fie de adoptare a IFRS-urilor de către întreprinderile publice americane începând cu anul 2015, fie de a permite emitenților americani să opteze dacă aplică IFRS-urile sau US GAAP. Chiar și fără adoptarea de către Statele Unite a IFRS-urilor, convergența ne apropie de un sistem de raportare financiară

2 Lungu C., *Teorie și practici contabile privind întocmirea și prezentarea situațiilor financiare*, p. 71, Editura CECCAR, București, 2007

3 Lenghel R., *Armonizare, convergență și conformitate contabilă internațională*, www.humanistica.ro-ianuarie-2011-Continut-Art%2016.pdf

4 www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/classification+measurement++jan+2012.htm

5 Autorité des norms comptables de France, *Plan stratégique 2011 – 2012*, www.anc.gouv.fr/sections/nos_publications/nos_publications_fic

6 Comisia Europeană, *Raport către Comitetul european pentru valori mobiliare și Parlamentul European privind convergența dintre Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) și principiile contabile naționale general acceptate ale țărilor terțe (GAAP) din 04.06.2010*, www.ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/com-2010-292/com-2010-292_ro.pdf

7 Lenghel R., *Armonizare, convergență și conformitate contabilă internațională*, pag. 2, www.humanistica.ro-anuarie-2011-Continut-Art%2016.pdf

unic și mondial. Lucrând împreună, cele două organisme de normalizare pot aduce mai multe resurse care să permită obținerea de soluții de înaltă calitate.⁸

Implementarea internațională a IFRS

Înființată în 1973, IASC avea drept țel emiterea de norme posibil a fi adoptate în mai multe țări, astfel încât, în timp, referențialele naționale să convergă.

IASC, succedat de *International Accounting Standards Board* (IASB) din anul 2001, organism profesional internațional de drept privat, neavând putere coercitivă aplicarea normelor sale era facultativă. Însă, multe dintre țările dezvoltate au considerat aceste norme ca element de referință în procesul de normalizare a contabilității.

Începând cu 2005, un număr de 99 de țări fie impuneau, fie permiteau utilizarea IFRS-urilor pentru companiile cotate, iar la începutul anului 2012 numărul acestora era de 122 pentru companiile cotate și 101 pentru companiile necotate⁹. Nivelul semnificativ al asimilării IFRS-urilor într-o perioadă relativ scurtă indică, pe de o parte, nivelul cererii pentru o normă contabilă internațională de calitate, iar, pe de altă parte, indică faptul că normele IASB au obținut legitimitate politică, prin decizia UE ca de la 1 ianuarie 2005 societățile cotate pe o piață reglementată dintr-un stat membru al UE să utilizeze la elaborarea situațiilor lor financiare consolidate IFRS-urile, așa cum au fost adoptate de UE¹⁰.

Prin Regulamentul nr. 1606/2002, Parlamentul European a adoptat normele IASB în vigoare la 14.09.2002. Prin Regulamentul Comisiei nr. 1725/2003 sunt excluse dintre normele IASB susamintite IAS 32, IAS 39 și interpretările aferente, iar prin Regulamentul Comisiei nr. 1126/2008 a fost abrogat regulamentul precedent și au fost incluse toate standardele prezentate de IASB, acestea fiind adoptate în totalitate la nivel comunitar până la 15 octombrie 2008, cu excepția standardului IAS 39, din care s-au omis câteva părți. Prin susținerea de care se bucură la nivelul UE, IASB a devenit organismul normalizator al Uniunii.

O fațetă a cercetării contabile normative o constituie procedura IASB în elaborarea și modificarea standardelor, așa-numitul *due process*, potrivit căreia se publică un document de lucru (*discussion paper*) care prezintă subiectul, abordările posibile și opțiunile luate în considerare de Consiliu, după care se publică propunerea de standard (*exposure draft*), care se supune consultării publice, iar rezumatul comentariilor primite și răspunsurile Consiliului se publică pe site-ul IASB. Consultarea publică are ecou în rândul entităților direct interesate în procesul de standardizare (Comisia Europeană, marile organizații profesionale contabile, Big Four și alte mari cabinete de audit din lume, marile companii), acestea dispunând și de resursele (financiare și intelectuale) necesare consultării, în timp ce alte entități fie nu sunt direct interesate de standardizarea contabilă internațională (IMM-urile), fie nu dispun de resursele necesare cercetării (țările din

lumea a treia). În afara consultării publice, IASB este îndemnat de Parlamentul European să efectueze studii de impact în rândul tuturor părților implicate, înainte de adoptarea unui nou standard, ținând cont de diversitatea geografică și structura piețelor¹¹.

Referitor la marile organizații profesionale contabile, amintim situația statelor reprezentate în IASC de organismul profesional, dar în care puterea de standardizare nu revine profesiei. În aceste state, aplicarea standardelor IASC era posibilă doar în măsura în care acestea nu contraveneau normelor naționale, divergență înlăturată odată cu ridicarea IASB la rangul de organ legislativ prin Regulamentul (CE) nr. 1606/2002. Este și cazul Franței, reprezentată în IASC/IASB de Ordinul Experților Contabili și de Compania Națională a Comisarilor de Conturi, în timp ce autoritățile cu atribuții de reglementare contabilă sunt Consiliul Național al Contabilității, respectiv, din 2010, Autoritatea Normelor Contabile (*Autorité des Normes Comptables - ANC*). În aceste state valorificarea rezultatelor cercetării contabile normative efectuate de organizațiile profesionale contabile este, în primul rând, la latitudinea organismului de normalizare, cu atât mai mult cu cât însuși organismul de normalizare poate și trebuie să întreprindă demersuri de cercetare normativă. Astfel, ANC dezvoltă un plan strategic de cercetare contabilă, pornind de la o carte de propuneri în materie de evaluare a normelor contabile¹² potrivit căreia orice evaluare a unei norme contabile presupune două aspecte:

8 Thornton G., IFRS News, *Le point sur la convergence*, Juillet 2010 (Edition spéciale), pag. 3, www.grant-thornton.fr/spub-192-IFRS_juillet/2010

9 www.iasplus.com/resources

10 Parlamentul European, *Regulamentul nr. 1606/2002 privind aplicarea normelor contabile internaționale (IFRS)*, Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, 11 sept. 2002

11 Parlamentul European, *Rezoluția nr. 2006/2248 din 24 aprilie 2008 privind IFRS și guvernarea IASB*, pct. 12

12 www.anc.gouv.fr

- a. evaluarea calității intrinseci a normei contabile
 - constă în perceperea textului atât în ceea ce privește coerența sa internă, cât și inserarea acestuia în referențialul său;
 - este minimul așteptat de un normalizator;
- b. evaluarea efectelor externe ale proiectului normei contabile
 - măsoară efectele textului asupra mediului său economic;
 - măsoară consecințele potențiale și efective ale normei contabile asupra comportamentului actorilor economici;
 - este partea cea mai exigentă și, în prezent, cel mai puțin pusă în operă a evaluării normei.

Un aspect pe care autorul prezentului articol dorește a-l remarca, menit fiind să-i susțină concluziile, este faptul că planul strategic de cercetare al ANC nu are ca obiect doar proiectele normelor contabile, ANC fiind interesată în egală măsură de metode care pot fi utilizate în alte câmpuri de cercetare și de practici de **măsurare a altor norme decât cele contabile și a fenomenelor economice legate**.

Cadrul contabil conceptual definit de IASC în 1989 având aceeași construcție teoretică ca și cadrul conceptual emis de FASB în 1976, supus revizuirii în colaborare cu FASB, are ca element de bază, din care decurg celelalte elemente ale sale, declararea obiectivului raportării financiare, întrucât acesta arată destinatarii, utilizatorii raportării financiare. Cadrul conceptual al IASC /IASB este orientat pro-investitor. Potrivit OB 2 al Cadrului general conceptu-

al pentru raportarea financiară emis de IASB în septembrie 2010, obiectivul raportării financiare cu scop general este acela de a oferi informații financiare care să fie utile pentru investitorii existenți și potențiali, împrumutătorii și alți creditori în deciziile pe care aceștia le iau cu privire la oferirea de resurse entității raportoare.¹³ Investitorul este deci așezat în centrul dispozitivului de standardizare contabilă internațională, la dispoziția sa fiind pusă reprezentarea contabilă fără erori a unei realități.¹⁴ În acest context, IFRS-urile încearcă să satisfacă în mod comprehensiv nevoile investitorilor, plecând de la informația financiar – contabilă, iar cercetarea contabilă, în mod explicit sau nu, urmărește, cu precădere, măsurarea consecințelor potențiale și efective ale normei contabile asupra comportamentului investitorului.

Procesul de armonizare a normelor contabile în Uniunea Europeană

O altă dimensiune a normalizării contabile internaționale este procesul de **armonizare contabilă** desfășurat în cadrul Uniunii Europene.

Contabilitatea nu este o schemă tehnică, universal valabilă și neutră în raport cu mediul în care operează, contabilitatea este influențată de caracterile mediului în care operează. De aceea, etapa armonizării este absolut necesară în drumul spre convergență și standardizare.

Prin armonizare se urmăresc, pe de o parte, aplicarea de standarde identice

într-un spațiu geografic, iar, pe de altă parte, uniformizarea practicilor contabile în acel spațiu. Armonizarea permite practici diferite, impunând doar echivalențe între acestea, spre deosebire de standardizare care este mult mai restrictivă.

Procesul de armonizare, început în anii '70, în aceeași perioadă cu debutul activității IASC, face parte din armonizarea dreptului societăților comerciale pentru țările membre ale Uniunii Europene. Lucrările de armonizare contabilă la nivel european sunt concretizate în directive contabile publicate în 1978 (a IV-a privind conturile anuale ale societăților de capital), 1983 (a VII-a privind conturile consolidate ale grupurilor de societăți) și 1984 (a VIII-a privind auditul legal al situațiilor financiare), Uniunea Europeană fiind un super-legislator ale cărui texte normative trebuie aplicate în mod obligatoriu de către statele membre.

Chiar dacă sunt obligatorii pentru toate statele membre, directivele contabile europene nu se bazează pe un cadru contabil conceptual care să asigure coerența normelor, prevăd numeroase opțiuni, fapt ce conduce la diferențieri între situațiile financiare ale statelor membre. Diferențierile sunt menținute și prin faptul că ele nu au la bază o doctrină contabilă unitară, ci două curente contabile:

- abordarea **anglo-saxonă**, care privilegiază informația furnizată acționarilor. Este întâlnită în țările aflate sub influența dreptului cutumiar: Marea Britanie, Irlanda, Danemarca și Olanda. În aceste țări nu există o legătură directă între conturile anuale publicate de întreprinderi și cele pe care aceleași firme le întocmesc

13 CECCAR, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară la 1 ianuarie 2011*, Editura CECCAR, București, 2011

14 Burlaud A., Colasse B., *Standardizarea contabilă internațională: reîntoarcerea politicului?*, Revista "Audit financiar" nr. 1/2010

din necesități fiscale. Contul de profit și pierdere este considerat situația financiară cea mai importantă pentru evaluarea firmelor, iar notele la situațiile financiare sunt deosebit de importante.

- abordarea **continentală**, bazată pe principiul prudenței, care privilegiază protecția creditorilor întreprinderii și fiscalul. O asemenea abordare este întâlnită în celelalte țări ale Uniunii Europene, aflate sub influența dreptului roman. În aceste țări rezultatul contabil servește ca bază pentru determinarea rezultatului fiscal, iar aprobarea normelor contabile se face prin proces legislativ.

Spre deosebire de normele contabile emise de IASB, care vizează marile grupuri cotate la bursă, directivele contabile europene au o adresabilitate mult mai mare, fiind aplicabile și întreprinderilor mici și mijlocii.

Directiva de modernizare, din anul 2003, a directivelor europene, Directiva 2003/51/EC, înlătură contradicțiile dintre directivele europene și IFRS, permițând entităților care aplică directivele europene să folosească opțiunile contabile IFRS, reglementând structura

raportului de audit și a raportului de gestiune.

Propunerea de Directivă a Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene (procedură de codecizie) **nr. 2011/0308 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de entități** urmează un demers de cercetare contabilă normativă în care, pornind de la obiectivele propunerii (reducerea sarcinii administrative pentru societățile mici, creșterea eficienței, pertinentei și clarității rapoartelor financiare și protejarea necesităților utilizatorilor) și de la identificarea părților interesate (responsabilii cu întocmirea situațiilor financiare, utilizatorii, organismele de standardizare, autoritățile publice etc.), este efectuat un studiu de impact care evaluează impactul mai multor opțiuni strategice generale raportate la un scenariu de referință și analizează principalele efecte asupra societăților comerciale mici, mijlocii și mari, precum și asupra părților interesate.

Propunerea de Directivă nr. 2011/0308 legiferează clasificarea întreprinderilor și grupurilor la nivelul tuturor statelor membre, armonizând în întregime cri-

teriile de mărime și, astfel, înlăturând opțiunea statelor membre de a recunoaște sau nu în legislația națională diferitele dimensiuni ale societăților.

În tabelul 1 sunt prezentate categoriile de entități și pragurile criteriilor de mărime prevăzute în propunerea de directivă.

Principalele simplificări și modificări aduse dispozițiilor existente prin propunerea de Directivă care va înlocui Directivele a IV-a și a VII-a ale CEE până la data de 1 iulie 2014 sunt prezentate în tabelul 2.

Simplificările și modificările propuse vizează eliminarea sau reducerea numărului opțiunilor la dispoziția statelor membre în numeroase aspecte de evaluare, interpretare și raportare, ceea ce îl îndreptățește pe autor să aprecieze că scopul acestora este de armonizare mai puternică a normelor contabile la nivelul Uniunii Europene.

Armonizarea este o etapă în procesul de convergență a normelor. Cu cât numărul de opțiuni la dispoziția statelor scade cu atât armonizarea se apropie de sfârșit, lăsând locul altei etape în drumul spre convergența normelor.

Tabel 1 - Clasificarea entităților după mărime în Uniunea Europeană

Criterii Categoriile de entități	Totalul bilanțului	Cifra de afaceri netă	Numărul mediu de angajați în cursul exercițiului
Întreprinderi* mici Grupuri** mici	≤ 5.000.000 euro	≤ 10.000.000 euro	≤ 50
Întreprinderi* medii Grupuri** medii	5.000.000 – 20.000.000 euro	10.000.000 – 40.000.000 euro	50 - 250
Întreprinderi* mari Grupuri** mari	> 20.000.000 euro	> 40.000.000 euro	> 250

* Pentru includerea într-o categorie sau alta trebuie îndeplinite două din cele trei criterii de mărime.

** Grupurile sunt societățile-mamă și filialele care, pe bază consolidată, îndeplinesc două din cele trei criterii de mărime.

Sursă: Proiecție proprie, pe baza prevederilor art. 3 din propunerea de directivă nr. 2011/0308

Tabel 2 - Principalele simplificări și modificări ale directivelor europene cuprinse în propunerea de directivă nr. 2011/0308

Conținutul prevederilor propunerii de directivă nr. 2011/0308	Art.	Comentarii și comparație cu prevederile actuale ale directivelor europene
a) Simplificări referitoare la întreprinderile și grupurile mici	-	Scopul simplificărilor și al armonizării pragurilor este acela ca societățile de aceeași dimensiuni (entități concurente) să beneficieze de condiții echivalente în întreaga UE.
1. Situațiile financiare ale întreprinderilor mici cuprind un cont de profit și pierdere, un bilanț și note explicative limitate la cinci domenii-cheie: <ul style="list-style-type: none"> - politicile contabile; - garanții, angajamente, active și datorii contingente și elemente care nu sunt recunoscute în bilanț; - evenimente care apar după data bilanțului și care nu sunt recunoscute în bilanț; - datorii pe termen lung și datorii garantate; - tranzacții cu părțile afiliate. 	4	Se instituie un regim armonizat pentru întocmirea situațiilor financiare ale întreprinderilor mici.
2. Auditul statutar nu este obligatoriu.	34	Întreprinderile mici sunt scutite în totalitate de obligația de auditare.
3. Grupurile mici sunt scutite de obligația de a întocmi situații financiare consolidate.	24	Se elimină opțiunea statelor membre de a scuti sau nu grupurile mici de obligația de a întocmi situații financiare consolidate.
b) Modificări referitoare la societățile mijlocii și mari	-	Scopul modificărilor este de îmbunătățire a comparabilității și clarității situațiilor financiare.
1. Pragul de semnificație este introdus ca principiu general.	5	Principiul devine obligatoriu pentru recunoașterea, evaluarea, descrierea și prezentarea elementelor din situațiile financiare.
2. Prevalența substanței asupra formei este introdusă ca principiu general.	5	Principiul devine obligatoriu în prezentarea realității economice a unei tranzacții în situațiile financiare și nu doar a formei sale juridice.
3. Reevaluarea imobilizărilor este permisă ca alternativă la metoda costului istoric.	6	Celelalte metode de evaluare alternative (metoda costului de înlocuire, metode care țin cont de inflație) sunt eliminate.
4. Se prevede un singur format de bilanț.	9	Statele nu mai au opțiunea de a alege între cele două formate de bilanț.
5. Cheltuielile de constituire sunt înlăturate ca element de activ.	9	Recunoașterea lor depinde de definiția dată în legislația fiecărui stat.
6. Suma recunoscută ca provizion trebuie să corespundă celei mai bune estimări privind datoriile sau cheltuielile viitoare.	11	Provizionul reprezintă cea mai bună estimare a cheltuielilor probabile, respectiv suma necesară stingerii obligației la data bilanțului.
7. Stocurile și elementele fungibile pot fi evaluate utilizând metoda costului mediu ponderat, metoda FIFO sau o metodă similară.	11	Este exclusă utilizarea metodei LIFO pentru evaluarea stocurilor și elementelor fungibile.
8. Se prevăd două formate pentru contul de profit și pierdere: după natură, respectiv după funcție.	12-15	Statele nu mai au opțiunea de a alege între cele patru formate ale contului de profit și pierdere.
9. Toate entitățile vor prezenta în notele explicative la situațiile financiare informații referitoare la evenimentele apărute după data bilanțului.	17	Este exclusă opțiunea statelor de a scuti entitățile de obligația prezentării de informații referitoare la evenimentele apărute după data bilanțului.
10. Consolidarea este obligatorie în situațiile în care o entitate exercită o influență dominantă sau controlul asupra altei entități sau în care entitățile sunt conduse pe o bază unificată.	23	Este exclusă opțiunea statelor de a impune sau nu consolidarea în aceste cazuri.
11. Se instituie un tratament bazat pe principii pentru fondul comercial negativ în contul de profit și pierdere consolidat.	25	Se urmărește armonizarea mai puternică a principiilor de consolidare.
12. Se instituie auditarea obligatorie pentru entitățile de interes public, indiferent de dimensiune.	34	Entitățile de interes public sunt definite în accepțiunea Directivei 2006/43/CE, directivă supusă în prezent propunerii de modificare nr. 2011/0389.
13. Sunt introduse prevederi privind raportarea plăților efectuate către guverne de către societățile din domeniile strategice ale resurselor naturale (industria extractivă și sectorul exploatarea pădurilor primare).	37	Se instituie o obligație nouă de raportare, aplicabilă societăților mari și entităților de interes public, prin cerința de raportare a informațiilor pe țări.

Sursă: Abeysekera I., 2001, pp. 8

Contabilitatea românească nu a putut rămâne pasivă la provocările la care este expusă contabilitatea pe plan regional și internațional. Legislația contabilă comunitară românească a evoluat astfel:

- În anexa la O.M.F.P. nr. 1775/2004 privind unele reglementări în domeniul contabilității au fost oficializate traducerile Directivelor a IV-a și a VII-a ale Comunității Economice Europene care, începând cu 1 ianuarie 2006, fac parte integrantă din reglementările contabile aplicabile agenților economici care nu intrau sub incidența IFRS.
- Prin O.M.F.P. nr. 907/2005 au fost aprobate categoriile de persoane juridice care, pe lângă reglementările contabile conforme cu Directivele europene, pentru necesități proprii de informare a altor utilizatori decât statul, întocmeau și un set distinct de situații financiare conforme cu IFRS.
- Prin O.M.F.P. nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile **conforme** cu directivele europene au fost statuate situațiile financiare anuale pe care trebuie să le întocmească persoanele juridice, diferențiate în funcție de criteriile de mărime a acestora, asigurându-se conformitatea deplină cu directivele europene în domeniu.
- O.M.F.P. nr. 3055/2009 pentru aprobarea reglementărilor contabile **conforme** cu directivele europene a adus modificări reglementărilor contabile prin precizarea tratamentului contabil pentru unele operațiuni economice (ca urmare a evoluțiilor înregistrate în mediul economico-financiar, dar și ca urmare a propunerilor mediului de afaceri) și prin introducerea de prevederi noi referitoare la cadrul general de întocmire

și prezentare a situațiilor financiare anuale.

România asigură participarea la întâlnirile grupului de lucru privind dreptul societăților comerciale constituit în cadrul Consiliului Uniunii Europene, prin intermediul atașajilor financiari la Re-prezentanța permanentă a României pe lângă Uniunea Europeană, precum și prin experții direcției de specialitate din Ministerul Finanțelor Publice.

În prezent, referitor la **Propunerea de Directivă nr. 2011/0308**, în cadrul grupului de lucru s-a parcurs textul proiectului articol cu articol, au fost făcute observații de către delegațiile statelor membre și s-a ajuns la un text de compromis, asupra căruia discuțiile continuă.

Concluzii

Mondializarea normei contabile parcurge, în evoluția ei, mai multe etape cronologice: armonizare, convergență, standardizare. Contabilitatea este influențată de caracterele mediului în care operează.

De aceea, etapa armonizării normative este absolut necesară în drumul spre convergență și standardizare. Convergența normelor naționale nu înseamnă standardizare internațională, dar poate duce la standardizare.

În prezent, comunitatea contabilă este focusată pe armonizarea și convergența normelor contabile, pe realizarea unui limbaj contabil comun la nivel global, cu scopul de a crește comparabilitatea, transparența și relevanța informațiilor din raportările financiare.

Principalele beneficii ale unui cadru general global de raportare financiară sunt:

- Grad mai mare de comparabilitate a informațiilor financiar – contabile;
- Calitatea și transparența informației financiar-contabile;
- Stabilitatea, încrederea utilizatorului în informația contabilă (înlăturarea posibilității reapariției situațiilor din anii 93-96 când grupuri renumite prezentau profit potrivit standardelor naționale conforme cu Directiva a șaptea și pierderi semnificative potrivit normelor IAS);
- Uniformizarea practicilor de guvernanță corporativă între emitenții din diversele sectoare ale pieței, transparența și sincronizarea informațională;
- Focusarea asupra operațiilor cu totul noi, care sunt în esență ignorate de practicile curente, care pot duce la crize precum cea din 2008, la prăbușirea piețelor, generalizarea riscului de pierdere a încrederii;
- Reducerea practicilor de contabilitate creativă și a fraudei contabile;
- Evitarea raportărilor financiare frauduloase;
- Eliminarea factorilor de risc sistemic.

Principalele dezavantaje ale unui cadru general global de raportare financiară sunt:

- limbajul rigidizat comparativ cu evoluția realității economice pe care o reprezintă;
- efectul de domino al unor posibile norme care nu reflectă corect fenomenele economice noi și complexe.

Cercetarea contabilă normativă are drept scop și finalitate elaborarea unor norme contabile de calitate, iar aprecierea și valorificarea rezultatelor cercetării sunt posibile dacă în centrul acce-
tea se situează diseminarea compo-

mentelor fenomenelor și relațiilor economice pe care contabilitatea le reflectă. Faptul că organisme de normalizare precum ANC își propun ca obiect al pla-

nurilor strategice de cercetare măsurarea **fenomenelor economice legate**, întărește convingerea autorului că în centrul cercetării trebuie plasată analiza

noilor fenomene economice, a noilor tranzacții financiare și comerciale, în scopul interpretării unitare a componentelor acestora.

Bibliografie

- Bălășoiu R., *Contabilitatea – între doctrină și normalizare internațională*, articol în *Contabilitatea, expertiza și auditul afacerilor*, nr. 12/2008, Editura C.E.C.C.A.R., București, 2008
- Burlaud A., Colasse B., *Standardizarea contabilă internațională: reîntoarcerea politicului?*, Revista "Audit Financiar" nr. 1/2010
- Lenghel R., *Armonizare, convergență și conformitate contabilă internațională*, www.humanistica.ro-ianuarie-2011-Continut-Art%2016.pdf
- Lungu C., *Teorie și practici contabile privind întocmirea și prezentarea situațiilor financiare*, Editura CECCAR, București, 2007
- Thornton G., IFRS News, *Le point sur la convergence*, Juillet 2010 (Edition spéciale), www.grant-thornton.fr/spub-192-IFRS_JUILLET/2010
- Ristea M., Jianu I., Jianu I., *Experiența României în aplicarea standardelor internaționale de raportare financiară și a standardelor internaționale de contabilitate pentru sectorul public*, Revista Transilvană de Științe Administrative nr. 1 (25)/2010, p. 169-192 <http://www.rtsa.ro/files/RTSA%2025%20-%208%20-%20RISTEA,%20JIANU,%20JIANU.pdf>
- Autorité des norms comptables de France, Plan stratégique 2011 – 2012, www.anc.gouv.fr/sections/nos_publications/nos_publications_fic
- CECCAR, *Standarde Internaționale de Raportare Financiară la 1 ianuarie 2011*, Editura CECCAR, București, 2011
- Comisia Europeană, *Raport către Comitetul european pentru valori mobiliare și Parlamentul European privind convergența dintre Standardele internaționale de raportare financiară (IFRS) și principiile contabile naționale general acceptate ale țărilor terțe (GAAP) din 04.06.2010*
- Parlamentul European, *Regulamentul nr. 1606/2002 privind aplicarea normelor contabile internaționale (IFRS)*, Jurnalul Oficial al Comunităților Europene, 11 sept. 2002
- Parlamentul European și Consiliul Uniunii Europene, *Propunere de directivă nr. 2011/0308 privind situațiile financiare anuale, situațiile financiare consolidate și rapoartele conexe ale anumitor tipuri de entități*
- www.ifrs.org/Alerts/PressRelease/classification+measurement++jan+2012.htm
- www.ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/com-2010-292/com-2010-292_ro.pdf
- www.iasplus.com/resources

Semnal editorial

În onoarea profesorului **Alain Burlaud**, care s-a retras recent la pensie, a fost editat volumul de lucrări cu profil economic **Contabilitate, control și societate** (Comptabilité, contrôle et société).

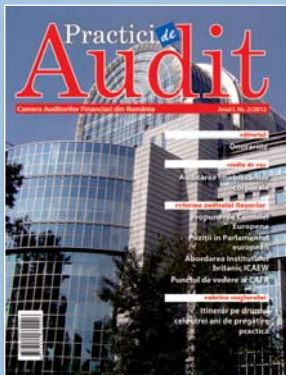
Alain Burlaud, care a fost profesor titular al Catedrei de Contabilitate și Control de Gestiune al Conservatorului Național de Arte și Meserii din Paris, este binecunoscut și în mediul academic și profesional românesc drept îndrumător și susținător al profesioniștilor din contabilitate și audit din țara noastră. Nu în ultimul rând, profesorul Burlaud face parte din Colegiul Editorial Științific al revistei "Audit Financiar".

Lucrarea, apărută la editura "Foucher" din Franța, cuprinde lucrări științifice la care au contribuit 54 de autori (colegi, discipoli, profesioniști), ce și-au

exprimat punctele de vedere asupra raporturilor complexe dintre contabilitate și societate. Iată câteva dintre titluri: "Reflecții asupra tratamentului valorii activelor imobilizate în raportările financiare"; "De la etica controlului la controlul eticii"; "Cost și opinie, o relație paradoxală"; "Guvernanță și management: un pod prea îndepărtat?"; "Ce putem învăța de la managementul chinez?"

Așa cum spun editorii cărții: "*Dincolo de bogăția academică a contribuțiilor, această carte oferă sinteze și opinii prețioase pentru cercetători și studenții avansați, dar și pentru profesioniștii care doresc să-și aprofundeze cunoștințele despre domeniul lor de activitate*". Într-adevăr, numai lectura sumarului acestei opere impresionează atât prin diversitate și bogăția informațională a temelor, cât și prin calitatea autorilor.

A apărut revista PRACTICI DE AUDIT nr. 2 - trimestrul II, 2012

Editorial

- ☞ **Onorariile**
- Prof. univ. dr. **Horia Neamțu**

Interviu

- ☞ În dialog cu **Roger Acton**, director ACCA:
Așteptările față de auditori? Să fie inovatori, să poată oferi informații și opinii privind „modelul de afaceri”

- ☞ **Studiu de caz: Auditarea imobilizărilor corporale (I)**
- **Ana Dincă, Florin Epure, Teodora Bălășică**, S.C. Audit One

Dezbateri profesionale

- ☞ **În actualitate, reforma auditului financiar**
 - Propunerile Comisiei Europene în vederea reformei cadrului juridic al auditului legal - **Raluca Painter**
 - Poziții în Parlamentul european - **Sebastian Valentin Bodu**, europarlamentar
 - Abordarea Institutului britanic ICAEW - **Martin Manuzi**, director regional pentru Europa al ICAEW)
 - Punctul de vedere al CAFR - prof. univ. dr. **Horia Neamțu**, președintele CAFR)

Provocări și tendințe europene

- ☞ **Pachetul de consolidare emis de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Contabilitate (IASB)**
- **Monica Bizon**, Ministerul Finanțelor Publice

Rubrica stagiaturii

- ☞ **Itinerar pe drumul celor trei ani de pregătire practică**
- **Alice Petcu**, director executiv adjunct CAFR

Juridic

- ☞ **Limitarea răspunderii civile a auditorilor statuari**
- **Daniela Ștefănuț**, consilier juridic CAFR

Evaluări

- ☞ **Auditul financiar - o profesie deschisă și dinamică**
- prof. univ. dr. **Gheorghe Popescu**, șeful Departamentului servicii pentru membri, CAFR

Ideii, sugestii, experiențe

- ☞ **Interviuearea oportunitate pentru proiectarea procedurilor de audit legate de achizițiile de bunuri și servicii** - **Ion Smedoiu**, Fiscal Smart Consulting SRL
- ☞ **De la „Normele minimale de audit” la “Ghidul privind auditul calității”, un salt de concepție în documentarea unui dosar de audit statutar/financiar (II)**
- **Adrian Popescu**, formator acreditat CAFR și CNFPA

Important pentru autori!

Evaluarea articolelor științifice se realizează, în paralel, de către cel puțin doi membri din Consiliul Științific al revistei, în modalitatea double-blind-review, ceea ce înseamnă că evaluatorii nu cunosc numele autorilor și nici autorii nu cunosc numele evaluatorilor.

Criterii de evaluare a articolelor: originalitatea, actualitatea, importanța și încadrarea în aria tematică a revistei; calitatea metodologiei de cercetare; claritatea și relevanța prezentării și argumentării; relevanța surselor bibliografice utilizate; contribuția adusă cercetării în domeniul abordat.

Recomandările Consiliului Științific al revistei sunt: acceptare; acceptare cu revizuire; respingere. Rezultatele evaluărilor sunt comunicate autorilor, urmând a fi publicate numai articolele acceptate de Consiliul Științific. Articolele se trimit redacției la

adresa de e-mail: revista@cafr.ro, obligatoriu în format electronic cu extensia **.doc**, cuprinzând următoarele elemente: limba de redactare a articolului - **română**, pentru autorii români sau **engleză**, pentru autorii străini; textul în limba română se redactează cu diacritice, conform prescripțiilor lingvistice ale Academiei Române; dimensiunea maximă a articolului 7-10 pagini/2000 caractere grafice cu spații/pagină; în articol se precizează titlul în limba română și engleză, metodologia de cercetare folosită, contribuțiile autorilor și referințele bibliografice în subsolul paginii; un rezumat în limbile engleză și română de circa o pagină redactat la persoana a III-a, în care se prezintă obiectivul cercetării, principalele probleme abordate și contribuția autorilor; rezumatul este însoțit de 4-5 termeni cheie, în limbile română și engleză, inclusiv clasificarea JEL.

Detalii pe site-ul www.revista.cafr.ro, la secțiunile „Recenzii” și „Manuscrise”.

Important for the Authors!

The review of the articles is performed in parallel by at least two members of the Scientific Council of the „Financial Audit” Journal, a double-blind-review, which means that those who perform the reviews do not know the names of the authors, and also the authors do not know the names of the reviewers.

Assessment criteria for articles: innovative input, actuality, importance and the relevance for the subject matter of the review; the quality of the research methodology; presentation and argumentation clarity and pertinence; the relevance of the bibliographic sources used; contribution made to the research in the area.

The recommendations of the Scientific Council are: accepted,

accepted with reviewing, rejected. The results of the assessments are communicated to the authors and only the articles approved by the Scientific Council are published. The articles are submitted to the editor by e-mail at: revista@cafr.ro, compulsory in Microsoft Word format containing the following elements: the language the article is drafted is **English**; the maximum size of the article 7-10 pages/2000 signs/page spaces included; the article mention the research methodology used, authors' contributions, footnote references from the bibliography; an abstract in English presenting the subject of the research and authors' contributions; the abstract is accompanied by 4-5 key words, in English, and also by JEL Classification.

Details on our website www.revista.cafr.ro, section: „Reviews” and „Manuscripts”.

SUNTEȚI, PREGĂTIȚI PENTRU RAPORTAREA FINANCIARĂ CONFORM IFRS?

Domeniul financiar este în continua schimbare. Globalizarea afacerilor aduce noi provocări contabililor și auditorilor – de aceea trebuie să fiți tot timpul cu un pas înainte. Pregătiți să demonstrați cunoștințe practice de IFRS cât mai rapid posibil. Diploma IFRS oferită de ACCA vă dezvoltă aptitudinile relevante pentru a lucra cu Standarde Internaționale de Raportare Financiară – iar studiul pentru aceasta este flexibil – sunteți pregătiți?

ACCA

PREGĂTIȚI PENTRU
A FI DIFERIȚI

AFLAȚI MAI MULTE DESPRE CELE MAI
CERUTE CALIFICĂRI INTERNAȚIONALE
ÎN DOMENIUL FINANCIAR CONTABIL

+4021 312 7945
info@ro.accaglobal.com
www.accaglobal.com